

Remissutgåva
KLIMATSTRATEGI 2027-2030
Enköpings kommun



**ENKÖPINGS
KOMMUN**

Postadress
Enköpings kommun
745 80 Enköping

Kontakta kommunen
Telefon: 0171-62 50 00

Organisationsnummer
212000-0282

E-post: kommunen@enkoping.se
Webbadress: enkoping.se

KLIMATSTRATEGI 2027-2030

Klimatstrategi 2027–2030 är Enköping kommuns gemensamma, strategiska plan för att skapa ett klimatsmart samhälle med livskvalité för allt levande. Den samlar Enköpings kommuns viktigaste och mest prioriterade strategiska åtgärder för att minska utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser och främja en hållbar utveckling. Den strategiska planen visar riktningen hur vi tillsammans – politik, förvaltning, näringsliv och invånare – kan ställa om på riktigt. Den ger tydliga prioriteringar, ansvarsfördelning och riktning för att nå våra klimatmål och samtidigt stärka vår attraktionskraft som kommun. Klimatstrategin bygger på nationella och lokala data som analyserats och vävts samman med aktuell forskning, politiska mål, beslutade hållbarhetslöften och lokala förutsättningar – och uttrycker kommunfullmäktiges vilja att leda en kraftfull och samordnad klimatomställning. Strategin ger därmed en gemensam riktning för nämnder, förvaltningar och bolag i arbetet med att nå Enköpings klimatmål.

Fokus ligger på hur vi som kommun kan driva omställningen inifrån.

Genom att stärka arbetet inom kommunkoncernen och våra egna verksamheter vill vi gå före – och fungera som en förebild för hela samhället. Det här är vårt första steg – en startsträcka mot en större resa. Klimatstrategi 2027–2030 fungerar som en inledning till den långsiktiga klimatstrategin för 2040. Det vi gör nu lägger grunden för det vi vill uppnå på längre sikt. Det vi gör nu lägger grunden för kommande generationer.

Strategin är vad vi ska uppnå och varför.

Den beskriver den övergripande inriktningen och de långsiktiga mål vi strävar efter. Strategin hjälper oss att fatta kloka beslut, särskilt när tid, resurser och kapacitet är begränsade. Den visar vilka vägval vi gör, vad vi prioriterar – och vad vi väljer bort – för att kunna göra störst nytta och nå våra mål.

Den strategiska handlingsplanen är hur vi ska uppnå strategin – på en övergripande nivå. Här översätts strategin till konkreta åtgärdsområden, prioriterade åtgärder och tydliga ansvarsområden. Den fungerar som en brygga mellan den långsiktiga viljeriktningen och det praktiska genomförandet. Handlingsplanen synliggör vilka insatser som är viktigast, vem som ansvarar för vad, och när olika steg behöver tas.

Den strategiska handlingsplanen ligger sedan till grund för verksamhetsplaneringen i respektive förvaltning och bolag.

På så sätt omsätts de gemensamma målen i konkret handling i hela organisationen. Genom att koppla samman strategin, handlingsplanen och verksamhetsplaneringen skapas en tydlig röd tråd – från vision och prioriteringar till dagligt arbete och uppföljning.

Detta dokument består av båda delarna – strategi och strategisk handlingsplan – för att skapa ett samlat underlag för styrning, prioritering och beslut. Det möjliggör ett mer samordnat, effektivt och målinriktat genomförande av Enköpings kommuns gemensamma uppdrag.

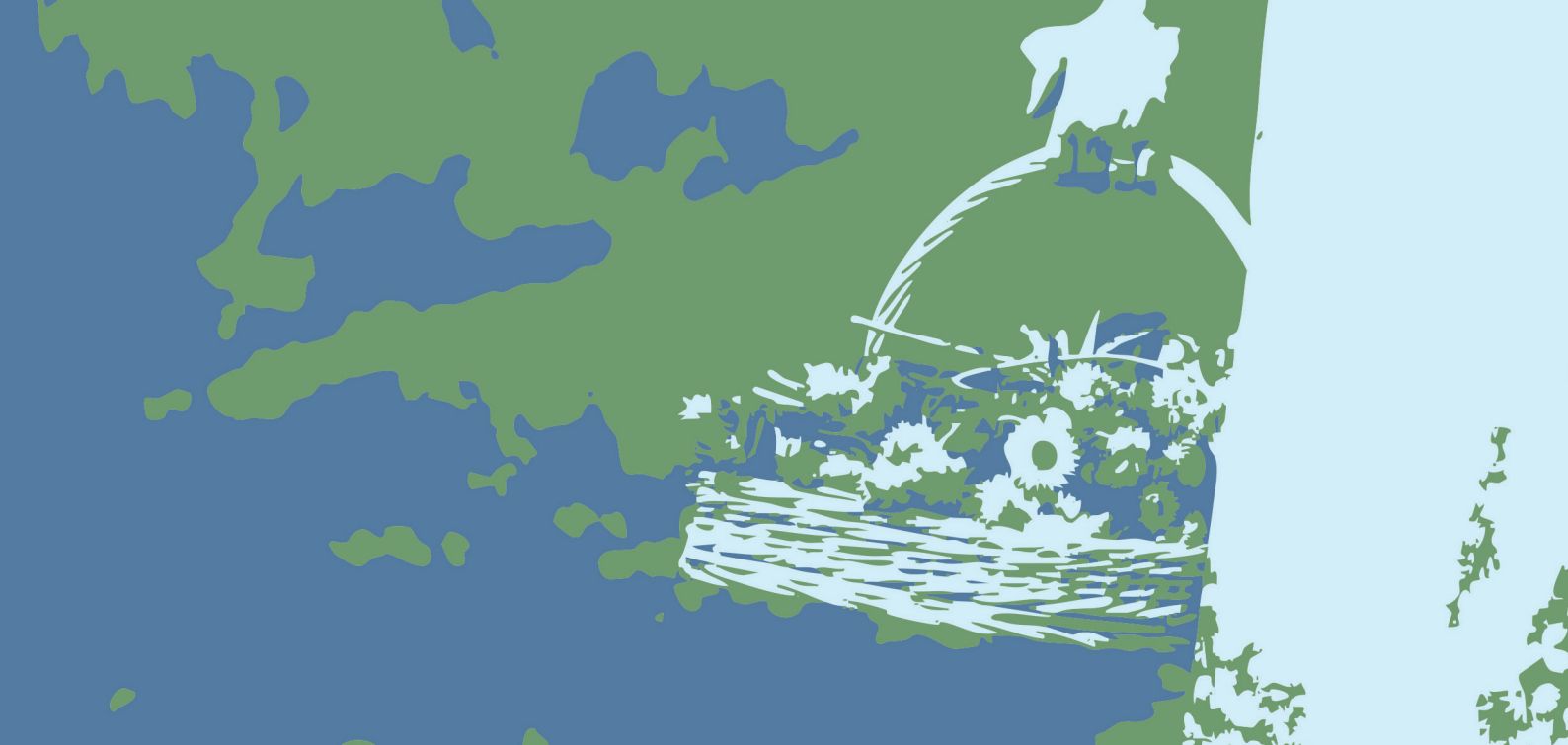
Vi hoppas att denna klimatstrategi inspirerar, vägleder och engagerar. Den är inte bara ett dokument – utan en inbjudan till handling. Tillsammans bygger vi ett klimatneutralt Enköping.

Med vänliga hälsningar,
Teamet bakom Klimatneutrala Enköping

Innehåll

KLIMATSTRATEGI 2027-2030	3
1. Förord	6
2. Sammanfattning	7
Summary	8
3. Enköpingsmodellen	10
DEL 1	
4. Klimatstrategins uppdrag, syfte & mål	13
4.1 Koppling till internationella, nationella och regionala klimatmål	16
4.1.1 INTERNATIONELLA MÅL OCH ÅTAGANDEN (SDG/TAXONOMIN)	16
4.1.2 NATIONELLT ANTAGNA MÅL	16
4.1.3 REGIONALA UTVECKLINGSSTRATEGIN (RUS)	17
4.1.4 REGIONALA KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGIN	18
4.2 Förankring i politiska beslut, mål och löften	19
4.2.1 ÅTAGANDE ENERGIMYNDIGHETEN = KLIMATKONTRAKT 2030	19
4.2.2 HÅLLBARHETSPOLICYN	20
4.2.3 HÅLLBARHETSLÖFTEN	20
4.2.4 ÖVERSIKTSPLAN 2040	23
5. Nuläge och möjligheter	24
5.1 Kommunens klimatpåverkan – nulägesanalys	24
5.2 Kommunkoncernen/Kommunen som geografiskt område	24
5.2.1 KOMMUNKONCERNENS UTSLÄPP	25
5.2.2. UTSLÄPP INOM KOMMUNENS GEOGRAFISKA OMRÅDE	25
5.3 Utsläppsminskning	27
5.4 Pågående klimatarbete och lärdomar från fas 2 Klimatneutrala Enköping	28
5.5 Identifierade möjligheter och utmaningar	29
6. Strategiska utvecklingsområden	33
6.1. Hållbara transporter och mobilitet	34
6.2. Hållbar och lokal energi	35
6.3. Kolinbindning	36

6.4. Cirkulär samhällsplanering & byggande	37
6.5. Ledarskap som driver klimatomställningen	38
6.6. Långsiktig hållbar finansiering	39
6.7. Hållbara inköp	40
6.8. Digital omställning	41
6.9. Engagerande och inkluderande kommunikation	42
7. Styrning, genomförande, samverkan och finansiering	43
7.1 Strategisk handlingsplan och tidplan för genomförande	43
7.2 Ansvar för genomförande och uppföljning	43
7.3 Organisation och ansvarsfördelning	44
7.4 Finansieringsstrategi och externa stöd (tre nivåer)	47
8. Uppföljning och utvärdering	48
8.1 Indikatorer för uppföljning	48
8.2 Plan för uppföljning och utvärdering	49
8.3 Plan för rapportering och transparens	49
DEL 2	
9. Strategisk handlingsplan med åtgärder	51
9.1 Inledning -syfte, koppling till mål och strategi, metod för framtagande.	51
9.2 Översikt av åtgärder fördelade per strategiska utvecklingsområde. (Sammanfattande nivå för att ge en snabb överblick)	52
9.3 Handlingsplan per åtgärdsområden och åtgärder per strategiskt utvecklingsområde. (Här listas åtgärder inom varje utvecklingsområde mer detaljerat)	59
Del 3	
11. Källförteckning och begrepp	121
11.1 Relaterade dokument utöver de i texten nämnda	121
11.2 Urval av källor	122
11.3 Begrepp och förtydliganden :	124
Bilagor	126
Bilaga 1 Handlingsplan med åtgärder fördelade på nämnd/styrelse (Ansvarsfördelning på politisk nivå)	126
Bilaga 2 Nulägesanalys och koldioxidbudget	132



1. Förord

Klimatförändringarna orsakas av att människans utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser överstiger ekosystemens naturliga förmåga att lagra kol. Eftersom det övervägande är mänskliga aktiviteter som ligger bakom obalansen, är det också vårt ansvar att återställa balansen – genom att kraftigt minska utsläppen och samtidigt stärka naturens förmåga att binda kol.

Enköping har därför tagit tydlig ställning. Vi ska vara en förebild i klimatomställningen och visa vägen för hållbar utveckling, både på lokal och nationell nivå. Vårt arbete med Klimatneutrala Enköping bygger på en gemensam insikt – att vi, genom att minska våra utsläpp och ställa om våra verksamheter, inte bara möter klimatutmaningarna utan också skapar värden för våra invånare.

Det är tydligt att klimatomställningen rymmer stora möjligheter. Genom att satsa på innovativa lösningar och nya arbetssätt kan vi inte bara minska våra växthusgasutsläpp utan också stärka vår lokala ekonomi, skapa fler gröna jobb och bygga ett mer resilient samhälle. För att nå framgång krävs dock att alla aktörer – från kommunens olika verksamheter till näringsliv, akademi och civilsamhälle – är en del av denna omställning. Vi behöver också stöd från regionala, nationella och internationella samarbeten för att nå hela vägen.

I Enköping har vi inlett ett ambitiöst arbete för att identifiera och prioritera de klimatåtgärder som ger störst effekt. Genom kunskapsdrivna insatser och en vilja att testa nya lösningar i praktiken tar vi oss an de utmaningar som ligger framför oss. Vi vet att omställningens tidshorisont är kort, och det ställer höga krav på oss som ledare, både att vara innovativa och att arbeta inkluderande.

Vårt gemensamma arbete är inte bara en väg framåt för klimatet – det är också en möjlighet att förbättra livskvaliteten för våra invånare. Tillsammans kan vi säkerställa att Enköping inte bara blir en klimatsmart kommun utan också en plats som är attraktiv att leva och verka i, idag och i framtiden.

Jag är stolt över att få vara en del av detta arbete och ser fram emot att fortsätta skapa resultat tillsammans med er alla. Med kraften i våra gemensamma ansträngningar är jag övertygad om att vi kan nå våra mål – och visa att Enköping är en plats där hållbarhet och framtidstro går hand i hand.

Peter Book - Kommunstyrelsens ordförande

Enköping Våren 2025



2. Sammanfattning

Enköpings klimatstrategi 2027–2030 syftar till att påskynda kommunens omställning mot klimatneutralitet – genom att identifiera, förankra och genomföra de mest prioriterade och verkningsfulla åtgärderna. Strategin vilar på en aktuell och fördjupad nulägesanalys av växthusgasutsläpp inom kommunens geografiska område, där även andra växthusgaser än koldioxid har inkluderats. Detta ger för första gången en mer heltäckande bild av Enköpings totala klimatpåverkan, uttryckt i koldioxidekvivalenter (CO₂e).

Analysen bygger på både nationella och lokala data som har samlats in och integrerats i verktyget ClimateView – en plattform som utgår från internationellt erkända utsläppssektorer och forskningsbaserade omställningsåtgärder. Verktöget möjliggör en dynamisk visualisering av utsläppsutvecklingen och visar var ytterligare insatser krävs för att nå Enköpings klimatmål.

Analysen visar att utsläppen inom kommunkoncernen främst kommer från energiförbrukning, särskilt uppvärmning av lokaler och bostäder. Inom kommunens geografiska område dominerar transportsektorn – särskilt persontransporter – men när CO₂e inkluderas framträder jordbrukssektorn som den största utsläppskällan, med cirka 30 % av de totala utsläppen. Detta är kopplat till att hälften av kommunens yta består av jordbruksmark. Samtidigt förväntas inköp stå för en betydande andel av utsläppen, även om de inte ännu ingår i nulägesanalysen.

Klimatmålet är att nå klimatneutralitet till år 2030 – både inom kommunkoncernens egen verksamhet och i hela samhället. Det är ett ambitiöst mål som bedöms teoretiskt möjligt, men praktiskt och ekonomiskt mycket utmanande. Utsläppsminskningsscenarier från ClimateView visar att det finns ett tydligt scenariogap – alltså en skillnad mellan planerade åtgärder och det som krävs för att nå målet. Detta kräver antingen fler eller snabbare åtgärder, och i vissa fall kompletterande lösningar som negativa utsläpp eller kolsänkor.

Det pågående klimatarbetet – särskilt det som genomförts inom fas 2, (2022-2024) av Klimatneutrala Enköping – har lagt viktiga grunder. Kommunen har tagit avgörande steg inom styrning, stadsutveckling och samverkan. Men en central lärdom är att omställningen inte bara kräver ambition – utan också att arbetet faktiskt prioriteras i den dagliga verksamheten, får rätt resurser och integreras i alla delar av organisationens styrning och beslutsfattande. Det är just denna utmaning klimatstrategin syftar till att överbrygga.

Strategin utgår från fyra av FN:s globala mål – särskilt

- mål 13: Bekämpa klimatförändringarna
- mål 11 om hållbara städer
- mål 3 om hälsa och välbefinnande
- mål 12: Hållbar konsumtion och produktion.

Den är också förankrad i Enköpings frivilliga klimatkontrakt inom det nationella programmet Viable Cities, där kommunen åtagit sig att arbeta mot fem effektmål: kraftigt minskade utsläpp, ökad klimatanpassning, sektorsövergripande samverkan, ledarskap i omställningen och att vara ett inspirerande exempel för andra.

Strategin gäller för perioden 2027–2030 och riktar sig främst till kommunens chefer, strateger, tjänstepersoner och beslutsfattare, men är också ett ramverk för dialog och samverkan med näringsliv, civilsamhälle och invånare. Fokus ligger på de områden där kommunen har störst möjlighet att påverka – antingen genom direkt rådgivning eller samverkan – samtidigt som strategin lyfter vikten av att synliggöra och hantera målkonflikter.

För att strukturera och rikta klimatarbetet framåt identifieras nio strategiska utvecklingsområden:

1. Hållbara transporter och mobilitet – minska bilberoendet och möjliggöra klimatsmarta resor
2. Hållbar och lokal energi – säkerställa klimatsmart energiförsörjning
3. Kolinbindning – främja lösningar som binder kol och stärker ekosystem
4. Cirkulär samhällsplanering och byggande – effektiv resursanvändning i planering, byggande, fastighetsförvaltning, lokalförsörjning och drift
5. Ledarskap som driver klimatomställningen – skapa tydlig styrning, ansvar och mandat
6. Långsiktig hållbar finansiering – säkra resurser, investeringar och finansiella verktyg
7. Hållbara inköp – använda kommunens köpkraft för att minska utsläpp och främja innovation
8. Digital omställning – använda data och digitala verktyg för styrning och uppföljning
9. Engagerande och inkluderande kommunikation – bygga delaktighet och omställningsvilja hos politiker, medarbetare, invånare och andra samhällsaktörer

Summary

Enköping's Climate Strategy 2027–2030 aims to accelerate the municipality's transition toward climate neutrality – by identifying, anchoring, and implementing the most prioritized and impactful measures. The strategy is based on a current and in-depth analysis of greenhouse gas emissions within the municipality's geographical area, where, for the first time, not only carbon dioxide but also other greenhouse gases expressed in carbon dioxide equivalents (CO₂e) have been included. This provides a more comprehensive picture of Enköping's total climate impact.

The analysis draws on both national and local data, which have been compiled and integrated into the ClimateView platform – a tool based on internationally recognized emission sectors and research-based transition actions. The platform enables dynamic visualization of emissions trends and highlights where further action is needed to reach Enköping's climate targets.

The findings show that within the municipal organization, emissions mainly stem from energy use, particularly the heating of buildings and housing. Within the wider geographical area, the transport sector – especially personal transport – is the largest source of emissions. However, when CO₂e is included, the agricultural sector emerges as the single largest contributor, accounting for approximately 30% of total emissions. This reflects that half of Enköping's land area is agricultural. Additionally, public procurement is expected to represent a significant share of emissions, even though it has not yet been included in the baseline analysis.

The overarching climate goal is to reach climate neutrality by 2030 – both within the municipal organization and across the broader society. While this is an ambitious goal that is theoretically possible, it remains practically and economically very challenging. ClimateView scenario analysis shows a clear “scenario gap” – the difference between the impact of planned actions and what is needed to reach the target. Bridging this gap requires either more measures, faster implementation, or complementary solutions such as negative emissions or carbon sinks.

The municipality’s ongoing climate efforts – especially through Phase 2 (2022-2024) of Climate Neutral Enköping – have laid important foundations. Key progress has been made in climate governance, urban development, and cross-sector collaboration. However, a central lesson is that ambition alone is not enough – climate action must also be fully prioritized in daily operations, provided with sufficient resources, and integrated into the municipality’s core governance and decision-making. This is precisely the challenge the climate strategy seeks to address.

The strategy is grounded in four of the UN Sustainable Development Goals, particularly Goal 13: Climate Action, but also Goals 11 and 3: Sustainable Cities and Communities, and Good Health and Well-being and Goal 12: Responsible consumption and production. It is further aligned with Enköping’s voluntary Climate City Contract within the national Viable Cities program, through which the municipality has committed to five overarching effect goals: significantly reduced emissions, enhanced climate adaptation, cross-sector collaboration, strong climate leadership, and serving as an inspirational role model.

Covering the period 2027–2030, the strategy primarily targets municipal managers, strategists, planners, and decision-makers, while also serving as a framework for collaboration with business, civil society, and residents. The focus lies on areas where the municipality has the greatest ability to drive emissions reductions – either through direct control or through strategic influence and partnerships – while also emphasizing the importance of identifying and managing potential goal conflicts.

To structure and guide the municipality’s climate action, nine strategic development areas have been identified:

1. Sustainable transport and mobility – reduce car dependency and enable climate-smart travel
2. Sustainable and local energy – ensure climate-smart energy supply
3. Carbon sequestration – promote land-use solutions that bind carbon and strengthen ecosystems
4. Circular urban planning and construction – enable efficient resource use in planning, building, property management, facility provision, and operations
5. Leadership that drives climate transition – establish clear governance, responsibility, and mandate
6. Long-term sustainable financing – secure resources, investments, and financial instruments
7. Sustainable procurement – use the municipality’s purchasing power to reduce emissions and drive innovation
8. Digital transformation – use data and digital tools for steering and monitoring progress
9. Engaging and inclusive communication – foster participation and climate action readiness among policymakers, employees, residents, and other societal stakeholders



3. Enköpingsmodellen

En strukturerad strategi för hållbarhet och klimatneutralitet

För att en kommun ska lyckas med klimatomställningen krävs en tydlig strategi, fördelat ansvar och mätbara mål. En strukturerad strategisk plan är nyckeln till att säkerställa att alla aktörer vet vad som förväntas av dem, vilka insatser som krävs och hur framstegen ska följas upp.

Genom erfarenheterna från Enköpings arbete med Klimatneutrala Enköping har vi identifierat de viktigaste lärdomarna för att skapa en långsiktig och skalbar modell för kommunal hållbarhet och som denna klimatstrategi bygger på.

Enköpingsmodellen bygger på fyra centrala principer:

- **Omställningsarenan** – en plattform för omställningsteam för samverkan och innovation där vi skapar dialog och samsyn kring nödvändiga åtgärder, prioriteringar och innovationsbehov.
- **Tydlig klimatstrategi och strategisk handlingsplan** - Vi har tydliga mål och strategier som vägleder omställningen – från snabba insatser till långsiktiga systemförändringar. Tempoväxlingen är en medveten del av arbetet.
- **Ansvar och uppföljning** – Varje åtgärd har en utpekad ansvarig aktör med uppgift att följa upp, dokumentera och rapportera sina framsteg. Det skapar transparens och driv i genomförandet.
- **Kompetens och engagerat ledarskap** – Utbildning, tydlig kommunikation och ett närvarande ledarskap skapar engagemang. Det är grunden för en kultur där hållbarhet genomsyrar hela organisationen.

Styrning och struktur – Enköpingsmodellen som ramverk

Klimatstrategin för Enköpings kommun har tagits fram genom en tydlig och strukturerad modell för styrning, samverkan och ansvar – kallad Enköpingsmodellen. Den utgår från tre nivåer av ansvar: beslutande, ansvarskrävande och samordnande, samt en intern omställningsarena där det konkreta utvecklingsarbetet sker i tematiska team.

ENKÖPINGSMODELLEN



Beslutande forum – Kommunstyrelsen/Kommunfullmäktige

Högst upp i modellen finns kommunstyrelsen och i förlängningen kommunfullmäktige som ytterst beslutande organ. Kommunfullmäktige har ansvar för att fastställa visionen och de långsiktiga målen för hållbarhetsarbetet, inklusive kommunens väg mot klimatneutralitet.

Ansvarskrävande forum – Kommundirektörens ledningsgrupp

Kommundirektörens ledningsgrupp har fungerat som styrgrupp för arbetet med klimatstrategin. Gruppen har haft i uppdrag att säkerställa att strategiarbetet genomförs i linje med kommunens övergripande mål och styrdokument, samt att skapa förutsättningar för genomförande i samtliga nämnder och förvaltningar. Styrgruppen har kompletterats av en referensgrupp för samhällsbyggnad bestående av förvaltningschefer som särskilt berörs av klimatomställningen.

Processledning – Klimatneutrala Enköping

Arbetet har samordnats av en dedikerad processledning för Klimatneutrala Enköping, med ansvar för att driva och strukturera arbetet samt att integrera klimat- och hållbarhetsfrågor i den kommunala styrningen. Till processledningen har under hösten och vintern 2024–2025 även funnits tre särskilt utsedda "superanvändare" av ClimateView med uppdrag att stötta datainventering, insamling och registrering kopplat till åtgärdsplaneringen. Denna funktion har varit temporär men avgörande för att bygga upp det datadrivna underlaget till strategin.

Omställningsarenan – Tematiska team med sakkompetens

Det operativa arbetet har bedrivits i en intern omställningsarena bestående av fem tvärfunktionella omställningsteam med fokus på nyckelområden: Mobilitet, Energi, Ekosystemtjänster, Stadsutveckling och Ledning.

Teamens medlemmar har varit verksamhetschefer, enhetschefer och medarbetare med särskild kompetens inom respektive område. Varje team har ansvarat för att:

- analysera utsläppsdata och nuläge,
- genomföra rådighetsanalyser,
- formulera strategiska utvecklingsområden,
- identifiera och föreslå konkreta åtgärder.

För att säkerställa kvalitet och relevans har varje team haft stöd av referensgrupper med sakkuniga från kommunens olika verksamheter. Dessa grupper har bidragit med expertis, återkoppling och kvalitetssäkring av åtgärdsförslagen.

Från idé till förankring – Så lades grunden för strategiarbetet

Arbetet med att ta fram Enköpings klimatstrategi inleddes i januari 2024. Inledningsfasen fokuserade på att bygga ett stabilt kunskapsunderlag genom en bred omvärldsanalys och benchmarking mot andra kommuners klimatstrategier och omställningsarbeten.

Särskilt fokus lades på att identifiera framgångsfaktorer hos kommuner som är del av Viable Cities-programmet – där Enköping också ingår – samt att dra lärdom av forskningsbaserade metoder och internationella exempel på lyckade klimatomställningar. Det innebar en genomgång av både strategiska vägval, styrmodeller, åtgärdsdesign och samverkansformer.

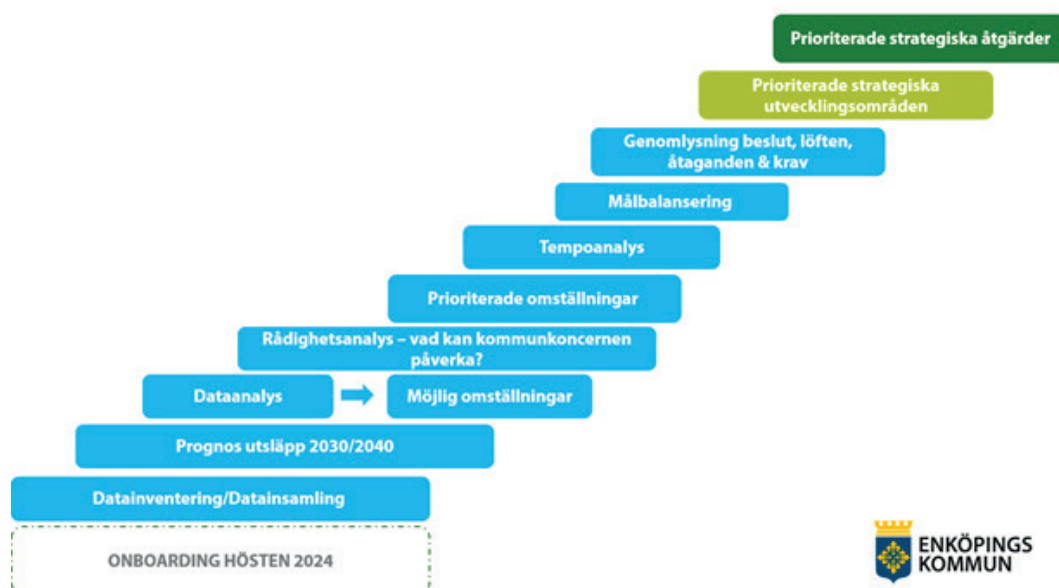
Syftet var att säkerställa att klimatstrategin vilar på beprövad kunskap, praktiska erfarenheter och vetenskapliga insikter – och samtidigt anpassas till Enköpings lokala förutsättningar och ambitionsnivå.

Under sommaren 2024 beslutade Kommundirektörens ledningsgrupp, i egenskap av styrgrupp, om det övergripande tillvägagångssättet för framtagandet av klimatstrategin. Beslutet omfattade såväl organisering, ansvarsfördelning som arbetets innehållsliga inriktning.

För att skapa en gemensam förståelse för uppdraget och säkra bred intern förankring anordnades i september tre onboardningstillfällen. Dessa riktade sig till kommunens omställningsteam, referensgrupper, styrgruppen och kommunstyrelsen, och syftade till att etablera en gemensam bild av nuläget, arbetets syfte och vilka frågor som skulle stå i fokus.

Onboardningen utgjorde startpunkten för den intensiva arbetsfas som följde under hösten, vintern och våren, där analys, dialog och framtagande av strategiska utvecklingsområden och åtgärder påbörjades inom ramen för Enköpingsmodellen.

Nedan beskrivs processen till klimatstrategin





DEL 1

4. Klimatstrategins uppdrag, syfte & mål

Uppdrag

Enköpings kommun har i sin långsiktiga plan, beslutad av kommunfullmäktige, valt att prioritera fyra av FN:s 17 globala mål. Denna klimatstrategi utgår särskilt från

- mål 13: Bekämpa klimatförändringarna
- mål 11: Hållbara städer och samhällen
- mål 3: God hälsa och välbefinnande.

Strategins uppdrag är att konkretisera hur kommunen ska bidra till att:

- minska växthusgasutsläppen,
- öka motståndskraften mot klimatförändringar, samt
- skapa hållbara livsmiljöer som främjar invånarnas hälsa och välbefinnande.

Syfte

Syftet med klimatstrategin är att identifiera, förankra och genomföra de mest prioriterade åtgärderna för att påskynda klimatomställningen i Enköping. Strategin ska också:

- stärka kommunens omställningsförmåga inom styrning, arbetssätt och investeringar,
- bidra till att klimatarbetet prioriteras i den dagliga verksamheten och ges rätt förutsättningar i form av finansiering och resurser, samt
- möjliggöra att Enköpings kommun fungerar som förebild i det bredare samhällsbygget.

För att förstärka och accelerera arbetet har Enköpings kommun anslutit sig till det nationella innovationsprogrammet Viable Cities och undertecknat ett frivilligt klimatkontrakt tillsammans med 48 kommuner, sex statliga myndigheter och Viable Cities. Klimatkontraktet, som är beslutat av kommunstyrelsen, utgör en strategisk förstärkning av Enköpings klimatarbete och stärker kommunens roll i det nationella och europeiska omställningsarbetet. Det öppnar också för ökad extern finansiering, kunskapsutbyte och strategiska partnerskap.

Mål 2030

År 2030 är satt som ett strategiskt målår för Enköpings klimatomställning – en tydlig rikt-punkt som mobiliserar kraft, tempo och samverkan. Målet är att Enköping ska vara klimat-neutralt:

- inom kommunkoncernens egen verksamhet, och
- i hela samhället, under den gemensamma inriktningen Klimatneutrala Enköping

Vi är medvetna om att vägen dit är komplex och att vi inte fullt ut kommer att nå klimatneutra-litet till 2030. Men det förändrar inte behovet av att agera – tvärtom. Genom att ta avgörande steg här och nu skapar vi förutsättningar för kraftigt minskade utsläpp och ett samhälle rustat för framtidens klimatutmaningar.

Effektmålen i Klimatkontraktet som stärker Enköpings klimatomställning till 2030 är:

- Minska koldioxidutsläpp och övriga växthusgasutsläpp
- Förebygga och anpassa till klimatförändringar
- Skapa sektorsövergripande samverkan – en lokal omställningsarena
- Positionera Enköpings kommun som en ledande kraft i klimatomställningen
- Fullfölja åtagandet i klimatkontraktet och inspirera andra genom framgångsrik minskning av utsläpp och hållbar utveckling

Mål 2040

Perioden 2027–2030 utgör det första steget i ett långsiktigt arbete som sträcker sig mot 2040. Denna första klimatstrategi ska ses som en inledning till en mer omfattande och fördjupad stra-tegi för perioden 2030–2040. Under den kommande tioårsperioden ska klimatarbetet vidareut-vecklas och breddas, med målet att uppnå ett långsiktigt hållbart och klimatrezilient Enköping.

Målgrupper

Klimatstrategin och den strategiska handlingsplanen riktar sig i första hand till beslutsfattare och tjänstepersoner inom Enköpings kommunkoncern – särskilt de som har ansvar för stra-tegisk planering, investeringar och verksamhetsutveckling. Den vänder sig även till politiker, samarbetspartners, näringsliv, civilsamhälle och invånare som på olika sätt kan bidra till och påverkas av klimatomställningen. fungerar som ett gemensamt ramverk för att skapa förståel-se, riktning och engagemang i kommunens klimatstrategiska arbete.

Avgränsningar och tillämpningsområde

Denna klimatstrategi omfattar perioden 2027–2030 och utgår från Enköpings kommuns roll som både verksamhetsutövare, planmyndighet och samhällsaktör. Strategin omfattar klimatut-släpp/arbete inom kommunkoncernen, för både nämnderna och bolagen, och inkluderar också hur kommunen påverka klimatutsläpp/arbetet inom kommunens geografiska område.

Strategin fokuserar på de områden där kommunen har störst möjlighet att minska växthusga-sutsläpp och påskynda klimatomställningen – antingen genom direkt rådgivning eller genom inflytande och samverkan.

Klimatstrategin inkluderar därför åtgärder inom exempelvis fastighetsförvaltning, byggande, transporter, upphandling, energi och samhällsplanering. Den omfattar också insatser där kom-munen kan påverka utvecklingen genom styrning, samarbete och utvecklings- och innova-tionsarbete.

De så kallade "mjuka nämnderna", såsom utbildning, kultur, idrott, vård och omsorg, omfattas inte direkt i denna strategi. Det innebär dock inte att dessa verksamheter är oviktiga för klima-tomställningen – tvärtom. Men eftersom dessa områden har ett annat uppdrag och styrlogik, samt i nuläget en mer begränsad direkt påverkan på kommunens samlade utsläpp, har de inte prioriterats i denna första strategiska fas. Alla förvaltningar omfattas dock i strategin genom gemensamma insatser såsom hur vi väljer att transportera oss och genom energibesparande åtgärder, exempelvis informationsinsatser riktade till medarbetare. Framtida satsningar inom

beteendeförändring, konsumtionsmönster och kompetensutveckling berör alla förvaltningar och är centrala områden som kommer att utforskas vidare i kommande utvecklingsfaser, bland annat genom riktade insatser kopplade till social innovation och ett mer hållbart vardagsbeteende.

Genom att strategin inkluderar klimatutsläpp som genereras inom kommunen som geografiskt område inkluderas inte de klimatutsläpp som uppkommer från hanteringen av det kommunala avfallet då det hanteras inom Vafabs kommunalförbund. Avfallets klimatpåverkan och åtgärder inkluderas i Vafabs avfallsplan.

Klimatstrategin omfattar inte arbetet med FUTURENA; projektet som ska leda fram till en ny framtida värmeförsörjning av Enköping. Därigenom tas inte CCS och CCC med i strategin, teknikerna behöver beaktas i FUTURENA. Kommunen startar upp arbetet med ny energiplan, enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering, under 2025. Klimatstrategin och energiplanen kommer ha delar som tangerar varandra. Energimål kommer preciseras i energiplanen.

För alla andra inom kommunkoncernen och de berörda aktörer som omnämns är strategin vägledande för såväl kommunens interna arbete som för bredare samhällssatsningar, och ska integreras i ordinarie styrning, planering och uppföljning.

Målkonflikter

Klimatomställningen innebär ofta komplexa avvägningar där olika mål och intressen kan stå i konflikt. Exempelvis kan satsningar på ny infrastruktur och bostadsbyggande innebära ökade utsläpp på kort sikt, trots långsiktiga hållbarhetsambitioner. Det kan också uppstå konflikter mellan klimatmål och mål för ekonomisk tillväxt, social rättvisa eller biologisk mångfald. Klimatstrategin ska därför bidra till att synliggöra och hantera målkonflikter genom tvärsektoriell samverkan, transparent prioritering och löpande uppföljning. En medveten och öppen hantering av målkonflikter är en förutsättning för en trovärdig och hållbar klimatomställning.

Ansvar för att identifiera, synliggöra och hantera målkonflikter vilar i första hand på kommunens strategier, chefer och projektledare inom respektive sakområde. De ska i sin planering och genomförande av åtgärder ta hänsyn till möjliga målkonflikter, lyfta dessa tidigt i beslutsprocesser och säkerställa att prioriteringar sker utifrån kommunens samlade målbild.

Kommunledningsförvaltningen har en särskilt viktig roll i att samordna och stödja detta arbete ur ett övergripande strategiskt perspektiv. Även politiken har ett avgörande ansvar att fatta väl avvägda beslut när olika mål står i konflikt med varandra.

För att stärka kvaliteten i hanteringen krävs en nära dialog mellan olika sektorer, kontinuerlig uppföljning samt ett systematiskt lärande i hela organisationen.

Lika viktigt är att successivt bygga en kultur som stärker kommunens omställningsförmåga – en kultur som präglas av mod att pröva nytt, vilja att samverka, förmåga att hantera osäkerhet och en gemensam förståelse för målkonflikternas komplexitet. Att utveckla denna kultur är avgörande för att organisationen ska kunna agera proaktivt, kraftsamla vid behov och skapa handlingsutrymme i en snabbt föränderlig omvärld.

4.1 KOPPLING TILL INTERNATIONELLA, NATIONELLA OCH REGIONALA KLIMATMÅL

Enköpings klimatstrategi är en lokal konkretisering av de åtaganden och mål som satts upp på internationell, nationell och regional nivå. Klimatomställningen kräver samordnade insatser i alla delar av samhället – från globala klimatavtal, nationella klimatkontrakt, regionala hållbarhetslöften till lokala åtgärder – och Enköpings arbete är en viktig pusselbit i detta gemensamma ansvar. Den röda tråden mellan nivåerna säkerställer att kommunens prioriteringar bidrar till Sveriges klimatmål, EU:s klimatpolitik och de globala hållbarhetsmålen, samtidigt som de utgår från lokala förutsättningar och möjligheter.

Genom att ta ansvar för den lokala omställningen kan Enköping både bidra till att uppfylla nationella och internationella åtaganden – och dra nytta av den riktning, det stöd och de resurser som finns på högre nivåer. Klimatstrategin fungerar därmed som en bro mellan högt ställda mål och konkret handling i den kommunala organisationens vardag.

4.1.1 INTERNATIONELLA MÅL OCH ÅTAGANDEN (SDG/TAXONOMIN)

På internationell nivå utgår Enköpings klimatstrategi främst från Agenda 2030 och Parisavtalet. Av FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling (SDG) har kommunen valt att särskilt fokusera på mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna – vilket är det bärande målet för klimatstrategins inriktning. Arbetet bidrar även till fler globala mål, såsom god hälsa och välbefinnande (mål 3), hållbar energi (mål 7), hållbara städer (mål 11) och hållbar konsumtion och produktion (mål 12) för att nämna några.

Klimatstrategins åtgärder för minskade utsläpp, cirkulär ekonomi och hållbara investeringar stödjer också EU:s taxonomi för hållbara investeringar. Genom att främja åtgärder som klassas som miljömässigt hållbara enligt taxonomin kan kommunen bidra till ett mer transparent och ansvarstagande ekonomiskt system, och underlätta för framtida extern finansiering och investeringssamarbeten. Arbetet skapar också en struktur som underlättar för implementeringen av CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), eftersom klimatstrategins innehåll och uppföljning kan ge vägledning, data och systemstöd till såväl kommunala bolag som andra aktörer som omfattas av det nya rapporteringskravet. Därmed stärker kommunen sin roll som möjliggörare för ökad hållbarhetsrapportering och ansvarstagande i hela det lokala ekosystemet.

Strategins struktur och innehåll ligger i linje med den samordnade inriktningen i EU:s gröna giv samt de regelverksuppdateringar som sker genom s.k. omnibusförordningar. Genom att förbereda och ta höjd för exempelvis EU:s taxonomi, CSRD och andra relaterade krav stärker Enköpings kommun sin kapacitet att agera proaktivt i förhållande till framtida styrsignaler, finansieringsvillkor och rapporteringskrav. På så sätt kan kommunen fungera som förebild och pådrivare i det bredare samhällsbygget.

Kommunens anslutning till Viable Cities och undertecknandet av Klimatkontraktet innebär dessutom att Enköping är en aktiv del av Europas klimatomställning inom ramen för missionen "100 klimatneutrala och smarta städer till 2030". Genom erfarenhetsutbyte, lärande och gemensamma målbilder förstärks kopplingen till EU:s gröna giv och klimatkpaketet "Fit for 55". Samtidigt är det viktigt att notera att nya regelverk och styrsignaler kan tillkomma under strategins löptid. Strategin ska därför ses som ett levande dokument som kan behöva uppdateras i takt med att ny kunskap och nya förutsättningar uppstår.

4.1.2 NATIONELLT ANTAGNA MÅL

Enköpings klimatstrategi utgår från Sveriges nationella klimatmål, där det övergripande målet är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045, och därefter uppnå negativa utsläpp. För att nå detta har riksdagen fastställt etappmål för 2030 och 2040, exempelvis att utsläppen från inrikes transporter (exklusive flyg) ska minska med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010.

Klimatstrategin stödjer även Sveriges klimatpolitiska ramverk, där alla politikområden ska bidra till att nå klimatmålen, samt Miljömålssystemet – särskilt generationsmålet och målet Begränsad klimatpåverkan. Genom att sätta målet om klimatneutralitet till 2030 och utforma åtgärder

inom energi, transporter, byggande, markanvändning och konsumtion tar Enköpings kommun ett lokalt ledarskap i linje med nationell ambition.

Enköping använder även Panorama – det nationella verktyget för klimatomställning – som ett stöd i utformningen av klimatstrategin och som jämförelse med andra kommuners arbete. Genom att använda Panorama kan kommunen kvalitetssäkra sina åtgärder i relation till nationella mål, identifiera förbättringsområden och tydliggöra lokala styrkor. Verktöget ger också underlag för prioritering, uppföljning och samordning, och stärker därmed kopplingen mellan Enköpings klimatmål och Sveriges samlade klimatarbete.

4.1.3 REGIONALA UTVECKLINGSSTRATEGIN (RUS)

Enköpings kommuns klimatstrategi är tydligt förankrad i den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län (RUS), som fungerar som länets gemensamma vägvisare för hållbar tillväxt och samhällsutveckling.

Våren 2025 är ett förslag till en reviderad version av RUS ute på remiss. Målet med revideringen är att skapa en mer konkret och användbar strategi, med fokus på långsiktighet, gemensamt ansvarstagande och kraftsamling för hållbar utveckling. Arbetet har tagit form genom analyser, faktainsamling och bred dialog med aktörer från kommuner, näringsliv, civilsamhälle, akademi och politik.

Genom att knyta Enköpings klimatstrategi till RUS stärks samspelet mellan kommunala och regionala prioriteringar – särskilt inom områden där klimatomställningen kräver samordning över kommungränser, såsom transporter, energi, markanvändning och innovation. Förankringen i den regionala strategin skapar också bättre förutsättningar för samfinansiering, samverkan och kunskapsutbyte i länet.

Nedan är de fokusområden, åtaganden och mål som direkt kopplas till Enköpings klimatstrategi.

Fokusområde	Åtagande	Mål
2.3 Ett tryggt, säkert och robust samhälle	2.3.1 Ett robust samhälle och ett starkt totalförsvar	Mål 7: Stärk Uppsala läns beredskap inför kris och krig.
3.1 Bekämpa klimatförändringarna	3.1.1 Stoppa klimatutsläppen	Mål 11: Uppsala län ska vara klimatneutralt senast 2045 och klimatpositivt senast 2050.
	3.1.2 Genomför klimatanpassningar	Mål 12: Klimatanpassa Uppsala län.
	3.1.3 Hållbara transporter	Mål 13: Minska utsläppen från inrikes transporter med 70 procent 2030 jämfört med 2010.
3.3 Livskraftiga naturmiljöer och hållbar livsmedelsförsörjning	3.3.1 Ökad hållbar livsmedelsproduktion i länet	Mål 16: En ökad hållbar livsmedelsproduktion i länet.
	3.3.2 Dricksvattenförsörjning	Mål 17: Utveckla en robust dricksvattenförsörjning.
	3.3.3 Natur- och kulturmiljöer	Mål 18: Bevara och främja den biologiska mångfalden.
4.1 Hållbar utveckling och tillväxt för näringslivet i hela Uppsala län	4.1.3 Tillgång till pålitlig och hållbar energi	Mål 22: Främja förnybar energiproduktion och hantera effektproblematiken för en hållbar energiförsörjning.

4.2 Stärkt innovationsförmåga	4.2.2 Tillsammans för en starkare innovationsförmåga	Mål 25: Stärk och utveckla utbytet mellan företag, akademi och offentliga organisationer.
	5.2.4 Den digitala transformationens möjligheter och risker	Mål 27: Främja den digitala transformationen och säkerställ en digital resiliens i hela Uppsala län.

4.1.4 REGIONALA KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGIN

Enköpings kommuns klimatstrategi bygger vidare på den regionala klimat- och energistrategin för Uppsala län, som reviderades 2024–2025 av Länsstyrelsen i Uppsala län och som är ute på remiss i länet under 2025. Informationen i denna strategi har varit ett viktigt underlag i vårt arbete med att förtydliga riktningen för kommunens klimatomställning och förankra den i ett bredare regionalt sammanhang.

Länsstyrelsen har i uppdrag att leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken. Detta sker bland annat genom att främja klimatåtgärder och utveckla den regionala energiplaneringen i syfte att bidra till stärkt näringslivsutveckling, minskad klimatpåverkan, förbättrad energiberedskap och trygg energiförsörjning. Inom detta uppdrag revideras också de regionala energi- och klimatstrategierna utifrån de nationella energipolitiska målen.

Den nya strategin för länet som antas i juni (lanseras i september), som ersätter versionen från 2019, tydliggör prioriterade områden för det regionala klimat- och energiarbetet. Den är tänkt att fungera som en vägledning för kommuner och andra aktörer i länet – och utgör därmed även en viktig grund för Enköpings lokala strategi.

Prioriterade fokusområden och delområden beskrivs och som har relevans för Enköpings klimatstrategi är:

Fokusområde	Delområde
Transporter och drivmedel	Transporter och arbetsmaskiner
	Transporteffektivt samhälle
	Energieffektiva fordon och arbetsmaskiner
	Drivmedel
	Rättvis omställning och transporter
Energi – tillförsel, användning och distribution	Kärnkraft
	Solenergi
	Vindkraft
	Elnät
	Lagring och flexibilitet
	Fjärrvärme och kraftvärme
	Rättvis omställning och energi
Indirekt klimatpåverkan	Livsmedel
	Bygg- och anläggningsmaterial
	Produkter och placeringar
	Rättvis omställning och indirekt klimatpåverkan
Kolinlagring	Naturlig kolinlagring
	Tekniska lösningar
	Rättvis omställning och kolinlagring
Tvärgående genomförande	Samhällsplanering
	Markanvändning

4.2 FÖRANKRING I POLITISKA BESLUT, MÅL OCH LÖFTEN

Denna klimatstrategi utgår från en rad politiska beslut och frivilliga åtaganden som redan har fattats av Enköpings kommun. Klimatneutralitet till år 2030 är inte ett nytt mål – det är ett gemensamt politiskt ställningstagande som nu konkretiseras i praktisk styrning och prioriterade åtgärder. Strategin tydliggör hur detta mål, tillsammans med övriga politiska riktlinjer, ska omsättas i vardagen för kommunens förvaltningar, bolag och samarbetspartners.

Strategin vilar på flera redan beslutade styrdokument (här är några):

- Enköping kommuns vision; Enköping är inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör. Plus delen; En hållbar omvärldsaktör: Enköping har ett öppet förhållningssätt till övriga världen. Kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional och nationell nivå samt globalt. Kommunen driver högklassiga miljöprojekt och hushållar med jordens resurser. Det är naturligt för Enköping att samverka i vår närhet, inom EU och globalt.
- Klimatkontraktet inom Viable Cities; antagen av kommunstyrelsen, som kopplar samman Enköping med nationell och europeisk klimatpolitik (se nedan)
- Kommunens hållbarhetspolicy; som slår fast att all kommunal verksamhet ska bidra till en hållbar utveckling. (se nedan)
- Hållbarhetslöften; som kommunen undertecknat inom ramen för Färdplan för ett hållbart län, tillsammans med andra aktörer i Uppsala län. (se nedan)
- Kommunens översiktsplan 2040; med mål och inriktningar med särskilt fokus på utsläppsminskningar inom byggande, energi, mobilitet, markanvändning och planering.
- Kommunens "Policy för inköp och upphandling"; anger "Syftet med policyn är att säkerställa att kommunens upphandlings- och inköpsprocess är rättssäker, att varor, tjänster och entreprenader anskaffas till rätt kostnad och kvalitet samt att relevanta krav avseende ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljöhänsyn ställs.

Genom denna strategi skapas en röd tråd från högt ställda klimatambitioner till konkret förändring i hur kommunen planerar, styr, upphandlar och investerar. Klimatstrategin är med andra ord inte en fristående idé – den är ett verktyg för att göra verklighet av den politiska vilja som redan formulerats. Det är här klimatpolitiken går från ord till handling.

4.2.1 ÅTAGANDE ENERGIMYNDIGHETEN = KLIMATKONTRAKT 2030

Arbetet med Klimatneutrala Enköping syftar till att öka kommunens omställningsförmåga till klimatneutralitet senast 2030. Detta förstärks genom kommunens deltagande i Viable Cities och att kommunen signerat ett Klimatkontrakt, ett frivilligt samarbetsavtal mellan 48 svenska kommuner, sex statliga myndigheter och Viable Cities. Kontraktet syftar till att påskynda klimatomställningen genom systemförändring, innovation, samverkan och medborgar-engagemang.

Klimatkontraktet, som beslutats av kommunstyrelsen, innehåller fem effektmål som kommunen åtagit sig att arbeta mot i samverkan med Energimyndigheten och Viable Cities. Dessa mål utgör en strategisk förstärkning av Enköpings klimatmål och fungerar som vägledning för prioriteringar inom klimatomställningen. De förtydligar också kommunens roll i det nationella och europeiska omställningsarbetet och ökar möjligheten till finansiering, stöd och partnerskap.

Effektmålen i Klimatkontraktet som stärker Enköpings klimatmål är:

- Minska koldioxidutsläpp och övriga växthusgasutsläpp. Betydligt minska direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser till år 2030
- Förebygga och anpassa till klimatförändringar (Klimatanpassningsplan påbörjas 2026)
- Sektorsövergripande samverkan – Omställningsarena
- Enköpings kommun är en ledande kraft i klimatomställningen
- Enköping har framgångsrikt minskat sina koldioxidutsläpp och främjat en hållbar utveckling, vilket har bidragit till en mer hållbar och resilient kommun som inspirerat andra att följa vårt exempel. Vi har fullföljt vårt åtagande och klimatkontrakt i Viable Cities.

4.2.2 HÅLLBARHETSPOLICYN

Klimatstrategin utgår från Enköpings kommuns hållbarhetspolicy, som slår fast att all kommunal verksamhet ska bidra till en hållbar utveckling ur socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv – i linje med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Policyn utgör en gemensam värdegrund och riktning för kommunens långsiktiga arbete, och vägleder hur resurser används, hur beslut fattas och hur verksamheten bedrivs.

Klimatstrategin konkretiserar den ekologiska och miljömässiga dimensionen av hållbarhetspolicyn, med särskilt fokus på att minska klimatpåverkan, fasa ut fossila bränslen och hushålla med resurser. Samtidigt är strategin i linje med policyns syn på ekonomisk och social hållbarhet – till exempel genom att skapa förutsättningar för rättvis omställning, ett starkt lokalt näringsliv och delaktighet i förändringsarbetet. Genom att bygga vidare på hållbarhetspolicyn säkerställer att klimatarbetet är integrerat i kommunens övergripande styrning och värdegrund.

4.2.3 HÅLLBARHETSLÖFTEN

Enköpings kommun har antagit hållbarhetslöften inom ramen för Färdplan för ett hållbart län, som är Uppsala läns gemensamma initiativ för att stärka miljö- och klimatarbetet och arbeta för de svenska miljömålen. Löftena har tecknats i samverkan med Länsstyrelsen i Uppsala län, tillsammans med ett stort antal andra aktörer i länet – kommuner, företag och organisationer – och utgör ett frivilligt åtagande för att bidra till ett mer hållbart samhälle.

Hållbarhetslöftena baseras på de fyra regionala åtgärdsprogrammen:

1. Minskad klimatpåverkan
2. Ekosystem och biologisk mångfald
3. Vatten
4. Miljömässigt hållbar samhällsutveckling

Enköpings klimatstrategi bygger vidare på dessa löften och konkretiserar hur kommunen, genom sin roll som verksamhetsutövare, planmyndighet och samhällsaktör, bidrar till att uppfylla målen inom det regionala arbetet. Inkluderar flera av de aktiviteter som omfattas av hållbarhetslöftena, såsom att minska utsläpp, främja återbruk och cirkulära lösningar, öka biologisk mångfald och integrera hållbarhetsfrågor i styrning och planering.

Att arbeta med hållbarhetslöften innebär också att Enköpings kommun deltar i ett länsgemensamt lärande, uppföljning och erfarenhetsutbyte, där fokus ligger på att öka takten i omställningen och förbättra miljötillståndet i länet. Löftena är kopplade till Sveriges miljömål och Agenda 2030 – den globala handlingsplanen för hållbar utveckling – och är en viktig grund för en trovärdig, samordnad och långsiktig klimatpolitik i kommunen.

Åtgärderna i Enköpings kommuns klimatstrategi baseras särskilt på två av de regionala åtgärdsprogrammen inom Färdplan för ett hållbart län:

- 1) Minskad klimatpåverkan
- 4) Miljömässigt hållbar samhällsutveckling

Dessa program har varit vägledande i urvalet av åtgärder och prioriteringar, och strategin konkretiserar hur kommunen ska bidra till att nå målen i dessa program genom lokalt anpassade insatser.

Nedan följer en sammanställning av åtgärder och aktiviteter från de ovan nämnda åtgärdsprogrammen, vilka har varit vägledande för klimatstrategins avvägningar, prioriteringar och inriktning. Observera att vissa hållbarhetslöften har förkortats eller omformulerats för att bättre passa formatet i detta dokument. Innebörden och kärnan är dock detsamma.

Åtgärd	Hållbarhetslöfte
Transport och mobilitet	Öka transporteffektivitet och fossilfri mobilitet
	Fossilfria tjänstefordon och fossilfri arbetspendling och möteskultur
	Minska klimatpåverkan från flygresor
	Minska klimatpåverkan från godstransporter
	Minska klimatpåverkan från arbetsmaskiner
	Främja laddinfrastruktur eller tankmöjlighet för fossilfria drivmedel
Energi och resurser	Minska energi- och effektanvändning och öka flexibilitet
	Öka produktion och användning av återvunnen eller förnybar energi och fossilfria drivmedel
Mark, byggande och kolinlagring	Återvätning av torvmark
	Minska klimatpåverkan från bygg- och anläggningsprojekt
	Öka kolinlagring i jordbruket
	Öka kolinlagring i byggmaterial och biokol
	Utforma skötsel av grönytor för att öka kolinlagring
Mat och konsumtion	Minska klimatpåverkan från måltider
	Stimulera klimatklok produktion och konsumtion genom exempelvis cirkulära affärsmodeller och delningsekonomi
Minska plastens klimatpåverkan	Fasa ut fossil plast
Utbildning, kunskap och engagemang	Inspirera till klimatsmarta val
	Stärka integrering av klimat, energi och hållbar utveckling i skola och förskola
	Utbildnings- och informationsinsatser för beslutsfattare
	Öka kunskap, delaktighet och engagemang
Finansiering och innovation	Fossilfria investeringar och kapitalplaceringar
	Koldioxidavskiljning och lagring (CCS) eller användning (CCU)
Fysisk planering som minskar miljö- och hälsopåverkan	Planera för att främja ekosystemtjänster, planera för stadsgrönka.
	Anpassa och utforma utemiljöer så att de bidrar till exempelvis klimatanpassning, biologisk mångfald.
	Öka tillgängligheten och användbarheten av allmänna platser som är väl gestaltade och långsiktigt hållbara.
	Planering för exploatering av mark som riskerar att översvämmas.
	Anta riktlinjer i samhällsplaneringen för att minska resebehov och effektivisera infrastruktur.
	Inför "hela resan"-perspektivet i styrdokument för att främja kombinerade färd sätt.
	Möjliggör "hela resan" genom att avsätta mark för kollektivtrafik och pendlarparkeringar.
	Var återhållsam med att exploatera jordbruksmark och anpassa planering för att minska påverkan.

Exploatering med hänsyn till miljö och hälsa	Inkludera miljö- och hälsoaspekter i riktlinjer för markanvisning.
	Anlägg och sköt om parker och grönytor, t.ex. stråk, fickparker och stadsträd.
	Anta riktlinjer för kompensation av ekologiskt värdefulla områden vid exploatering.
	Inkludera klimatanpassning i exploatering för att hantera t.ex. översvämning och värme.
	Minimera transporter vid byggnation, t.ex. genom smart bygglogistik.
	Ställ och följ upp hållbarhetskrav vid upphandling och markanvisning, gärna i samverkan.
Underlätta att kombinera olika färdmedel och linjebyten	Utforma riktlinjer och bygg säkra gång- och cykelvägar till skolor och fritidsaktiviteter.
	Främja cykling i tidig ålder, t.ex. genom cykelvänlig skola.
	Anlägg attraktiva cykelparkeringar vid knutpunkter och målpunkter.
	Bygg nya och uppgradera befintliga gång- och cykelvägar med belysning och god koppling.
	Anpassa landsvägar för gång och cykel, t.ex. med vägräcken och omdisponering av körbanor.
	Öka framkomlighet och säkerhet genom underhåll, snöröjning och sänkt hastighet.
	Knyt cykelinfrastruktur till kollektivtrafikens hållplatser och stationer.
	Skapa trygga pendlarparkeringar för bil och cykel med laddning och väderskydd.
Resurseffektiv och kemikaliesmart bygg- och anläggning	Inventera material vid rivning eller ombyggnad för återbruk och materialåtervinning.
	Prioritera återbruk och produkter med hög återvinningsgrad i byggskedet.
	Inför arbetssätt som minskar svinn genom rutiner och upphandlingskrav.
	Ställ krav på resurseffektiv materialhantering och minskad miljö- och hälsopåverkan.
	Främja hållbar masshantering med t.ex. masshanteringsplan och tillfälliga upplag.
	Etablera eller använd handelsplatser för begagnat byggmaterial, gärna i samverkan.
	Öka kunskapen om begagnade byggvaror.
	Ställ krav på förnybara, cirkulära och giftfria byggmaterial vid upphandling.
	Beräkna och minimera klimatpåverkan från byggprojekt med livscykelanalys.

Förvaltning och utveckling av befintlig bebyggelse, infrastruktur och miljöer	Inventera lokaler för möjlig omvandling, t.ex. kontor till bostäder.
	Öka samutnyttjande av lokaler, t.ex. skollokaler för fler ändamål.
	Inför fyrstegsprincipen för att prioritera ombyggnad före nybyggnation.
	Behåll inbyggda produkter och främja cirkulära flöden vid lokalanpassning.
	Utbilda personal i hållbar renovering och ombyggnation.
	Integrera energieffektivisering och miljöhänsyn i underhållsplaner.
	Utveckla långsiktiga underhållsplaner för attraktiva och hållbara miljöer.
Öka återbruk, förebygg avfall, minska nykonsumtion av material och varor	Efterfråga återbrukade produkter vid upphandling
	Utveckla arbetssätt och sprid kunskap om återbruk.
	Främja cirkulär ekonomi genom delningstjänster, reparationer och återbruk – även på landsbygden.
	Ställ krav på och informera om avfallsförebyggande åtgärder vid tillsyn och prövning.
	Inventera verksamhetens avfall och planera för minskning, t.ex. elektronik, textil och plast.
	Informera om hur avfall kan förebyggas och återbruk stimuleras – riktat till olika målgrupper.
	Stärk kunskap om konsumtionsmönster som minskar nyköp med bibehållen livskvalitet.
	Utbilda för ökad cirkularitet
	Gör behovsanalyser inför inköp för att minska överflödiga konsumtion.

4.2.4 ÖVERSIKTSPLAN 2040

Enköping kommuns klimatstrategi har tagits fram i nära samspel med kommunens översiktsplan för 2040 och bidrar till att förverkliga dess mål om ett långsiktigt hållbart samhälle.

Strategin fokuserar på att minska utsläppen av växthusgaser och att ställa om till en resurseffektiv och fossilfri samhällsutveckling. Den utgår från samma helhetssyn som översiktsplanen – där ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet vägs samman. Strategin konkretiserar särskilt översiktsplanens strategier om att hushålla med mark- och vattenresurser, hur kommunen prioriterar i bebyggelseutvecklingen och förstärker bebyggelseutvecklingen i kollektivtrafikstråk. Särskild vikt läggs vid hur kommunen planerar, använder och utvecklar mark, eftersom beslut om bebyggelsens lokalisering, utformning och täthet har stor påverkan på klimatutsläppen. Genom klimatsmart fysisk planering – med tydliga principer för markanvändning, förtätning, samordning av infrastruktur och resurssnålt byggande – kan kommunen styra mot en mer utsläppseffektiv utveckling.

Precis som översiktsplanen utgår klimatstrategin från Agenda 2030 och de globala målen. Särskilt fokus ligger på:

- **Mål 11:** Hållbara städer och samhällen
- **Mål 12:** Hållbar konsumtion och produktion
- **Mål 13:** Bekämpa klimatförändringarna



5. Nuläge och möjligheter

Under hösten 2024 och våren 2025 har Enköpings kommun genomfört en omfattande inventering av utsläpp av växthusgaser som genereras inom kommunens geografiska område. Nulägesanalysen presenteras i sin helhet i rapporten "Enköpings klimatutsläpp, koldioxidbudget och nulägesanalys". Se bilaga 2

5.1 KOMMUNENS KLIMATPÅVERKAN – NULÄGESANALYS

I tidigare koldioxidbudgetar har Enköpings kommun valt att jobba enbart med beräkning och analys av utsläpp av koldioxid. Koldioxid är den mest kända och vanligaste formen av växthusgas och den mest betydande växthusgasen när det gäller mänsklig påverkan på klimatet. Det finns dock en rad andra gaser som bidrar till växthuseffekten. För att få en heltäckande bild av de utsläpp av gaser inom kommunens geografiska område som bidrar till växthuseffekten så har även koldioxidekvivalenter inkluderats i nulägesanalysen, och i arbetet framåt.

Koldioxidekvivalenter (CO₂e) är ett mått som används för att jämföra utsläpp av olika växthusgaser baserat på deras påverkan på klimatet. Eftersom olika gaser har olika förmåga att fånga upp värme och stanna kvar i atmosfären, använder man koldioxidekvivalenter för att uttrycka deras klimatpåverkan i en gemensam enhet.

Efter datainventeringen så finns nu en relativt detaljerad bild över hur utsläppen av växthusgaser fördelar sig mellan olika sektorer inom kommunens geografiska område. Det finns också en tydlig bild över kommunkoncernens egna utsläpp.

Efter den initiala datainventeringen som gjorde år 2024, kommer data inventeras en gång per år, för att följa hur utsläppen utvecklar sig. Det kommer ge kommunen en möjlighet att följa upp om de åtgärder man vidtagit är verkningsfulla, eller om man behöver ändra något i uppsättningen av åtgärder.

5.2 KOMMUNKONCERNEN/KOMMUNEN SOM GEOGRAFISKT OMRÅDE

Detta avsnitt skiljer mellan klimatstrategiskt arbete inom kommunkoncernens egen organisation och det som omfattar hela Enköpings kommun som geografiskt område. Kommunkoncernen har direkt rådighet över egna verksamheter, medan klimatomställningen i det geografiska området kräver samverkan med näringsliv, invånare och andra aktörer. Båda perspektiven är avgörande för att nå målet om ett klimatneutralt Enköping.

5.2.1 KOMMUNKONCERNENS UTSLÄPP

För att synliggöra kommunkoncernens utsläpp har dessa analyserats separat. Inom Enköpings kommunkoncern är energiförbrukning den enskilt största utsläppskällan. Uppvärmning av lokaler står för 46 % av alla utsläpp inom kommunkoncernen. Uppvärmning av bostäder står för 25%. Inom kommunkoncernen är utsläppen från transporter relativt begränsade. 10 % av de totala utsläppen kommer från persontransporter, medan 2% kommer från godstransporter.

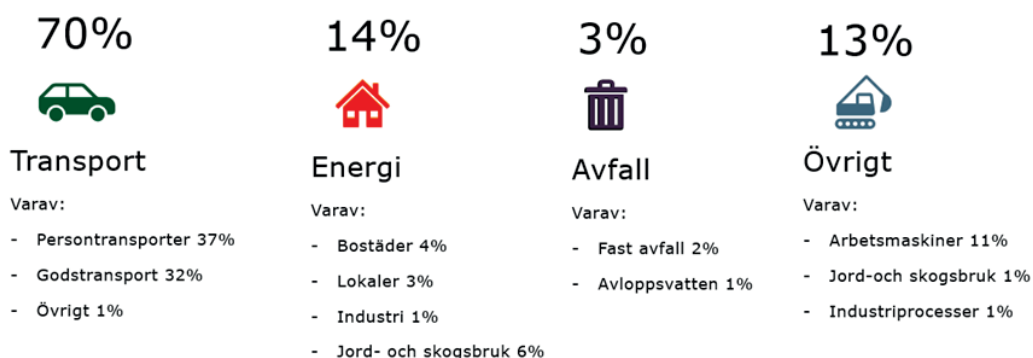
Det ska noteras att kommunkoncernens inköp inte är inkluderade i analysen i det här skedet. Inköp står uppskattningsvis för en mycket stor andel av de kommunala utsläppen, men dessa återfinns inom scope 3, och ryms därmed inte inom avgränsningarna för nulägesanalysen. Det är ändå viktigt att kommunen framgent analyserar omfattningen av inköpsens klimatpåverkan och i det samlade klimatarbetet strävar efter att minska dem.



Figur 1. Utsläpp inom kommunorganisationen, fördelat per sektor

5.2.2. UTSLÄPP INOM KOMMUNENS GEOGRAFISKA OMRÅDE

Tidigare har Enköpings kommun enbart mätt utsläpp av koldioxid, och inte inkluderat koldioxidekvivalenter. Det innebär att utsläppen av andra växthusgaser inte räknats med. Det är främst utsläppen från jordbrukssektorn som då inte varit med i analysen. Utsläpp från transportsektorn blir då helt dominerande, med persontrafiken som den enskilt största källan till utsläpp. Notera att utsläpp från genomfartstrafik inte räknas med här, utan statistiken bygger på fordon registrerade i kommunen, och deras genomsnittliga årliga körsträcka.



Figur 2. Utsläpp inom kommunens geografiska område, fördelat per sektor, exklusive jordbruk.

Om man istället inkluderar koldioxidekvivalenter i analysen så blir fördelningen av utsläpp en helt annan. Jordbrukssektorn står nu för 30% av de totala utsläppen, medan trafiken relativa andel minskar betydligt.



Figur 3. Utsläpp inom kommunens geografiska område, fördelat per sektor, inklusive jordbruk.

Transportsektorn är den sektor som genererar störst utsläpp, och inom transporter är det persontransporter som står för den största bidraget. Många kommuninvånare är idag bilberoende, och cirka 41% av den arbetsföra befolkningen pendlar till jobb i annan kommun. Notera att utsläpp från genomfartstrafik inte räknas med här, utan statistiken bygger på lätta fordon registrerade i kommunen, och deras genomsnittliga årliga körsträcka.

Energi är det tredje största utsläppsområdet. Inom kategorin energi är det jord- och skogsbruket som står för den största andelen av utsläppen. Även bostäder och lokaler står för en betydande andel av utsläppen.

Utsläpp från industrin är relativt små i Enköping, jämfört med de nationella snitten. En förklaring kan vara att kommunen saknar riktigt resurstunga industrier. Industrin står för cirka 1% av de totala utsläppen kopplat till energi, och 1 % av de totala utsläppen kopplat till övriga processer. En del av godstrafiken kan också antas vara kopplat till industrins klimatutsläpp, med en så detaljerad analys görs inte i det här skedet.

Jord och skogsbruk är den andra största källan till utsläpp inom kommunens geografiska område. Det är ett område där Enköping är särskilt tungt, jämfört med det nationella snittet på 14%, vilket beror på att hälften av kommunens yta är jordbruksmark. Utifrån det perspektivet så är det ett område där det krävs omfattande åtgärder, men det är samtidigt ett område där kommunens rådighet är relativt begränsad och vi är beroende av vad som händer inom EU.

5.3 UTSLÄPPSMINSKNINGSMÅL

Målet att nå klimatneutralitet till 2030 bedöms som teoretiskt möjligt, men är samtidigt praktiskt och ekonomiskt mycket utmanande. Analysen visar att Enköpings kommun har rådighet över vissa delar av klimatomställningen, där det finns förutsättningar att genomföra kraftfulla och snabba åtgärder. Detta gäller främst den egna verksamheten, särskilt inom områden som energianvändning, transporter, inköp, hållbart byggande och fysisk planering.

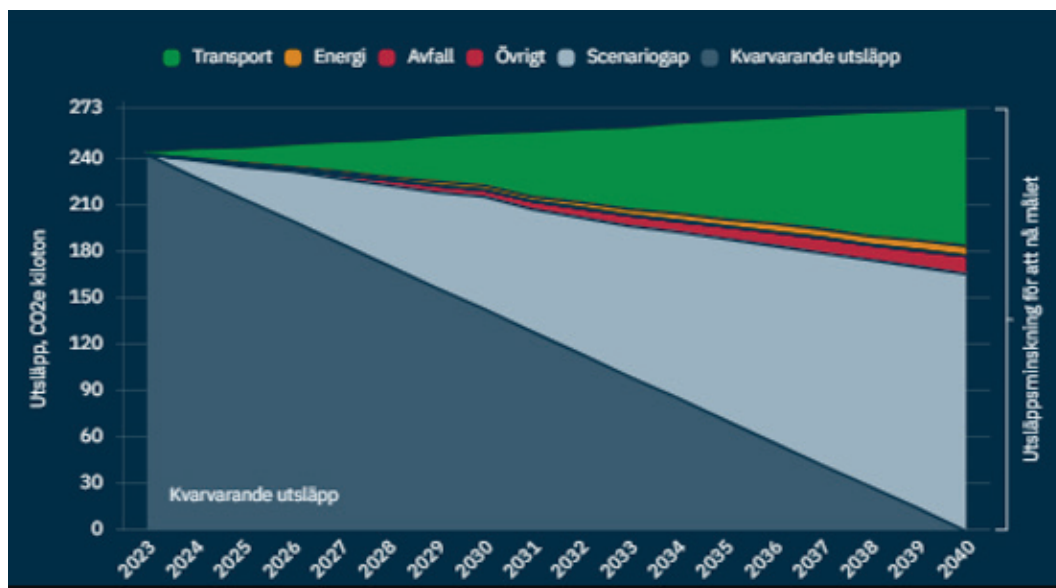
Samtidigt finns betydande begränsningar kopplade till utsläpp utanför kommunens direkta rådighet. Det handlar om utsläpp från exempelvis näringslivet, bygg- och anläggningssektorn, jordbruket samt invånarnas konsumtion. För att skapa förutsättningar för omställning inom dessa sektorer krävs fördjupad samverkan med externa aktörer, ökad mobilisering av invånare, samt större investeringar och en omfördelning av resurser till klimatarbetet.

Fram till 2030 bör klimatarbetet fokusera på de områden där kommunen har direkt rådighet, där påverkan och genomförandekraft är som störst. Därför utvärderas målåren 2030 och 2040 i den kommande klimatstrategin.

Efter 2030 behöver arbetet växla upp ytterligare genom att stärka samverkan, utveckla styrning och i högre grad involvera aktörer som har stor påverkan på utsläppen inom kommunens geografiska område.

Utifrån datainventeringen och analyser av tempot för omställningsarbetet, som genomförs i analysverktyget Climate View, så kan utsläppsminskningarna illustreras enligt figur 4 nedan. De färgade fälten representerar förväntade utsläppsminskningar inom områdena transporter, energi, avfall och övrigt. Det ljusgrå fältet representerar utsläppsminskningar som skulle behöva uppnås, men som ännu inte är inarbetade i scenariot. Det finns alltså ett scenariogap, som visar att det kommer behövas antingen fler skiften, eller ett högre tempo i de skiften som ingår i modellen.

Då ClimateView erbjuder användaren en iterativ process, så finns det alla möjligheter att jobba med förändringar med modellen i det löpande arbetet. Att det skissade scenariot inte idag når kommunens utsläppsmål behöver alltså inte betyda att man i slutändan missar reduktionsmålen. Det finns också möjligheter för kommunen att täcka delar av scenariogapet med CCS-teknik eller andra kolsänkor. Sådana möjligheter har dock ännu inte utforskats inför arbetet med nulägesanalysen och klimatstrategin.



Figur 4. Scenario för utsläppsminskningar inom Enköping kommun som geografiskt område

5.4 PÅGÅENDE KLIMATARBETE OCH LÄRDOMAR FRÅN FAS 2 KLIMATNEUTRALA ENKÖPING

Enköpings kommun har redan idag ett pågående arbete för att minska kommunens koldioxidutsläpp – men insatserna är i dagsläget ojämnt genomförda och inte tillräckligt prioriterade i hela organisationen.

Samtidigt befinner vi oss i ett läge där klimatomställningen kräver ständig utveckling och förbättring. För att nå våra mål behöver vi kontinuerligt skruva på våra initiativ, dra lärdom av tidigare insatser och våga pröva nya vägar.

Det arbete som har påbörjats under fas 2 inom ramen för Klimatneutrala Enköping har lagt viktiga grunder för detta. Genom satsningar på klimatstyrning, samverkan, innovation och strategisk planering har kommunen tagit avgörande steg mot att integrera klimatarbetet i sin ordinarie verksamhet. Koldioxidbudgeten har blivit ett styrande verktyg i kommunens planering, och stadsutvecklingsinitiativ som testbädden Myran har möjliggjort utveckling av nya modeller och arbetssätt för hållbar stadsutveckling.

En central lärdom från fas 2 är att utmaningen inte ligger i bristen på ambitioner – utan i att verkligen lyckas integrera klimatarbetet i den dagliga verksamheten och samtidigt säkerställa att beslut och insatser är effektiva, långsiktiga och förankrade hos både politiken och i verksamheten.

För att nå verklig förändring krävs mer än mål och visioner – det krävs att åtgärderna prioriteras i den operativa verksamheten, ges tillräcklig finansiering och att ansvar och resurser tydligt fördelas. Det handlar om att göra klimatarbetet till en självklar del av kommunens kärnuppdrag och styrning.

Det är just denna utmaning som denna strategi syftar till att överbrygga – genom att skapa tydligare struktur, riktning och förutsättningar för att skala upp och genomföra åtgärder med kraft och uthållighet.

5.5 IDENTIFIERADE MÖJLIGHETER OCH UTMANINGAR

Klimatomställningen sker inte i ett vakuum. Den påverkas och drivs av globala trender, tekniksprång, nya regelverk och förändrade beteenden. För att styra Enköpings klimatarbete i rätt riktning krävs därför mer än intern handlingskraft. Det krävs en förmåga att tolka signaler från omvärlden, förstå förändringens dynamik – och agera i förväg. Framtiden måste få leda oss. I en tid där klimatkrisen fördjupas samtidigt som spelplanen snabbt förändras har vi inte råd att vara reaktiva.

De teman som presenteras i detta avsnitt är resultatet av ett utforskande arbete där omvärldsanalys, dialog och praktisk erfarenhet har vävts samman. Arbetet har utgått från en kombination av källor: aktuella framtidsstudier och forskningsrapporter, inspel från lokala aktörer och samtal i omställningsteamet och med referensgrupperna, erfarenheter från kommunens egna klimatarbeten samt trender som identifierats i strategiska nätverk såsom Viable Cities, Klimatkommunerna och regionala utvecklingsforum.

Enköpings kommun har också deltagit i ett nationellt framsyns- och visionsarbete under fas 2 av satsningen Klimatneutrala Enköping, inom ramen för Viable Cities. Genom workshops, signalspaning och scenarioutveckling har kommunen tillsammans med andra pionjärstäder utforskat möjliga framtider och utvecklat en gemensam förståelse för de långsiktiga förändringskrafterna som påverkar klimatomställningen. Denna process har varit avgörande för att lyfta blicken bortom det akuta och skapa handlingsutrymme för nya idéer, perspektiv och strategiska vägval. Utgångspunkten har varit att fånga upp de förändringskrafter som – oavsett kommunens direkta kontroll – formar förutsättningarna för lokal klimatomställning. Genom att växla mellan perspektiven ”här och nu” och ”vad är på väg” har vi ringat in fem teman som särskilt tydligt belyser spänningsfält, möjligheter och nödvändiga vägval.

Det handlar om näringslivets olika omställningstakter, lärande som strategisk resurs, behovet av att tänka bortom pengar, teknikens möjligheter och begränsningar, samt hur individers konsumtion påverkas av system och strukturer. Genom att identifiera både hinder och möjligheter får vi en skarpare bild av var vi behöver sätta in kraft, vilka förmågor vi behöver bygga – och hur Enköpings kommun kan skapa rätt förutsättningar för ett effektivt, rättvist och långsiktigt klimatarbete.

1. Näringslivet växlar upp – men inte alla hänger med

Möjlighet: Näringslivet accelererar och går före

Utmanning: Olika takter i klimatomställningen mellan branscher

I takt med att klimatkraven skärps och marknaden förändras växlar allt fler företag upp sitt hållbarhetsarbete. För många är klimatomställningen inte längre en kostnad – utan en konkurrensfördel. Investerare efterfrågar transparens, kunder söker klimatsmarta alternativ, och EU:s taxonomi börjar fungera som en spelplan där hållbarhet definieras, mäts och styr resurser.

Men samtidigt som vissa branscher rusar framåt, står andra kvar i startblocken. Skillnaderna i tempo och förutsättningar mellan sektorer – och mellan stora och små aktörer – skapar en ojämn omställning. Det påverkar inte bara marknaden, utan också möjligheterna för kommuner att samverka effektivt med näringslivet i den lokala klimatomställningen.

Här spelar EU:s gröna taxonomi en viktig roll. Genom att definiera vad som är hållbart ur ett klimatperspektiv, skapas ett gemensamt ramverk för investeringar. För kommuner som Enköping innebär det nya möjligheter att styra offentliga medel mot gröna verksamheter – men också ett behov av att förstå vilka lokala företag som ligger i linje med taxonomins kriterier och vilka som riskerar att halka efter.

Utmaningen ligger i att omställningen kräver både bredd och djup. Det räcker inte att några få företag går före – hela näringslivets ekosystem behöver röra sig i samma riktning. Här kan kommunen spela en nyckelroll: som möjliggörare, kravställare och samverkanspartner.

För att lyckas behöver vi se näringslivet som en motor i klimatomställningen – men också våga adressera den ojämna takten som hotar att bromsa helheten.

2. Lärande som drivkraft – men kunskapen fastnar i stuprören

Möjlighet: Lärande som drivkraft för framtiden

Utmaning: Kompetensbrist och stuprör i kunskapsöverföring

Klimatomställningen kräver inte bara ny teknik – den kräver nya sätt att tänka, organisera och samverka. I centrum står lärandet. Förmågan att förstå förändring, omsätta kunskap till handling och bygga kapacitet över tid är en av de viktigaste tillgångarna vi har. Lärande är inte en sidoverksamhet i omställningen – det är omställningen.

Men trots att möjligheterna till kunskapsutveckling är större än någonsin – genom forskning, digitalisering, partnerskap och utbildning – når insikterna sällan hela vägen fram. Kunskapen fastnar. I stuprör mellan förvaltningar. I projekt som inte tas vidare. I organisationer där kompetensutveckling är något man "gör när det finns tid". Resultatet är kompetensbrist – inte nödvändigtvis i mängden information, utan i förmågan att tillämpa den där den behövs som mest.

I klimatfrågan är detta särskilt tydligt. Samhällsplanerare, ekonomer, tekniker, upphandlare och beslutsfattare behöver dela ett gemensamt språk kring klimatmål, systemförändring och långsiktig samhällsnytta. Det räcker inte att en klimatstrateg vet – hela organisationen måste förstå och agera i samma riktning.

För kommuner som Enköping, som vill gå före i klimatarbetet, krävs därför ett lärande som är strategiskt, platsbaserat och praktiskt förankrat. Ett lärande som inte bara utbildar individer, utan bygger organisatorisk förmåga att hantera komplexitet över tid.

Att ta klimatomställningen på allvar är att ta kunskapen på allvar. Och att se till att den inte stannar i PowerPointen – utan gör verklig skillnad där besluten fattas och förändringen sker. (Källa: Karolinska Institutet)

3. Från kronor till kapital – varför Enköping behöver tänka bredare i klimatomställningen

Möjlighet: Mot ett multi-kapitalbaserat styrsystem

Utmaning: Svårigheter att mäta och styra immateriella värden

Traditionell ekonomistyrning har länge varit dominerad av ett enda perspektiv: pengar. Men klimatkris, ökande ojämlikhet och förlust av biologisk mångfald ställer nya krav. Finansiellt kapital räcker inte längre som enda måttstock för framgång. För att navigera vår tid krävs ett nytt sätt att se på värde – ett skifte från enkapital- till multi-kapitalmodeller.

Tänk dig ett styrsystem där varje beslut inte bara vägs i kronor och ören, utan också i biologisk mångfald, tillit, platsidentitet och lokal kunskap. Där naturkapital, socialt kapital och humankapital får samma tyngd som ekonomiska nyckeltal. Det handlar om att ta beslut som är hållbara – inte bara kostnadseffektiva.

Multi-kapitalmodeller breddar synfältet. De gör det möjligt att väga in ekosystemens hälsa, människors relationer, teknikens roll, institutionell tillit och lokal kompetens i kommunens styrning. Det är ett sätt att fråga: Vad är det verkliga värdet av våra investeringar – för både människa och miljö?

För Enköpings kommun, som vill vara en föregångare i klimatomställningen, är detta perspektiv inte bara relevant – det är avgörande. Klimatstrategin 2027–2030 kan bli en språngbräda in i ett nytt ekonomiskt tänkande där samhällsnytta, klimatnytta och rättvisa går hand i hand. För att nå dit krävs förändring i både tank och praktik.

Det innebär att kommunen behöver bygga förståelse inom både politisk ledning och förvaltningar. Det handlar om kompetens, metodstöd och mod att testa nytt – från kapitalbokföring som visar social och ekologisk påverkan, till beslutsunderlag som lyfter bredare samhällsnytta.

Enköping kan börja i det lilla: pilotprojekt inom stadsutveckling, klimatbudget eller upphandling. Utvärdera, lär och skala upp. Det långsiktiga målet? Ett styrsystem som premierar netto-positiv påverkan – där varje investering inte bara gör mindre skada, utan faktiskt bidrar till något större.

Framtiden kräver att vi tänker längre än pengar. Den kräver att vi mäter det som verkligen räknas.

(Källa: Dark Matter Labs)

4. CCS och kompensation – men tekniklösningar kan inte ersätta utsläppsminskning

Möjlighet: CCS och Koldioxidkompensation

Utmaning: Risk för fördröjd utsläppsminskning och beroende av teknik som ännu inte är storskalig

Klimatomställningen behöver alla verktyg vi har – och några vi ännu inte utvecklat. Tekniker som CCS (Carbon Capture and Storage) och koldioxidkompensation lyfts ofta som lösningar för att hantera de utsläpp vi ännu inte lyckats få bort. De ger hopp om att kunna ”nolla” utsläppen även där direkta reduktioner är svåra, och kan spela en viktig roll i sektorer som cement, stål eller avfallsförbränning.

Men här finns också en risk: att tekniken blir en ursäkt för att skjuta upp det svåra. Att vi förlitar oss på framtida lösningar istället för att genomföra de utsläppsminskningar vi vet behövs – här och nu. CCS är fortfarande inte storskaligt utbyggt, och kompensationslösningar varierar kraftigt i kvalitet och klimatnytta.

För kommuner som Enköping gäller det att navigera klokt: att se potentialen i nya tekniker, men aldrig låta dem ersätta grundprincipen om att minska utsläpp vid källan. Tekniken kan vara ett komplement – inte ett alibi.

Omställningen får inte vänta på perfekta lösningar. Den behöver genomföras med de verktyg vi redan har, medan vi samtidigt investerar i framtidens.

(Källa: Tillväxtanalys)

5. Privat konsumtion – men utan systemstöd går det för långsamt

Möjlighet: Privat konsumtion, attityd & beteende

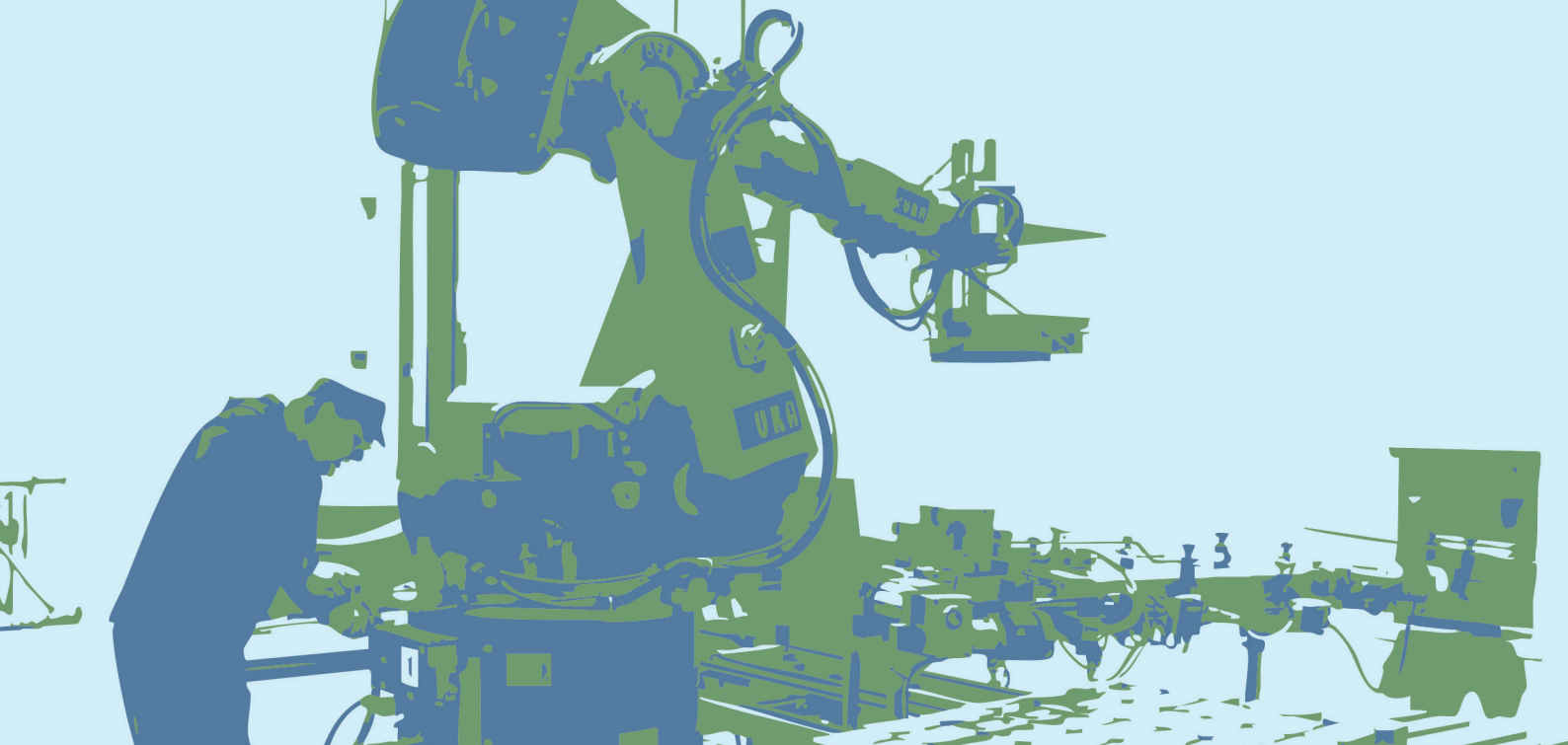
Utmaning: Långsam förändringstakt och behov av systemstöd

En stor del av klimatpåverkan uppstår inte i kommunala beslut eller industrins processer, utan i vardagslivet – hur vi reser, äter, bor och handlar. Därför är privat konsumtion, attityder och beteenden avgörande pusselbitar i klimatomställningen. Och ja – mycket är på gång. Medvetenheten ökar. Intresset för klimatsmarta val finns.

Men förändringstakten är fortfarande för långsam. Inte för att människor inte vill – utan för att systemen runt dem ofta drar åt fel håll. Det klimatsmarta alternativet är för dyrt, för krångligt eller för osynligt. Vardagens infrastruktur och kultur driver fortfarande konsumtion snarare än omställning.

Det är här kommunen har en nyckelroll. Genom planering, styrning och tjänstedesign kan vi skapa förutsättningar för att det hållbara valet blir det enklaste. Genom nudging, dialog och samverkan kan vi också bygga tillit, motivation och förståelse.

Att påverka beteenden är inte att lägga ansvaret på individen – det är att förstå att klimatomställningen måste bli en del av människors vardag. Och det kräver både strukturer och stöd. (Källa: Naturvårdsverket)



6. Strategiska utvecklingsområden

För att nå Enköpings mål om nära noll utsläpp till år 2040 krävs ett fokuserat och samordnat omställningsarbete. De nio strategiska utvecklingsområden som presenteras i detta kapitel bygger på en nulägesanalys av kommunens utsläpp samt den målbild som visar vad som krävs för att Enköping ska bli klimatneutralt. Dessa områden ger en struktur för vad kommunkonferensen behöver prioritera under perioden 2027–2030 för att påbörja omställningen i tid.

Områdena har valts ut utifrån kommunens roll som verksamhetsutövare, planmyndighet och samhällsaktör – och speglar därmed var kommunen har rådighet att göra verklig skillnad. Tillsammans skapar de en samlad inriktning för hur styrning, investeringar, arbetssätt och kompetensutveckling behöver utvecklas för att minska utsläppen där de är som störst och samtidigt bygga upp organisationens långsiktiga omställningsförmåga.

Arbetet är också en lokal förankring av de övergripande klimatambitioner som finns på internationell, nationell och regional nivå – från Parisavtalet och Agenda 2030 till Sveriges klimatmål om nettonoll 2045 och Uppsala läns regionala hållbarhetsprogram och givetvis de lokala beslut och åtaganden vi har inom kommunen. Genom att ta utgångspunkt i dessa ramar säkras att kommunens prioriteringar både är förankrade i omvärldens krav och kan dra nytta av befintligt stöd, kunskap och samverkan.

De nio övergripande strategiska utvecklingsområden är:

1. Hållbara transporter och mobilitet
2. Hållbar och lokal energi
3. Kolinbindning
4. Cirkulär samhällsplanering och byggande
5. Ledarskap som driver klimatomställningen
6. Långsiktig hållbar finansiering
7. Hållbara inköp
8. Digital omställning
9. Engagerande och inkluderande kommunikation

Varje strategiskt utvecklingsområde i denna klimatstrategi representerar ett samlat tema där Enköpings kommunkoncern behöver agera kraftfullt för att minska utsläppen och stärka sin omställningsförmåga. Ett strategiskt utvecklingsområde utgör ett prioriterat fokusområde med stor klimatpåverkan, där kommunen har rådighet att påverka utvecklingen – genom planering, styrning, upphandling, investeringar eller samverkan. Det handlar om att koppla ihop vision, mål och ansvar med konkreta verktyg och arbetssätt.

Inom varje utvecklingsområde presenteras ett antal strategiska principer, som fungerar en vägledande riktning för handling. Dessa principer beskriver vad som är särskilt viktigt att tänka på, prioritera och utveckla för att nå effekt inom området. De konkretiserar *hur* omställningen bör drivas.

I det följande avsnittet beskrivs de nio strategiska utvecklingsområdena var för sig. För varje område tydliggörs dess syfte och betydelse, koppling till klimatområdet 2040, samt vad som är viktigast att åstadkomma under perioden 2027–2030. De strategiska principerna inom respektive område visar vägen för prioriteringar och utveckling. Tillsammans utgör de en samlad färdplan för hur Enköpings kommun kan gå från ambition till genomförande i klimatomställningen.

De strategiska utvecklingsområdena ska ses som gemensamma riktningar för hela kommunkoncernen – men inte som färdiga handlingsplaner.

Hur respektive förvaltning och bolag väljer att konkretisera principerna, och vilka insatser som ska prioriteras i det korta och medellånga perspektivet, behöver avgöras i kommande verksamhetsplanering, budgetbeslut och processer för intern styrning och uppföljning. På så sätt blir utvecklingsområdena en stabil utgångspunkt för att samordna och förstärka klimatarbetet i hela organisationen – utifrån lokala behov, resurser och mandat.

Åtgärds korten i den strategiska handlingsplanen fungerar som ett konkret stöd för att omsätta de strategiska principerna i praktisk handling. De visar vilka möjliga insatser som kan genomföras, ger exempel på mål, indikatorer och roller – och kan användas som underlag i planering, dialog och prioritering inom varje verksamhet.

Effektmålet är det som leder oss. Vi ska uppnå nettonoll 2040 och skynda på omställningen.

6.1. HÅLLBARA TRANSPORTER OCH MOBILITET

Transportsektorn står för den största delen av Enköpings klimatpåverkan. Persontrafiken står för den största andelen inom sektorn. För att nå våra klimatomål ställer vi om hur vi reser, transporterar gods och planerar våra miljöer. Vi har antagit hållbarhetslöften som pekar ut riktningen – vi ska bland annat fasa ut fossila drivmedel i fordon, arbetsmaskiner och godstransporter, främja laddinfrastruktur och fossilfri energi, och minska miljö- och hälsopåverkan från transporter. Genom följande strategiska prioriteringar driver vi nu omställningen.

Prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik före biltrafik

Vi investerar i ett transportsystem där det hållbara valet är det självklara. Vi prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik i all fysisk planering och i våra trafikmiljöer. Vi förbättrar standarden på gång- och cykelvägar, utvecklar tryggare skolvägar och stärker tillgången till kollektivtrafik i hela kommunen.

Bygger upp en fossilfri och energieffektiv fordonsflotta

Vi fasar ut fossila bränslen ur vår fordonsflotta och inför energieffektiva, behovsstyrda lösningar. Vi inför klimatväxling, elbilspooler, förmånsbilar och rutiner för samnyttjande av fordon. Vi gör klimatsmarta val för tjänsteresor och stöttar fossilfri arbetspendling inom organisationen.

Säkerställer en tillgänglig och robust ladd- och tankinfrastruktur

Vi identifierar brister, planerar nya lägen och etablerar laddinfrastruktur där människor bor, arbetar och reser – särskilt där marknaden inte agerar. Vi samarbetar med energibolag och privata aktörer och agerar själva när det behövs. Vi skapar en robust struktur för framtidens mobilitet.

Samarbetar med näringsliv och invånare för klimatsmart mobilitet

Vi engagerar invånare, godsaktörer och näringsliv i omställningen. Tillsammans utvecklar vi delade mobilitetstjänster, klimatsmarta leveranser, logistiklösningar och beteendepåverkande insatser. Vi gör det enklare att leva och arbeta fossilfritt.

Ökar transporteffektivitet och samordning

Vi samordnar transporter smartare och minskar antalet onödiga körningar. Vi skapar förutsättningar för logistikkluster, samlastning, omlastningspunkter och miljörum som minskar klimatpåverkan och frigör stadsmiljöer från tung trafik.

Använder innovation och digitalisering

Vi testar och skalar upp framtidens lösningar. Vi utforskar drönartransporter, elvägar, digital bokning och delningstjänster. Vi använder data för att styra resurser rätt och accelerera klimatomställningen.

Styr och följer upp mobilitetens klimatpåverkan

Vi följer löpande upp transporternas klimatpåverkan med hjälp av indikatorer, klimatbudget, resvaneundersökningar och digitala system. Vi utvärderar resultat, justerar insatser och tar ansvar för att nå våra mål.

6.2. HÅLLBAR OCH LOKAL ENERGI

Energisektorn står för en stor del av klimatutsläpp både och genom satsning på att öka andelen lokal, förnybar energi i kommunens energimix, energieffektivisering, ökad flexibilitet och lagring av energi, smart teknik och samarbete och engagemang kan vi minska klimatpåverkan och samtidigt vara med att skapa ett hållbart och robust energisystem. Som samhällsplanerare ska vi integrera hållbar energi i våra utvecklingsplaner och säkerställa att nya byggnader och infrastrukturer är energieffektiva och förberedda för framtida teknologier

Främja lokal förnybar energi

Enköping ska aktivt arbeta för att öka andelen lokal, förnybar energi i kommunens energimix. Genom sol-, vind- och bioenergi kan vi minska vårt beroende av fossila bränslen och skapa ett mer hållbart och robust energisystem. Som samhällsplanerare ska kommunen identifiera och utveckla lämpliga platser för energiproduktion, samtidigt som vi säkerställer att dessa projekt integreras med den lokala miljön och samhället. Vi ska också uppmuntra och stödja lokala initiativ och företag som vill investera i förnybar energi.

Energieffektivisering

Vi minskar spill och svinn av energi genom att använda energin så effektivt så möjligt och minska förlusterna i hela kedjan. Vi arbetar aktivt med energieffektivisering genom energirenoveringar, energimätning, övervakning och eloptimering.

Flexibilitet och lagring

Genom anpassad elförbrukningen efter tillgången ökar effektflexibiliteten. Det gör vi genom automatiserade system som styr uppvärmning, kylning, ventilation och produktion, genom tillfälligt sänka förbrukningen när efterfrågan är hög och genom lagring. Vi utforskar energiemenskaper tillsammans i samverkan.

Smart teknik

Vi ökar användningen av smart teknik. Som fastighetsägare ska kommunen genomföra energirenoveringar och installera energieffektiva system i våra byggnader. Vi ska också främja användningen av smarta energilösningar, såsom energistyrningssystem och smarta nät, för att optimera energianvändningen och minska belastningen på elsystemet.

Samarbete och engagemang

Vi ska skapa ett starkt samarbete mellan kommunen, invånare, företag och andra aktörer. Kommunen behöver främja en arena för dialog och samverkan. Där kan vi tillsammans utforska fördelarna med hållbar energi och energieffektivisering, samt stödja initiativ som främjar lokal

energiproduktion och konsumtion samt beteendepåverkande insatser.

Framtidsorienterad planering

Samhällsplaneringen i Enköping har ett särskilt ansvar för att driva på omställningen till hållbara energilösningar. Det innebär att integrera hållbar energi i fysiska planer, ställa krav på energieffektivitet och teknisk förberedelse i ny bebyggelse samt samordna insatser med andra områden som byggande, digitalisering och näringsliv. Syftet är att framtidssäkra kommunen och skapa största möjliga klimatnytta.

6.3. KOLINBINDNING

Kolinlagring sker naturligt genom upptag i växande biomassa och lagring i mark. Klimatförändringarna beror på att våra utsläpp överstiger ekosystemens förmåga att lagra kol. Samtidigt minskar de landbaserade kolsänkorna, bland annat på grund av avverkning, torka, skador på skog och uttorkning av våtmarker – trots att jordbrukssektorns utsläpp har minskat något sedan 1990-talet.

Stärk kolinlagringen i landskapet och staden

Människans utsläpp av växthusgaser har rubbat ekosystemens naturliga kolbalans. Därför har vi också ett ansvar att återställa den. Att genom markanvändningen bidra till ökad kolinbindning är avgörande för att motverka klimatförändringarna. Genom att stärka kolinlagringen i både brukad mark och urbana miljöer kan vi samtidigt främja jordhälsa, biologisk mångfald och levande landskap.

Att kartlägga kolinlagringen i skog och mark ger ett förbättrat kunskapsunderlag som kan användas i samhällsplaneringens prioriteringar mellan allmänna och enskilda intressen. Det skapar förutsättningar för att bättre styra markanvändningen mot klimatnytta och kolbindning – exempelvis genom att identifiera, skydda och utveckla befintliga kolsänkor.

Den svenska skogen fungerar i dag som en nettosänka för koldioxid, men trenden visar på en försvagning – i likhet med utvecklingen i Europa. Minskad sammanhängande skogsareal, avverkning och lägre tillväxt bidrar till att kolupptaget minskar i den levande biomassan. För att vända utvecklingen krävs aktiva åtgärder såsom ökad skogsareal, vallodling, minskad markbearbetning och restaurering av kolrika torvmarker.

Agroforestry, reducerad jordbearbetning och användning av biokol är exempel på metoder som ökar kolinlagringen i jordbruksmark och stadsmiljöer. Lokal biokolproduktion skapar även synergier mellan stad och landsbygd.

I stadsmiljön kan trädplantering, gröna tak och växtbäddar med biokol göra grönstrukturen till en aktiv kolsänka – samtidigt som klimatesiliensen och ekosystemtjänsterna stärks. Grönplanen fungerar som ett strategiskt verktyg för att styra hur kommunen bevarar, utvecklar och förvaltar sin grönstruktur med fokus på kolbindning, naturvärden och livsmiljöer.

Återvät marker för att minska växthusgasutsläpp

Återvätning av dikade och dränerade marker är en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska utsläppen av växthusgaser från markanvändningen. När torvjordar återfuktas minskar nedbrytningen av organiskt material kraftigt, vilket leder till en tydlig reduktion av koldioxid- och lustgasutsläpp.

Utöver klimatnyttan skapar återvätning synergier i form av ökad biologisk mångfald och förbättrad vattenhållande förmåga i landskapet – vilket stärker både klimatanpassningen och ekosystemens resiliens.

Alla dikade marker ger dock inte samma klimatnytta vid återvätning. Därför krävs strategisk och kunskapsbaserad planering för att identifiera de platser där åtgärden ger störst effekt. Genom att integrera återvätning i kommunens klimat- och markanvändningsstrategi kan dessa åtgärder spela en nyckelroll i omställningen mot ett klimatneutralt Enköping.

Planera och sköt grönstrukturen med klimatnytta som mål

Grönytor och naturmark bidrar till att minska växthusgasutsläpp genom kolinlagring och minskad markstörning. Genom klimatinriktad skötsel kan vi bevara kolförråd och samtidigt gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster. För att möta klimatutmaningen behöver också mer grönska planeras in i våra stadsdelar. Träd, gröna stråk och växtbäddar fungerar som aktiva kolsänkor och stärker stadens klimatanpassning.

6.4. CIRKULÄR SAMHÄLLSPLANERING & BYGGANDE

Använd stadsbyggnadsprocessen som verktyg

Cirkulär samhällsplanering ska vara en vägledande princip i hur vi planerar, bygger och förvaltar Enköping. Det innebär att staden utvecklas på ett sätt som är hållbart, resurseffektivt och klimatsmart – med framtiden i fokus, utan att förbruka den. Målet är att senast 2030 ha etablerat cirkulär samhällsplanering som standard i all planering, byggnation och förvaltning – och att vi med stolthet kan visa den förflyttning vi gjort som kommun.

Helhetssyn och samordning

Hållbarhet ska genomsyra hela processen – från planering till förvaltning. I Enköping skapar vi förutsättningar för att hållbarhet integreras genom hela kedjan, från mark- och exploatering till planprocess, byggnation, anläggning, bygglov, förvaltning och drift – oavsett aktör. För att säkerställa en helhetssyn i beslutsfattandet behöver vi stärka samordningen mellan stadsutveckling, miljö och tekniska avdelningar.

Strategisk markanvändning

Markanvändningen är en nyckelfråga. För att minska klimatavtrycket och bygga en mer hållbar stad måste vi använda marken strategiskt och resurseffektivt. Det innebär att vi prioriterar förtätning, omvandling av befintliga områden och en smart användning av digitala verktyg.

För att Enköping ska bli en klimatneutral och hållbar kommun krävs att staden planeras och byggs utifrån cirkulära principer. Cirkulär samhällsplanering innebär att återbruk av bebyggd mark, byggnader, material, energi och infrastruktur prioriteras, samtidigt som stadsmiljöer utformas för att vara resurseffektiva, flexibla och klimatsmarta. Principerna från den cirkulära ekonomin ska vara en integrerad del av stadsutvecklingen och bidra till att stärka ekosystemtjänster och främja ett långsiktigt och hållbart resursutnyttjande.

Nya lokaler och byggnader ska endast skapas efter att befintliga resurser prövats för återbruk eller optimering. Ett effektivt nyttjande av det som redan finns minskar klimatavtryck, resursförbrukning och kostnader. Lokalförsörjningen ska styras utifrån behov, möjliggöra samutnyttjande och bygga på flexibilitet, där digitalisering och nya arbetssätt stödjer en hållbar och dynamisk användning av lokaler.

Tydligare och skarpare hållbarhetskrav

Tydligare kravställan är avgörande. Hållbarhetskrav måste genomsyra hela kedjan, från planering till genomförande. Det innebär att vi skärper kraven i markanvisningar, detaljplaner och byggprojekt samt utvecklar checklistor och mallar som stödjer hållbarhet i alla skeden. För att skapa verklig förändring behöver vi också utveckla nya former och bredare aktörssamverkan och affärsmodeller med både interna och externa aktörer, där missionsdrivet samskapande blir en central del av arbetet.

Stödjande innovationsklimat och testbäddar

För att möta klimatomställningens utmaningar behöver vi bli tuffare, modigare och mer experimentella. Enköping ska ta en mer aktiv roll i att skapa testbäddar där nya lösningar för hållbar stadsutveckling kan provas i praktiken. Det räcker inte att följa – vi måste våga leda.

Snabba insatser och kontinuerlig utveckling

Snabba insatser och långsiktiga mål måste gå hand i hand. För att driva omställningen framåt behöver vi identifiera "långt hängande frukter" – åtgärder med högt värde och låg tröskel som kan ge snabba resultat. Samtidigt ska vi skapa ett utvecklingsklimat där vi kontinuerligt förbättrar, testar och lär oss, vilket accelererar omställningen.

6.5. LEDARSKAP SOM DRIVER KLIMATOMSTÄLLNINGEN

Klimatarbetet ska genomsyra hela kommunens verksamhet – från vision till genomförande. Klimat- och hållbarhetsfrågor integreras i hela styrkedjan – från politiska beslut och strategisk planering till verksamhetsutveckling, upphandling och dagliga beslut. Kommunledningen har en gemensam målbild för klimatomställningen, och varje förvaltningschef ansvarar för att omsätta denna i den egna verksamheten. Ett strategiskt nav, operativa stödfunktioner och tydliga uppföljningsrutiner stärker kopplingen mellan ledning och genomförande.

Vi leder omställningen med tydliga mål, ansvar och uppföljning

Klimatomställningen kräver starkt och synligt ledarskap, långsiktighet och mod att förändra invanda arbetssätt. Genom att styra med klimatbudget, årlig klimatrapportering och vetenskapligt baserade mål säkerställer vi att insatserna är effektiva och i linje med kommunens åtaganden. Regelbunden uppföljning i kommunledningsgruppen och återkoppling från förvaltningarnas ledningsgrupper skapar en kultur av lärande och ansvar.

Kommunens egen verksamhet ska gå före och visa vägen

Kommunen ska vara ett föredöme i klimatomställningen. Vi ställer krav på fossilfrihet, cirkularitet och hållbarhet i vår drift, våra upphandlingar och våra investeringar. Genom att utbilda medarbetare och ledare, ställa kompetenskrav vid rekrytering och inkludera klimat i introduktioner, säkerställer vi att hela organisationen är rustad för att bidra.

För att nå ett klimatneutralt samhälle behöver Enköping samverka brett – med näringsliv, akademi och civilsamhälle. Lokala klimatkontrakt, dialog vid nyetableringar och en särskild arena för omställning i utsläppsintensiva sektorer skapar gemensamt ansvar, tydlig riktning och långsiktiga samarbeten. Detta bidrar inte bara till en hållbar utveckling – det stärker också företagets konkurrenskraft och innovationsförmåga.

Omställningen kräver också att vi vågar tänka nytt. Nya affärsmodeller, förändrade arbetssätt och tillitsfull samverkan över sektorsgränser är avgörande för att hitta lösningar som håller över tid. Ett levande innovationsklimat gör det möjligt att testa, lära och justera – och skapar förutsättningar för att en hållbar stad ska växa fram i praktiken.

Medarbetare är enormt viktiga i detta arbete. För att klimatomställningen ska lyckas behöver vi ett arbetssätt som tar till vara kompetens, engagemang och kreativitet. När medarbetareges möjlighet att både bidra till utveckling och själva utvecklas, stärker vi hela organisationens förmåga att möta framtidens utmaningar.

Snabba insatser och långsiktiga strukturer går hand i hand

Vi ska identifiera och genomföra åtgärder med hög klimatnytta och låg tröskel, samtidigt som vi bygger långsiktiga arbetssätt för att säkra effekter över tid. Genom att hantera målkonflikter strukturerat och skapa vägledning för komplexa avvägningar skapar vi stabilitet, transparens och tempo i klimatomställningen.

6.6. LÅNGSIKTIG HÅLLBAR FINANSIERING

Klimatbudget och integrering av klimatmål i kommunens ekonomi

För att säkerställa att klimatmålen uppnås ska en tydlig koppling mellan utsläppsminskningar och den kommunala budgeten utvecklas. Ett grönt ekonomiskt ramverk införs där årliga utsläppsminskningar systematiskt kopplas till budget- och verksamhetsplaneringen. Klimat- och hållbarhetsmål integreras i kommunens ekonomistyrning, vilket innebär att klimatnytta blir en central faktor vid resursfördelning och prioriteringar.

Kommunen utvecklar en investeringsstrategi för klimatneutrala projekt, där finansiering prioriteras till infrastruktursatsningar med positiva miljöeffekter. Ett arbetssätt för att arbeta med klimatinvesteringar tas fram med tydliga kostnadsberäkningar och ansvarsfördelning för att säkerställa genomförandet av insatser som leder till minskade utsläpp.

Grön finansiering och investeringar

Kommunen har möjlighet att använda finansiella verktyg för att påskynda klimatomställningen. Utredningar av olika finansieringsalternativ, såsom gröna obligationer, kan bana väg för långsiktiga investeringar inom energi, transport och byggande. En riktlinje för gröna lån ska tas fram för att säkerställa att kommunens lånefinansiering aktivt stödjer hållbarhetsmålen.

Stödprogram för att främja hållbara investeringar inom det lokala näringslivet kan utvecklas i samverkan med banker och investerare. En möjlig väg framåt är att utreda inrättandet av en klimatfond där företag ges möjlighet att söka bidrag för klimatrelaterade projekt.

Kommunens kapitalförvaltning bör också bidra till klimatomställningen, exempelvis genom att säkerställa att pensionsfonder och placeringar är fossilfria och investerade i verksamheter som stärker en hållbar ekonomi.

Samverkan och finansieringsmöjligheter utanför kommunen

För att maximera resurserna för klimatomställningen behöver kommunen aktivt söka externa finansieringsmöjligheter. Nationella och EU-baserade klimatstöd kan användas för att driva projekt inom energiomställning, hållbar mobilitet och cirkulär ekonomi. Deltagande i internationella klimatinitiativ öppnar även upp för ytterligare finansiering och tillgång till expertis som stärker och påskyndar omställningen.

En ekonomi som driver klimatomställningen framåt

Klimatmålen behöver vara en integrerad del av kommunens ekonomiska styrning. Nya finansieringsmodeller och ett ökat fokus på hållbarhet i investeringsbeslut säkerställer att resurser används på ett sätt som stärker både klimatarbetet och samhällsnyttan. En långsiktig och hållbar finansiering skapar en stabil grund för att nå målet om en klimatneutral kommun. För att lyckas krävs även samverkan med finansiella aktörer, myndigheter och andra offentliga och privata finansiärer. Att identifiera och hantera klimatrelaterade risker – både fysiska och finansiella – blir allt viktigare för att fatta kloka beslut.

6.7. HÅLLBARA INKÖP

Hållbara inköp driver klimatomställningen

Kommunens inköp är en kraftfull hävstång i arbetet för ett klimatneutralt och resurseffektivt samhälle. Strategisk användning av inköpsmakten innebär att klimatkrav, cirkulära lösningar och livscykelperspektiv integreras i upphandlingsprocessen. Varje upphandling blir därmed ett verktyg för att minska klimatpåverkan och driva utvecklingen mot en mer hållbar ekonomi.

Strategi och systematik som styr mot klimatmål

Vi tar fram en tydlig strategi för hållbara och cirkulära inköp, där klimat- och miljökrav är integrerade i alla upphandlingar. En miljöspendanalys ger oss fakta för att rikta insatser där de gör störst skillnad. Kraven skärps steg för steg för att minska resursförbrukning och klimatavtryck – och vi öppnar för innovation där det finns potential för smartare lösningar, ny teknik och energieffektiva tjänster.

Cirkulära affärsmodeller i praktiken

Vi ersätter onödiga nyinköp med cirkulära lösningar som återbruk, leasing och delningstjänster. En intern återbruksplattform och samarbeten med lokala aktörer ger nytt liv åt inventarier och material. Leverantörer möter tydliga krav på återvunnet innehåll, reparerbarhet och lång livslängd i produkter.

Hållbar livsmedelsupphandling som minskar klimatavtrycket

Vi ökar andelen lokalproducerade, ekologiska och växtbaserade livsmedel i kommunens verksamheter. Samtidigt ställer vi skarpa krav på minskat matsvinn, särskilt i skola och omsorg. Med digitala system effektiviserar vi hela kedjan från inköp till konsumtion – alltid med behoven i centrum.

Cirkulära principer i bygg och anläggning

Återbruk och materialåtervinning blir norm i bygg- och anläggningsprojekt. En kommunal materialbank möjliggör smart resursanvändning mellan projekt, och vi kräver klimatredovisning och cirkulära lösningar i varje entreprenaduppdrag. Nya byggnader ska uppfylla högt ställda klimat- och hållbarhetskrav.

Transparens och uppföljning som driver resultat

Vi följer upp och redovisar hur våra inköp bidrar till klimatmålen – öppet och årligen. Leverantörer ska synliggöra sin klimatpåverkan och leva upp till våra hållbarhetskrav. Klimatrevisioner säkerställer att våra upphandlingar leder till verklig förändring.

6.8. DIGITAL OMSTÄLLNING

Digitalisering som motor i Enköpings klimatomställning

Digitalisering är inte ett mål i sig – utan ett kraftfullt verktyg för att möta våra största samhällsutmaningar, särskilt inom klimat och hållbarhet. När data, smart teknik och digitala lösningar integreras i kommunens verksamheter blir det möjligt att arbeta mer resurseffektivt, identifiera åtgärder med större precision och öka tempot i klimatomställningen. Datadrivna beslutsstöd hjälper oss att prioritera rätt insatser, minska onödiga utsläpp och följa upp resultat på ett systematiskt sätt.

Data och realtidsinsikter för styrning och uppföljning

Vi fortsätter använda en digital klimatdataplattförm för att samla in, strukturera och visualisera nyckeldata om utsläpp, åtgärder och framsteg. Plattformen ska fungera som ett nav för styrning, uppföljning och lärande – både internt och i samverkan med näringsliv, forskning och invånare. Plattformen kopplas successivt till kommunens planerings- och budgetprocesser, vilket skapar ett beslutsstöd som möjliggör en mer träffsäker fördelning av resurser utifrån klimatnytta.

På andra områden används IoT-lösningar som ger realtidsdata om exempelvis energiförbrukning, vattenläckor, trafikflöden och materialanvändning. Dessa insikter möjliggör snabbare och mer precisa insatser för att minska utsläpp och öka resurseffektivitet.

Digital öppenhet som mobiliserar fler aktörer

Klimatdata görs tillgänglig via öppna gränssnitt, transparensplattformar och digitala klimatportaler. Det ska vara enkelt för företag, organisationer och invånare att följa utvecklingen, ta del av åtgärder och själva bidra till klimatomställningen. Digital visualisering och återkoppling skapar engagemang, förståelse och delaktighet – vilket stärker drivkraften i hela samhället.

Digitala tvillingar och smart infrastruktur i praktiken

Digitala tvillingar av byggnader, stadsdelar och infrastruktursystem gör det möjligt att simulera och testa åtgärder innan de genomförs. Det stärker beslutsunderlagen och bidrar till tryggare och mer kostnadseffektiva investeringar.

Samtidigt investerar vi i smarta system – som sensorer och automatiserad övervakning – för att optimera energi- och resursanvändningen i fastigheter, trafiksystem och teknisk infrastruktur. Nya investeringar ska alltid bidra till effektiv drift och minskad klimatpåverkan.

AI och innovation som stöd i vardagen

Vi utforskar hur generativ AI kan användas som ett konkret stöd i klimatarbetet – exempelvis för att analysera stora datamängder, identifiera åtgärder, ta fram beslutsunderlag, skapa rapporter och visualisera scenarier. Med rätt styrning, transparens och etiska riktlinjer kan AI bli ett värdefullt verktyg för både tjänstepersoner, beslutsfattare och medborgare. Samtidigt skapar vi testmiljöer i kommunala verksamheter där vi tillsammans med företag och forskare kan utveckla och utvärdera nya digitala klimatlösningar. Vi prioriterar områden med stor potential – som cirkulär materialhantering, energieffektiv drift och hållbar mobilitet.

6.9. ENGAGERANDE OCH INKLUDERANDE KOMMUNIKATION

Kommunen har en viktig roll i att sprida kunskap, bygga förtroende och inspirera till handling – både inom organisationen och i samverkan med omvärlden. En effektiv klimatkommunikation stärker förutsättningarna för ett brett och långsiktigt engagemang.

Stärkta förutsättningar för medarbetare att bidra

Kommunens medarbetare är avgörande för att lyckas med klimatomställningen. För att skapa ett samordnat och målmedvetet arbete behöver klimat- och hållbarhetsmålen göras begripliga och relevanta i varje verksamhet. En intern kommunikationsstrategi ska tas fram med syftet att öka förståelsen för hur olika roller och funktioner bidrar till helheten.

Utbildningsinsatser, interna kampanjer och dialogforum stärker engagemanget och ger medarbetare förutsättningar att agera som ambassadörer för förändring. Ledare och chefer får särskilt stöd i att integrera hållbarhetsfrågorna i styrning och beslut, och i att skapa en kultur där medarbetare känner delaktighet och stolthet i klimatarbetet.

Tydlig och samverkansinriktad kommunikation med näringslivet

Genom tydlig kommunikation och samverkan kan kommunen bidra till att framtidssäkra Enköpings företag och näringslivsaktörer. Att tidigt ställa om till klimatsmarta affärsmodeller, resurseffektiva lösningar och hållbara leverantörskedjor stärker både konkurrenskraften och förmågan att möta framtida krav från kunder, investerare och regelverk.

Nätverk, erfarenhetsutbyten och gemensamma kampanjer kan bidra till både ökat engagemang och innovationskraft. När företagens klimatarbete kopplas till det gemensamma målet om klimatneutralitet skapas ett mer konstruktivt förändringsklimat och en starkare lokal drivkraft.

Skapa delaktighet och förståelse hos medborgare

För att klimatomställningen ska lyckas behöver fler känna sig inkluderade och förstå sin roll i helheten. Kommunen har ett ansvar för att kommunicera på ett sätt som når ut till olika människor – oavsett ålder, bakgrund eller livssituation.

När vi använder vardagsnära berättelser, konkreta exempel och lättförståelig information blir det enklare för fler att ta till sig vad omställningen faktiskt innebär. Det kan handla om att visa hur en ny cykelväg påverkar klimatet, eller hur små val i vardagen gör skillnad i det stora.

Genom att bjuda in till samtal, stötta lokala initiativ och skapa möjligheter för gemensamt lärande ökar både förståelsen och engagemanget.

Uppföljning och lärande genom kommunikation

Klimatkommunikation handlar inte bara om att informera – den ska också bidra till att vi lär oss längs vägen. När vi visar vad som fungerar, vad som är svårt och vad som ger resultat, stärker vi både förtroende och driv.

Att vara transparent med vad vi gör, vilka utmaningar vi möter och hur vi går vidare skapar utrymme för reflektion och förbättring. Då blir kommunikationen inte en slutpunkt – utan en del av förändringsarbetet i sig.



7. Styrning, genomförande, samverkan och finansiering

För att klimatstrategin ska bli mer än ett dokument krävs tydliga strukturer för ansvar, styrning och genomförande. Strategin måste integreras i hela kommunkoncernens ordinarie arbete – i verksamhetsplanering, investeringar, uppföljning och samverkan med omvärlden. Samtidigt behöver vi utveckla arbetssätt, ledarskap och partnerskap som stärker kommunens förmåga att ställa om – både på kort och lång sikt.

Det här kapitlet beskriver hur klimatstrategin ska omsättas i praktiken. Fokus ligger på den strategiska handlingsplanen, tydliga ansvarsförhållanden, finansiella verktyg och samarbete med aktörer som är avgörande för omställningen.

Vi vill inte se att åtgärderna i handlingsplanen enbart anpassas till redan befintlig verksamhet eller organisationslogik. Tvärtom – de ska utmana, utveckla och förnya. Klimatstrategin är inte en bilaga till det vi redan gör, utan en drivkraft för att tänka nytt, ompröva arbetssätt och skapa verklig förändring.

Varje åtgärd ska betraktas som ett riktmärke för utveckling – inte som något som måste passa in i tidigare ramar. Det kräver aktivt ledarskap, förmåga att prioritera och mod att testa nytt. När klimatomålen integreras i styrningen och blir en naturlig del av hur vi driver och utvecklar verksamheten, skapas reell förflyttning mot klimatneutralitet.

Det yttersta ansvaret för genomförandet av klimatstrategin vilar på kommunstyrelsen. Men strategin blir bara verklighet om hela kommunkoncernen tar ansvar – från politisk ledning till operativ nivå.

7.1 STRATEGISK HANDLINGSPLAN OCH TIDPLAN FÖR GENOMFÖRANDE

Klimatstrategin konkretiseras i en strategisk handlingsplan med åtgärder kopplade till de nio strategiska utvecklingsområdena. Handlingsplanen visar vad som behöver göras under perioden 2027–2030 för att öka kommunens omställningsförmåga och lägga grunden för att nå målet om nära noll klimatpåverkan till 2040.

7.2 ANSVAR FÖR GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

Det yttersta ansvaret för genomförandet av klimatstrategin vilar på kommunstyrelsen. För att strategin ska bli verklighet behöver dock hela kommunkoncernen vara involverad – från ledning till verksamhet.

Kommunledningsförvaltningen har en samordnande och stödjande roll i genomförandet. Det innebär att stödja ansvariga funktioner, följa upp åtgärdernas framdrift och säkerställa att rapportering sker på ett strukturerat sätt. Uppföljningen görs bland annat genom det digitala verktyget ClimateView samt genom kommunens årliga klimatredovisning, där framsteg, utmaningar och avvikelser dokumenteras och analyseras.

Varje åtgärd har en utsedd ansvarsfunktion – oftast en förvaltning, ett verksamhetsområde eller ett kommunalt bolag – som ansvarar för planering, genomförande och uppföljning. Att vara ansvarig betyder inte bara att ha frågan på sitt bord, utan att aktivt driva den framåt. Det ska vara tydligt vem som ansvarar, vad som ska göras, och när.

Varje åtgärd är kopplad till indikatorer, ansvarsfunktion samt ansvarig nämnd eller styrelse. Handlingsplanen ska omsättas i organisationens styrning, planering och dagliga arbete. Samtliga förvaltningar och bolag förväntas integrera relevanta åtgärder i sina verksamhetsplaner.

För att undvika att åtgärder faller mellan stolarna krävs ett gemensamt ansvarstagande i hela organisationen. Det måste också finnas ett ägarskap för frågor som rör sig över organisatoriska gränser. Klimatomställningen är sektorsövergripande – därför behöver samverkan mellan förvaltningar, bolag och externa aktörer vara strukturerad, tät och målmedveten.

Om en åtgärd inte kan genomföras enligt plan ska avvikelserna dokumenteras i verksamhetsplan eller tertiärrapport, tillsammans med en skriftlig motivering. Motiveringen ska innehålla:

1. Orsak till avsteget (t.ex. resursbrist, förändrade förutsättningar, behov av omprioritering)
2. Vilka konsekvenser det får för klimatmålen
3. Eventuella alternativa åtgärder eller åtgärdsförslag
4. Tidplan för när frågan ska hanteras på nytt eller åtgärden eventuellt kan återupptas

Dessa avvikelser följs upp i samband med ordinarie uppföljning av klimatstrategin och rapporteras till kommunstyrelsen för övergripande analys och åtgärdsberedning.

Planen är ett levande dokument som uppdateras regelbundet, baserat på uppföljning, ny kunskap och förändringar i omvärlden. På så sätt behåller den sin relevans och kan fortsatt styra kommunen mot klimatneutralitet på ett effektivt och ansvarsfullt sätt.

7.3 ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

För att driva klimatarbetet krävs en samlad organisation och en tydlig ansvarsfördelning. Det säkerställs genom:

Politiskt ledarskap: Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att leda klimatomställningen i Enköpings kommun. Det politiska ger legitimitet åt klimatstrategin, ser till att hålla riktningen över tid och att mobilisera hela organisationen för att nå målet om klimatneutralitet. Politikens ansvar innebär att:

- sätta mål och ge strategisk riktning för arbetet med klimatneutralitet och hållbar utveckling,
- säkerställa att klimatstrategin integreras i kommunens långsiktiga styrning, budget och planeringsprocesser,
- följa upp arbetet genom indikatorer, klimatredovisning och verksamhetsresultat,
- fatta beslut om prioriteringar och resurser som gör klimatomställningen möjlig,
- skapa politisk samordning, ansvarstagande och kontinuitet i klimatfrågan,
- kommunicera tydligt med invånare och samarbetspartners om Enköpings ambitioner och framsteg.

Strategisk samordning: Kommunledningsförvaltningen har det övergripande ansvaret för att koordinera klimatarbetet inom kommunkoncernen. Det innebär att samordna planering, uppföljning och rapportering kopplat till klimatstrategin. Kommunledningsförvaltningen ska:

- följa upp indikatorer och nyckeltal i ClimateView och hållbarhetsredovisningen,
- identifiera synergier och målkonflikter mellan olika verksamheter,
- stödja prioriteringar i budget- och verksamhetsplaneringsprocesser,
- främja lärande, kapacitetsutveckling och metodutveckling inom klimatområdet.

Processledning för Klimatneutrala Enköping: Processledaren och processteamet för Klimatneutrala Enköping har ett samordnande och drivande uppdrag i kommunens klimatomställning. Uppdraget handlar om att leda det strategiska klimatarbetet med fokus på helhetsperspektiv, samverkan och att skapa förflyttning från strategi till konkret handling. Det betyder att Klimatneutrala driver inga projekt, det gör verksamheterna. Processledningen fungerar även som kontaktpunkt och koordinator för externa samarbeten, särskilt kopplat till kommunens åtagande i Klimatkontraktet 2030 inom ramen för Viable Cities. Genom detta förstärks möjligheten till erfarenhetsutbyte, extern finansiering och samverkan med andra aktörer på nationell nivå. Rollen innebär att:

- facilitera och stödja arbetet med klimatstrategin i nära dialog med förvaltningar, bolag och ledning,
- stödja implementering av åtgärder inom de strategiska utvecklingsområdena genom nära samarbete med kommunens ledningsgrupper, strateginätverk och tvärfunktionella forum,
- säkra koppling mellan mål, indikatorer och genomförande i ClimateView,
- samordna datainsamling, bidra till framåtblickande analys och scenarioplanering.
- främja lärande, innovation och delaktighet i organisationen,
- vara kommunens kontaktpunkt gentemot Viable Cities och andra externa samarbeten kopplade till klimatkontraktet.

Nämndernas ansvar: Varje nämnd har ansvar för att klimatstrategin beaktas i den politiska styrningen inom sitt verksamhetsområde. Det innebär att:

- säkerställa att beslutsunderlag och uppdrag till förvaltningarna beaktar kommunens klimatmål och prioriterade åtgärder,
- integrera relevanta klimatsatser i nämndens mål, budget och uppföljningsarbete,
- följa upp indikatorer och se till att klimatarbetet är en naturlig del av nämndens ordinarie styr- och ledningsprocesser,
- bidra till politisk samordning, ansvarstagande och prioritering i klimatfrågan.

Verksamhetsansvar: Förvaltningar och bolag ansvarar för att klimatstrategin integreras i den dagliga verksamheten. Det innebär att:

- relevanta åtgärder ska omsättas i konkreta aktiviteter i verksamhetsplaner och budget,
- resurser och kompetens avsätts för genomförandet av åtgärder,
- resultat följs upp med stöd av indikatorer,
- bidra till kunskapsuppbyggnad och sprida goda exempel inom sin sektor.

Tvärfunktionella forum: För att möta komplexiteten i klimatomställningen krävs samverkan över organisatoriska gränser. Därför bör det finnas strategiska nätverk, innovationsgrupper och samverkansarenor som:

- skapar utrymme för gemensamt lärande, analys och prioritering,
- identifierar sektorsövergripande åtgärder och samordningsbehov,
- möjliggör systemförändring genom samverkan mellan förvaltningar, bolag och externa aktörer,
- stärker innovationskraft, experimentutrymme och förmågan att ställa om.

Viable Cities och Transition Labs som motor för lärande och utveckling

Enköpings kommun deltar i det nationella programmet Viable Cities – Klimatneutrala städer 2030, vilket öppnar dörren till ett brett nätverk av kommuner, myndigheter, forskare och andra aktörer som arbetar tillsammans för att påskynda klimatomställningen.

Inom ramen för Viable Cities erbjuds kommunen möjlighet att delta i så kallade Transition Labs – fördjupade samverkansprocesser där verksamheter kan utforska, testa och utveckla lösningar på komplexa utmaningar i klimatarbetet. Transition Labs bör ses som en strategisk resurs för lärande, innovation och kompetensutveckling inom organisationen – och som ett verktyg för att förflytta sin intentioner till konkret och verksamhetsnära utveckling.

Dessa labb är en unik möjlighet för varje förvaltning, bolag och verksamhetsområde att:

- bidra med sin kunskap och sina perspektiv,
- stärka sin egen omställningsförmåga,
- arbeta experimenterande och lösningsorienterat,
- samt få tillgång till stöd, metoder och nationella erfarenheter.

7.4 FINANSIERINGSSTRATEGI OCH EXTERNA STÖD (TRE NIVÅER)

Klimatstrategin innehåller åtgärder som varierar stort i omfattning och karaktär – från förändrade arbetssätt och styrning till tekniska investeringar. Det innebär att den ekonomiska påverkan också varierar. Vissa åtgärder kan genomföras inom befintliga ramar, medan andra kräver särskilda budgetbeslut eller extern finansiering.

Oavsett finansieringsnivå behöver hela kommunkoncernen arbeta systematiskt med att synliggöra behov, skapa finansieringsstrategier och koppla åtgärder till budget, verksamhetsplanering och investeringsbeslut.

Eftersom många åtgärder är komplexa och genomförs stegvis kan det vara svårt att i förväg göra exakta kostnadsbedömningar. Strategin erbjuder därför en enkel modell för att kategorisera åtgärder utifrån deras ekonomiska påverkan, i tre nivåer:

1. Inom ram

Åtgärden bedöms kunna genomföras inom ordinarie budget och verksamhet. Det kan ske genom omprioriteringar, effektiviseringar eller nya arbetssätt. Här är det ledarskap, styrning och tydliga prioriteringar som avgör om åtgärden får genomslag – inte nödvändigtvis mer pengar.

2. Kräver särskilda budgetanslag

Åtgärden innebär merkostnader som inte ryms inom befintlig budget. Det kan handla om nya investeringar, rekrytering, utvecklingsarbete eller förändringar som kräver extra resurser över tid. Nämnd eller bolag ansvarar för att lyfta behovet i den ordinarie budgetprocessen eller vid planering av investeringar.

3. Kan kräva extern finansiering

En del åtgärder i klimatstrategin bedöms ligga utanför ordinarie budgetramar, men har god potential att finansieras externt. Det kan handla om medel från statliga myndigheter, EU-program eller forsknings- och innovationsutlysningar. Nämnder och bolag förväntas aktivt bevaka sådana möjligheter och ha beredskap att delta i ansöknings- och samverkansprocesser – något som kräver både strategisk omvärldsbevakning och intern kapacitet.

Flera av åtgärderna lämpar sig också väl att utveckla som projektidéer. Genom att formulera dem som projekt med tydliga mål och samverkansmöjligheter ökar chanserna till extern finansiering. Det skapar dessutom utrymme att testa nya lösningar, vidareutveckla arbetssätt och bygga kunskap tillsammans med andra aktörer – både lokalt, nationellt och internationellt.

För att öka träffsäkerheten och effektivisera arbetet med externa ansökningar behöver kommunkoncernen arbeta samordnat. Det innebär att projektidéer bör förankras tidigt, prioriteras i relation till klimatmålen och vid behov samordnas centralt – till exempel via kommunledningsförvaltningen eller särskilda utvecklingsfunktioner. Ett gemensamt angreppssätt stärker kvaliteten i ansökningarna och ökar chanserna till finansiering.



8. Uppföljning och utvärdering

För att klimatstrategin ska få verklig effekt krävs en tydlig och sammanhållen struktur för uppföljning, utvärdering och lärande. Uppföljningen ska visa om insatserna ger önskad effekt, ge stöd till strategisk styrning och möjliggöra kontinuerliga förbättringar. Den bidrar också till ökad transparens gentemot medborgare, politiken och samarbetspartners. Det är först när vi följer upp våra insatser systematiskt som vi kan säkerställa att vi rör oss i rätt riktning – och justera kursen när det behövs.

Som stöd i detta arbete använder Enköpings kommun den digitala plattformen ClimateView. Verktöget kopplar samman mål, indikatorer och åtgärder och ger en visuell översikt över hur olika insatser bidrar till minskade växthusgasutsläpp. Plattformen används både för intern styrning och prioritering, och som underlag för dialog, rapportering och kommunikation. Genom att synliggöra samband och resultat skapas bättre förutsättningar för en datadriven, samordnad och långsiktigt hållbar klimatomställning.

8.1 INDIKATORER FÖR UPPFÖLJNING

För att kunna följa upp genomförandet och effekterna av klimatstrategin används två nivåer av indikatorer:

- Övergripande indikatorer speglar utvecklingen inom kommunens stora utsläppsområden – till exempel transporter och energi – och visar om vi närmar oss målet om nära nettonollutsläpp till 2040. Dessa indikatorer utgår från de större skiften som visualiseras i ClimateView.
- Åtgärdsspecifika indikatorer är kopplade till varje insats i den strategiska handlingsplanen och mäter hur väl respektive åtgärd genomförs och vilket resultat den ger.

Tillsammans ger de övergripande och åtgärdsspecifika indikatorerna en helhetsbild – från strategisk utveckling till konkret handling. Alla indikatorer samlas och visualiseras i ClimateView, vilket möjliggör kontinuerlig uppföljning, gemensam analys och lärande inom hela kommunkoncernen.

Indikatorerna kommer även att integreras i kommunens hållbarhetsredovisning, vilket stärker kopplingen till det bredare arbetet med Agenda 2030 och ökar transparensen i rapporteringen till medborgare och beslutande organ.

8.2 PLAN FÖR UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Detta arbete är ännu inte etablerat, men förväntas inledas under 2026/2027.

Ambitionen är att den strategiska handlingsplanen ska följas upp årligen som en integrerad del av kommunens ordinarie styr- och uppföljningsprocess. Uppföljningen ska kopplas till verksamhetsplanering, budgetunderlag och nämndernas resultatdialoger. Varje förvaltning och bolag ansvarar för att redovisa hur deras arbete bidrar till klimatmålen – med stöd från kommunledningsförvaltningen.

Utöver den löpande uppföljningen planeras en strategisk utvärdering vartannat år. Den syftar till att ge en samlad bild av vad som fungerar, vilka hinder som uppstått och vad kommunen kan lära inför nästa steg. Resultatet ska användas för att justera strategi, arbetssätt och prioriteringar vid behov. Utvärderingen blir också en arena för politisk dialog och fördjupad samverkan – både internt och med externa aktörer.

För att ytterligare stärka uppföljning, analys och genomförandekraft finns ett tydligt behov av att komplettera organisationen med en hållbarhetscontroller. En sådan funktion skulle bidra till att kvalitetssäkra kommunens samlade hållbarhetsarbete och skapa bättre förutsättningar för styrning, uppföljning och transparens.

Hållbarhetscontrollern föreslås ingå i teamet för Klimatneutrala Enköping och fungera som en brygga mellan klimatmål, ekonomi och resultatstyrning. Rollen ska fungera som ett kvalificerat stöd till såväl kommunledning som ansvariga verksamheter i genomförandet av klimatstrategin. (**medel äskade från Ledningsstöd*)

En hållbarhetscontroller skulle kunna bidra med att:

- Utveckla och följa upp indikatorer – både strategiska och åtgärdsspecifika
- Analysera effekter och ta fram underlag för resultatdialoger
- Synliggöra kostnader, klimatnytta och risker kopplade till investeringar och åtgärder
- Stödja hållbarhetsredovisning och annan rapportering
- Kvalitetssäkra uppföljningsprocesser och bidra till lärande och utveckling

En sådan funktion skulle ge ökad kapacitet att styra mot klimatmålen med både skärpa och helhetsperspektiv, och bidra till en mer transparent, effektiv och långsiktigt hållbar klimatomställning i hela kommunkoncernen.

8.3 PLAN FÖR RAPPORTERING OCH TRANSPARENS

En trovärdig klimatomställning kräver mer än tydliga mål och handlingskraft – den bygger också på öppenhet, återkoppling och dialog. Transparens skapar förtroende, stärker styrningen och gör det möjligt att lära av både framgångar och utmaningar. Det ger också en grund för att involvera fler i omställningen – internt och externt.

Kommunens uppföljning och rapportering fyller två syften:

1. Att synliggöra framsteg, resultat och utmaningar
2. Att engagera medborgare, näringsliv, verksamheter och partners i det gemensamma arbetet

Rapporteringen kopplas också tydligt till arbetet med Klimatkontraktet 2030 – en del av det åtagandet inom Viable Cities där Enköping ingår. Uppföljningen av klimatstrategin och klimatkontraktet kan med fördel samordnas, eftersom båda syftar till att följa upp åtgärder, visa resultat och bidra till lärande. Den årliga rapporteringen enligt klimatkontraktets ramverk blir ett viktigt verktyg för att visa hur det lokala arbetet bidrar till både nationella och europeiska mål – och ger underlag för fortsatt utveckling, dialog och finansieringsmöjligheter.

Kommunen kommer att:

- Publicera en årlig klimatredovisning som visar hur arbetet fortskrider, baserat på indikatorer, åtgärder och målresultat. Den fungerar som underlag för styrning, prioritering och kommunikation.
- Redovisa framsteg inom Klimatkontraktet 2030 och de regionala hållbarhetslöftena, vilket tydliggör Enköpings roll i den nationella och europeiska klimatomställningen.
- Lyfta goda exempel och lärdomar från organisationen – inte bara för att visa resultat, utan för att sprida inspiration, bygga stolthet och möjliggöra kunskapsdelning.
- Skapa dialogytor för invånare, företag, föreningar och andra samhällsaktörer – t.ex. genom lokala klimatkontrakt, tematräffar, samråd eller digitala kanaler.

Rapporteringen är mer än redovisning – den är ett verktyg för styrning, ansvar och delaktighet. Genom att visa vad som görs och vad det leder till skapas förutsättningar att justera, förstärka och lära. Samtidigt möjliggörs en öppen berättelse om Enköpings klimatomställning – med dess vägval, svårigheter och framsteg.



DEL 2

9. Strategisk handlingsplan med åtgärder

(Innehåller både översikt och detaljerad fördelning av åtgärder)

9.1 INLEDNING -SYFTE, KOPPLING TILL MÅL OCH STRATEGI, METOD FÖR FRAMTAGANDE.

Den strategiska handlingsplanen utgör kärnan i klimatstrategin och konkretiserar hur Enköpings kommun ska nå sina klimatmål. Syftet med åtgärdsplanen är att identifiera, strukturera och fördela det faktiska förändringsarbete som behöver genomföras för att minska utsläppen av växthusgaser och samtidigt stärka den långsiktiga hållbarheten i samhällsplaneringen, kommunens drift och investeringar.

Åtgärderna har tagits fram inom ramen för kommunens interna omställningsarena, där tvärsektoriella omställningsteam har arbetat gemensamt för att identifiera vilka insatser som är mest effektiva och genomförbara. Arbetet har baserats på ett datadrivet beslutsunderlag från klimatplattformen ClimateView, vilket har möjliggjort en systematisk analys av utsläpp, åtgärdseffekter och beroenden mellan olika sektorer.

I processen har lokala behov, expertkunskap, nationella och regionala mål samt erfarenheter från kommunens olika förvaltningar och bolag vävts samman. Genom dialog med berörda aktörer och ett brett internt samarbete har åtgärderna förankrats och prioriterats. Resultatet är en samling strategiska, realistiska och ansvarsfördelade åtgärder som tillsammans utgör grunden för kommunens klimatomställning.

Handlingsplanen omfattar totalt 125 åtgärder som ligger inom ramen för kommunens faktiska möjligheter att påverka – det vill säga åtgärder där kommunen har direkt rådighet eller betydande styrkraft. Åtgärderna är strukturerade utifrån två kompletterande perspektiv:

- Åtgärder som rör Enköpings kommun som geografiskt område – dessa syftar till att minska utsläpp som uppstår inom hela kommunens gränser. Här har kommunen en viktig roll som planeringsmyndighet, samverkanspart och möjliggörare.
- Åtgärder som riktar sig mot kommunorganisationens egen verksamhet – dessa fokuserar på de utsläpp som kommunen själv genererar genom sin drift, exempelvis från lokaler, transporter, upphandlingar och investeringar. Här har kommunen fullt mandat att styra och genomföra förändringar, vilket gör dessa åtgärder särskilt kraftfulla och konkreta.

Varje åtgärd innehåller en beskrivning av vad som ska göras, när det ska ske, vem som ansvarar för genomförandet och vilken kostnadsnivå som bedöms aktuell. Fördelningen av ansvar speglar den ordinarie organisationens struktur, vilket innebär att det är upp till respektive nämnd eller bolagsstyrelse att, inom ramen för den årliga budget- och verksamhetsplaneringen, säkerställa att åtgärden kan genomföras.

Handlingsplanen sträcker sig till och med år 2030 och fungerar som en vägvisare för hur kommunen stegvis ska minska sina utsläpp i linje med de uppsatta klimatmålen. Planen fokuserar på åtgärder som ska initieras och börja genomföras under perioden 2027–2030, men det innebär inte att allt ska vara slutfört inom denna tidsram. Flera åtgärder är långsiktiga till sin karaktär och kommer att behöva fortsätta även efter 2030 för att säkerställa en varaktig omställning och fortsatt utsläppsminskning.

9.2 ÖVERSIKT AV ÅTGÄRDER FÖRDELADE PER STRATEGISKA UTVECKLINGS-OMRÅDE. (SAMMANFATTANDE NIVÅ FÖR ATT GE EN SNABB ÖVERBLICK)

För att ge en snabb och samlad överblick presenteras här en sammanställning av klimatstrategins åtgärder, fördelade per strategiskt utvecklingsområde. Denna översikt visar hur åtgärderna kopplar till respektive område, och hur de tillsammans bidrar till att driva Enköpings klimatomställning framåt.

Varje åtgärd är formulerad för att skapa konkreta resultat – antingen genom direkt utsläppsminskning, kapacitetsuppbyggnad eller strukturell förändring. Vissa åtgärder är inriktade på genomförande inom kort tid, medan andra lägger grunden för långsiktig förändring.

Översikten ger en helhetsbild av hur kommunen planerar att arbeta inom varje område, och fungerar som en väg in i det mer detaljerade materialet i nästa avsnitt.

1. Hållbara transporter & mobilitet

Åtgärdsområde 1.1 Klimatsmart resande – gång, cykel och kollektivtrafik

Åtgärder:

1.1.1	Mobilitetsindex för planering och markstyrning
1.1.2	MM-strategi- och handlingsplan
1.1.3	Program för säkra skolvägar
1.1.4	Oskyddade trafikanter i trafikmiljöer
1.1.5	Standard på gång- och cykelvägar enligt gång- och cykelplan/mobilitetsplan
1.1.6	Cykelparkeringar vid viktiga målpunkter
1.1.7	Stöldsäker cykelförvaring
1.1.8	Laddmöjligheter för elcykelbatterier
1.1.9	Subventionerade bussbiljetter
1.1.10	Enkel och smidig tillgång till buss- och tågresor
1.1.11	Ökad turtäthet i kollektivtrafiken

Åtgärdsområde 1.2 Fossilbränslefria och energieffektiva arbetsmaskiner, fordon och godstransporter

Åtgärder:

1.2.1	Drivmedelsförsörjning i kommunens risk- och sårbarhetsanalys
1.2.2	Strategi för fossilfria och energieffektiva godstransporter
1.2.3	Teknikutveckling och omställningsmöjligheter i transportsektorn
1.2.4	Laddinfrastruktur för tunga fordon i logistiknoder
1.2.5	Tillgång till biodrivmedel för tunga transporter
1.2.6	Utforska möjligheter för framtida transporter, inklusive drönartransporter
1.2.7	Logistikkluster med cirkulära och samordnade lösningar
1.2.8	Rastplatser och bokningssystem för laddning av tung trafik
1.2.9	Ställ om kommunens fordonsflotta till fossilfria alternativ
1.2.10	Samlastning i samverkan med lokala godsaktörer
1.2.11	Miljörum och miljözon i staden (förstudie)
1.2.12	Fossilfria jord- och skogsbruksmaskiner
1.2.13	Bilpooler med elbilar
1.2.14	Publika laddplatser
1.2.15	Utreda nattleveranser och samordnad varudistribution

Åtgärdsområde 1.3 Fossilfria tjänstefordon och fossilfri arbetspendling

Åtgärder:

1.3.1	Gröna resplaner (prio kommunorganisationen)
1.3.2	Resvaneundersökning av anställdas arbetspendling
1.3.3	Rutiner för behovsöversyn och samnyttjande av tjänstefordon
1.3.4	Fossilfri arbetspendling med cykel, gång, kollektivtrafik och incitament
1.3.5	Förmånscykel/elcykel för anställda
1.3.6	Samåkning genom intern plattform

1.3.7	Klimatväxling
1.3.8	Distansarbetsplats och möjlighet att arbeta hemifrån (även på mindre orter)

Åtgärdsområde 1.4 Laddinfrastruktur eller tankmöjlighet för fossilfria fordon

Åtgärder:

1.4.1	implementering av ny riktlinje för lokalisering av laddinfrastruktur
1.4.2	Tillgång till laddning i bostadsnära och kommunala miljöer

2. Hållbar och lokal energi

Åtgärdsområde 2.1 Energieffektivisering

Åtgärder:

2.1.1	Energieffektivisering av kommunens fastigheter genom smart teknik
2.1.2	Öka effektflexibilitet i kommunens egna lokaler
2.1.3	Delta i utveckling av AI-baserade energisystem
2.1.4	Delta i utveckling av energigemenskaper
2.1.5	Delta i innovationsforum för energieffektivisering, fossilfri energi och digitalisering

Åtgärdsområde 2.1 Fossilfri energi

Åtgärder:

2.2.1	Byt ut fossila bränslen mot fossilfria i kommunens fastigheter
2.2.2	Installera solceller på kommunens fastigheter
2.2.3	Undersök behovet av batterilagring för kommunens verksamhet
2.2.4	Ställ om fjärrvärmeproduktionen till fossilfritt bränsle
2.2.5	Ökad användning av fossilfri energi för uppvärmning av bostäder och lokaler
2.2.6	Stimulera till ökad produktion av fossilfri energi
2.2.7	Stimulera till ökad användning av fossilfri energi i kommunen
2.2.8	Ställ krav på fossilfria transporter i upphandling enligt DRIV-modellen
2.2.9	Klimat- och energirådgivning till verksamheter som använder fossil energi

3. Kolinbindning

Åtgärdsområde 3.1 Kolinlagring i skogs- och jordbruk

Åtgärder:

3.1.1	Rådgivning och dialog med markägare
3.1.2	Inrättande av en tjänst som kommunagronom
3.1.3	Kartlägg och beräkna skogens kolbindning för användning i planering och exploatering
3.1.4	Långsiktigt skydd av kolrik och värdefull naturmark

Åtgärdsområde 3.2 Återvätning och anläggande av våtmarker

Åtgärder:

3.2.1	Utreda och söka nya finansieringsmöjligheter
-------	--

Åtgärdsområde 3.3 Skötsel av grönytor och naturmark

Åtgärder:

3.3.1	Grönstrukturplan
3.3.2	Utvecklade mångbruksplaner
3.3.3	Identifiera och kartlägga grön infrastruktur för att skydda och stärka ekosystem

4. Cirkulär samhällsplanering och byggande

Åtgärdsområde 4.1 Markanvändning

Åtgärder:

4.1.1	Integrera klimatstrategi i all fysisk planering
4.1.2	Förtäta och maximera nyttan av redan exploaterad mark
4.1.3	Reservera och utveckla multifunktionella översvämningsytor
4.1.4	Strategisk markanvändning för energiproduktion och lagring
4.1.5	Strategisk markanvändning för hållbar mobilitet
4.1.6	Möjliggör omlastningscentraler genom mark- och planberedskap
4.1.7	Omvandla och optimera parkeringsytor som del av markstrategin

Åtgärdsområde 4.2 Avtal & partnerskap och markförsörjning

Åtgärder:

4.2.1	Utveckla och tillämpa klimatsmarta tekniska handböcker
4.2.2	Inför cirkulära och klimatdrivna markanvisningsavtal
4.2.3	Integrera klimat- och resursperspektiv i markpris och exploateringskalkyler
4.2.4	Etablera en tvärsektoriell samordningsgrupp för klimatsmart byggande och arkitektur (Kvalitetsrådet 2.0)
4.2.5	Använda Citylab 4.0 som en vägledning i stadsplaneringsprojekt/exploateringsprojekt
4.2.6	Beskriv cirkulär masshantering och identifiera lämpliga ytor

4.2.7	Samverka med privata fastighetsägare om cirkulära och klimatsmarta lösningar
4.2.8	Skapa långsiktiga partnerskap för innovation och riskdelning

Åtgärdsområde 4.3 Fysisk planering

Åtgärder:

4.3.1	Ta fram en strategi för hållbar arkitektur och byggande
4.3.2	Klimatkalkyler och koldioxidbudgetar i stadsplanering
4.3.3	Bygg in mobilitet i stadsplaneringen
4.3.4	Införa systematisk uppföljning av klimat- och resurseffekter av planbeslut

Åtgärdsområde 4.4 Lokalanvändning, byggande och förvaltning

Åtgärder:

4.4.1	Utföra behovsanalyser för att identifiera möjligheter till ombyggnad istället för nyproduktion
4.4.2	Implementera SKR:s "Vägledning för hållbart byggande" i samtliga renoverings- och nybyggnationsprojekt
4.4.3	Rutin för analys, uppföljning och klimatberäkningar i beslutsunderlag
4.4.4	Klimatsmarta upphandlingar och livscykelanalyser i bygg- och anläggningsprojekt
4.4.5	Ställ klimatkrav vid upphandling av fastighetsrelaterade tjänster och entreprenader
4.4.6	Införa krav på återbrukade material vid renoveringar och nybyggnation
4.4.7	Etablera en återbrukshubb för byggmaterial och komponenter

Åtgärdsområde 4.5 Vattenhantering

Åtgärder:

4.5.1	Cirkulär vattenhantering och vatteneffektivisering
-------	--

5. Ledarskap som driver klimatomställningen

Åtgärdsområde 5.1 Ledarskap som driver klimatomställningen

Åtgärder:

5.1.1	Tydlig styrning och ledarskap för klimatomställningen
5.1.2	Förstudie för hantering av målkonflikter i klimatomställningen
5.1.3	Inför årlig klimatrapporering till kommunfullmäktige
5.1.4	Utbildningsplan för klimat och hållbarhet
5.1.5	Ställ krav på klimatkompetens vid rekrytering till nyckelroller
5.1.6	Stärk kompetensen i klimat- och miljökrav vid upphandling
5.1.7	Hållbara etableringar
5.1.8	Förstudie för lokal omställningsarena i samverkan med näringslivet
5.1.9	Inför lokala klimatkontrakt med näringsliv och civilsamhälle
5.1.10	Bygga kapacitet och kompetens inom klimatsmart planering

5.1.11	Utbildning i cirkulärt och klimatsmart byggande, förvaltning och optimering av lokaler
--------	--

6. Långsiktig hållbar finansiering

Åtgärdsområde 6.1 Integrering av klimatmålen i kommunens ekonomi

Åtgärder:

6.1.1	Ekonomisk modell som integrerar klimatmålen för investeringsbeslut (inkl drift- och underhållskostnader över tid)
6.1.2	Klimatinvesteringsplan med kostnadsberäkningar, mervärdeseffekter och tydligt ansvar för att nå klimatmålen

Åtgärdsområde 6.2 Grön finansiering och investeringar

Åtgärder:

6.2.1	Riktlinje för gröna lån
6.2.2	Förstudie Klimatfond för företag
6.2.3	Riktlinje för intern klimatväxling för tjänsteresor kopplad till mötes- och reseriktlinjer

Åtgärdsområde 6.1 Externa finansieringsmöjligheter

Åtgärder:

6.3.1	Söka nationella och EU-baserade klimatstöd för att finansiera projekt inom klimatplanens åtgärdsområden
-------	---

7. Hållbara inköp

Åtgärdsområde 7.1 Hållbara inköp

Åtgärder:

7.1.1	Stärkt policy och strategisk styrning för hållbara inköp
7.1.2	Etablera arbete med miljöspendanalys
7.1.3	Cirkulära affärsmodeller och ökad resurseffektivitet
7.1.4	Hållbar livsmedelsupphandling och matsvinnreducering
7.1.5	Cirkulära och klimatvänliga upphandlingar av varor, fordon och tjänster
7.1.6	Systematisk uppföljning och ansvarsfördelning för hållbarhetskrav i upphandlingar
7.1.7	Upprätta ett beställarråd för att stötta beställare och upphandlare i klimatomställningen

8. Digital omställning

Åtgärdsområde 8.1 Digital infrastruktur för klimatomställning

Åtgärder:

8.1.1	Genomföra en förstudie om kommunens datahantering kopplat till klimatomställningen
8.1.2	Genomföra en förstudie om behov av systemstöd för klimatarbetet
8.1.3	Integrera mobilitet som tjänst (MaaS)
8.1.4	Smarta system för övervakning och styrning av energianvändning i fastigheter
8.1.5	Digitalisering och optimering av vattenhantering

9. Engagerande och inkluderande kommunikation

Åtgärdsområde 9.1 Kommunikation

Åtgärder:

9.1.1	Kommunikationsstrategi och handlingsplan för kommunorganisationens klimatomställning (netto noll 2040)
9.1.2	Kommunikationsstrategi och handlingsplan för hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi
9.1.3	Kommunikationsstrategi och handlingsplan för näringslivets klimatomställning och samverkan
9.1.4	Involvera invånare och näringsliv i ett tidigt skede

9.3 HANDLINGSPLAN PER ÅTGÄRDSOMRÅDEN OCH ÅTGÄRDER PER STRATEGISKT UTVECKLINGSOMRÅDE. (HÄR LISTAS ÅTGÄRDER INOM VARJE UTVECKLINGSOMRÅDE MER DETALJERAT)

I detta avsnitt redovisas klimatstrategins strategiska handlingsplan i mer detaljerad form – uppdelad per strategiskt utvecklingsområde. För att säkerställa tydlighet och underlätta genomförandet presenteras varje åtgärd som ett åtgärds kort. Ett åtgärds kort är en strukturerad mall som används för att beskriva och följa upp en specifik åtgärd i klimatstrategins handlingsplan. Syftet är att skapa tydlighet i ansvar, genomförande, tidsplan, resursbehov och uppföljning – så att åtgärden kan omsättas i praktisk handling och inte faller mellan stolarna.

Varje åtgärds kort innehåller följande delar:

- Åtgärds rubrik och introduktion: En tydlig titel och en kortfattad beskrivning av vad åtgärden handlar om, varför den är viktig och vad som konkret ska genomföras.
- Indikatorer: För att mäta resultat och följa upp effekterna av åtgärden används en eller flera indikatorer. Dessa ska spegla vad åtgärden syftar till att åstadkomma – och skapa en gemensam förståelse för vad framgång innebär. Indikatorerna utgör också grunden för analys, rapportering och lärande i genomförandet.
- Tidsperiod: När åtgärden ska påbörjas, planeras och genomföras. Tidsramen kan omfatta flera steg, t.ex. behovsinventering, planering och etablering.
- Kostnadsnivå: En bedömning av om åtgärden ryms inom befintlig budget, kräver särskilt budgetanslag eller extern finansiering.
- Ansvarig verksamhet: Den eller de kommunala funktioner som ansvarar för planering, genomförande och uppföljning av åtgärden.
- Behov av samverkan: Vilka andra aktörer som behöver involveras.
- Ansvarig nämnd eller styrelse: Det politiska organ som har det övergripande ansvaret för att säkerställa att åtgärden genomförs.

Dessa kort fungerar som ett operativt verktyg i styrning och uppföljning, och utgör grunden för rapportering i ClimateView. De ska användas aktivt i verksamhetsplanering och i uppföljningsdialoger mellan förvaltningar, bolag och kommunledning.

Det är upp till ansvarig nämnd eller styrelse att säkerställa att åtgärderna tas vidare inom den ordinarie budget- och verksamhetsplaneringen.

1. Hållbara transporter & mobilitet

1.1 Klimatsmart resande – gång, cykel och kollektivtrafik

Klimatsmarta resor minskar utsläppen, förbättrar folkhälsan och bidrar till mer levande och tillgängliga stadsmiljöer. Genom att prioritera gång, cykel och kollektivtrafik skapar vi förutsättningar och alternativ till hållbara resvanor för alla, varje dag. Området fokuserar särskilt på trygga och attraktiva trafikmiljöer, ökad tillgång till infrastruktur och styrning för att främja ett aktivt och fossilfritt resande – för alla.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 1.1.1 Mobilitetsindex för planering och markstyrning inkl. mobilitetssnurra

Utveckla ett mobilitetsindex som styr planering mot gång-, cykel- och kollektivtrafik. Indexet syftar till att analysera och väga in mobilitetskvalitet i beslut om markanvändning. Mobilitetssnurran visualiserar nuläge och målbild för hållbara resor. Södra Värtans mobilitetsindex är en god förebild att inspireras av.

Indikator: Mobilitetsindex är framtaget och används i planeringsprocesser Ja/Nej

Tidsperiod: 2027-2029

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Allmän plats

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.2 MM-strategi- och handlingsplan

Ta fram och genomför en plan för mobility management (MM) med riktade åtgärder som främjar cykling och andra hållbara färdssätt, särskilt vid arbetsplatser, skolor och större målpunkter. Bidrar till minskad biltrafik och ökad andel fossilfria resor.

Indikator: MM-plan och strategi är framtagen och implementerad i minst 3 målområden.

Tidsperiod: 2027-2029. Tidsperioden avser framtagandet av strategi och plan. Genomförande av åtgärder genomförs löpande enligt plan.

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser. Åtgärden kan kräva tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan: Näringslivet/arbetsgivare, skolor och fastighetsägare

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.3 Program för säkra skolvägar

Ta fram och genomför ett program för säkra skolvägar med fokus på trygg och säker infrastruktur, beteendepåverkan samt samverkan med skolor och vårdnadshavare. Programmet ska omfatta både gång- och cykelvägar samt säkra och tillgängliga busshållplatser vid skolor. Syftet är att minska biltrafiken runt skolor och öka andelen barn som går, cyklar eller reser kollektivt till skolan. Involvera barn, ungdomar och vårdnadshavare i framtagandet av programmet för att säkerställa relevans och lokal förankring.

Indikator: Andel elever som går eller cyklar till skolan jämfört med basår (andel % per skola eller kommunövergripande).

Antal skolor som omfattas av programmet

Tidsperiod: Arbetet inleds 2028, men avhänget MM-strategi och handlingsplan.

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen. Åtgärden kan behöva extern finansiering, till exempel statliga stöd, EU-medel eller forskningsfinansiering.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Strategisk planering

Behov av samverkan: Utbildningsförvaltningen, Kommunikation

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.4 Oskyddade trafikanter i trafikmiljöer

Genomför en riktad insats för att öka tryggheten och attraktiviteten för gång- och cykeltrafik i miljöer med höga flöden av människor – särskilt kring skolor, resecentrum och andra centrala målpunkter. Inled med kartläggning av platser där bilen har företräde eller där infrastrukturen för gång och cykel är bristfällig. Utifrån detta tas en prioriteringslista fram. Därefter planeras och genomförs konkreta åtgärder som separerade gång- och cykelbanor, tydligare övergångsställen, farthinder, bilfria zoner och förbättrad belysning. Fokus ska ligga på att skapa en trafikmiljö där det är snabbare, säkrare och mer självklart att gå och cykla än att ta bilen.

Indikator:

- Antal målpunkter där ny eller ombyggd infrastruktur tydligt prioriterar gående, cyklister och kollektivtrafikresande – i enlighet med kommunens trafikstrategi.
- Andel åtgärdade målpunkter där fotgängare och cyklister upplever att de prioriteras före biltrafik – baserat på exempelvis enkäter, platsobservationer eller användartester.

Tidsperiod: 2027 och löpande

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan: Civilsamhälle

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 1.1.5 Standard på gång- och cykelvägar enligt gång- och cykelplan/mobilitetsplan

Inventera och analysera nuläget på gång- och cykelvägnätet utifrån gång- och cykelplanens prioriteringar. Planera och genomför därefter åtgärder för att successivt höja standarden vad gäller beläggning, belysning, snöröjning och framkomlighet. Arbetet samordnas med befintliga drift- och investeringsplaner, med särskilt fokus på vardagsresor till skolor, arbetsplatser och kollektivtrafiknoder. Involvera invånare i utvärdering av åtgärdernas effekt.

Indikator: Antal kilometer gång- och cykelväg som åtgärdats enligt plan per år.

Tidsperiod: Start 2027 – rullas ut successivt enligt prioriteringar i plan

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 1.1.6 Cykelparkeringar vid viktiga målpunkter

Inventera och identifiera behov av cykelparkeringar vid skolor, stationer, centrum och andra målpunkter. Etablera nya cykelställ i rätt lägen med god standard, tillräcklig kapacitet och väderskydd. Ökad trygghet och tillgänglighet gör det enklare att välja cykel.

Indikator: Antal nya cykelparkeringsplatser vid prioriterade målpunkter per år.

Tidsperiod: Start 2027 – genomförs stegvis enligt prioriteringsplan

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Fastighet, Strategisk planering

Behov av samverkan: EHB, Fastighetsägare

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 1.1.7 Stöldsäker cykelförvaring

Etablera säkra, låsta cykelgarage och mindre cykelburar vid bostäder, resecentrum och andra målpunkter. Inventera befintliga utrymmen, upphandla lösningar och informera användarna. Ökad trygghet minskar cykelstölder och gör det mer attraktivt att pendla klimatsmart.

Indikator: Antal nya eller uppgraderade låsbara cykelgarage per år.

Tidsperiod: Start 2027 och fortlöpande utbyggnad baserat på inventering

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan: Fastighetsägare, Strategisk planering, EHB, Fastighet

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 1.1.8 Laddmöjligheter för elcykelbatterier

Installera säkra, väderskyddade och lättillgängliga laddpunkter för elcyklar vid strategiska platser som resecentrum, arbetsplatser, skolor och offentliga anläggningar. Åtgärden genomförs i samband med ny- eller ombyggnation av cykelparkeringar eller som separata punktsatser i områden med stor cykelpotential. I samband med nyexploatering eller större ombyggnationer ska krav på laddmöjligheter för elcykel ställas i plan- och exploateringsskedet. Genom att öka tillgången till elcykelladdning förbättras förutsättningarna för att välja elcykel som ett fossilfritt och effektivt transportmedel i vardagen.

Indikator: Antal publika laddpunkter för elcyklar installerade per år.

Tidsperiod: Start 2027 – integreras i pågående cykelparkeringsprojekt

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Mark- och exploatering

Behov av samverkan: Fastighetsägare, Strategisk planering

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.9 Subventionerade bussbiljetter

Erbjud rabatterade eller helt subventionerade bussbiljetter för utvalda målgrupper, t.ex. unga, seniorer eller kommunanställda. Genomförs i samverkan med regional kollektivtrafik. Sänkt tröskel till kollektivtrafik bidrar till minskad biltrafik och lägre utsläpp.

Indikator: Ökad andel bussresor bland målgruppen (före/efter-mätning eller resvaneundersökning).

Tidsperiod: Start 2028 – efter beslut om målgrupp och finansiering

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering,

Behov av samverkan: Allmän plats, Regional kollektivtrafik, ekonomiavdelning, kommunikation – för målgruppsval, biljettupplägg och informationsinsatser

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.10 Enkel och smidig tillgång till buss- och tågresor

Förbättra tillgängligheten till kollektivtrafik genom tydlig skyltning, säkra gångvägar, uppdaterad reseinformation och smidiga byten mellan buss och tåg. Förenklar vardagsresandet och ökar andelen hållbara resor.

Indikator: Ökad kundnöjdhet och/eller andel resor med kollektivtrafik (resvaneundersökning eller biljettstatistik).

Tidsperiod: Start 2027 – genomförs successivt i samverkan med regional kollektivtrafik

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser. Behöver extra medel / budgetäskande – vissa åtgärder kräver investeringar i fysisk miljö och digital infrastruktur

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Strategisk planering

Behov av samverkan: Regional kollektivtrafik

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.1.11 Ökad turtäthet i kollektivtrafiken

Regionens beslut om ökad turtäthet i kollektivtrafiken ger nya möjligheter att stärka klimatsmart mobilitet i Enköping. Kommunen ska ta tillvara denna utveckling genom att aktivt samverka med kollektivtrafikmyndigheten, identifiera platser där ökad turtäthet kan bidra till hållbar stadsutveckling och anpassa planering, markanvändning och infrastruktur utifrån förändrade resmönster.

Arbetet innebär att kartlägga effekter och nyttor av ökad turtäthet i olika delar av kommunen, samt att prioritera investeringar i gång-, cykel- och bytespunkter för att öka tillgänglighet och resandeflöden.

Indikator:

Tidsperiod: Genomförs i samband med att ökad turtäthet införs.

Kostnad: Genomförs inom ramen för befintliga resurser. Viss förstärkning kan krävas för analys och samverkan.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Allmän plats, Kollektivtrafikmyndigheten (Region Uppsala), Näringsliv

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

1.2 Fossilbränslefria och energieffektiva arbetsmaskiner, fordon och godstransporter

Transporter och arbetsmaskiner står för en stor del av de lokala utsläppen. Genom att ställa om till fossilfria och energieffektiva lösningar minskar klimatpåverkan och vi stärker försörjningstryggheten. Fokus ligger på strategier, samverkan och infrastruktur som möjliggör omställning av godsflöden, maskinparker och tunga fordon – med särskilt fokus på logistiknoder och el- och biodrivmedel.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 1.2.1 Drivmedelsförsörjning i kommunens risk- och sårbarhetsanalys

Säkerställ att fossilfria drivmedel ingår i kommunens risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Identifiera sårbarheter i tillgång och distribution samt föreslå åtgärder för att trygga försörjningen vid omställning och kris. Bidrar till både klimatarbete och robusthet.

Indikator:

- Identifierade åtgärder för ökad tillgång och minskad sårbarhet är beslutade eller påbörjade.

Tidsperiod: Påbörjas i samband med uppdatering av RSA

Kostnad: Inom ram – genomförs inom befintligt arbete med risk- och sårbarhetsanalys

Ansvarig verksamhet: Kommunledningsförvaltningen - Säkerhetsfunktionen, Strategisk planering

Behov av samverkan: Miljö- och klimatsamordning, Inköp/Upphandling, Näringslivsenheten, Kollektivtrafik- och drivmedelsaktörer – för att få en helhetsbild och skapa relevanta åtgärdsförslag

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.2 Strategi för fossilfria och energieffektiva godstransporter

Ta fram en strategi som vägleder omställningen till fossilfria och energieffektiva godstransporter. Identifiera hinder, drivkrafter och åtgärder.

Indikator:

- Strategin är framtagen och antagen av kommunstyrelsen. ja/nej
- Andel fossilfria transporter till/från kommunen ökar

Tidsperiod: Start 2028 – färdigställs och beslutas under 2029

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Biodriv Öst

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.3 Teknikutveckling och omställningsmöjligheter i transportsektorn

Sprid aktuell kunskap om teknikutveckling och omställningsmöjligheter inom transportsektorn genom seminarier, kunskapsunderlag och dialog. Genomförs i samverkan med omställningsarenan och relevanta aktörer. Skapar driv i klimatarbetet och stöd för beslut.

Indikator:

- Ökad andel aktörer som planerar eller genomför fossilfri omställning

Tidsperiod: Löpande insatser utifrån tematiska behov.

Kostnad: Genomförs inom befintlig budget och resurser, med möjlighet till extern medfinansiering för vissa aktiviteter

Ansvarig verksamhet: Näringslivsenhet

Behov av samverkan: Ledningsstöd, Biodriv Öst Transportnätverk, regionala aktörer, åkerier, branschorganisationer, akademien.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.4 Laddinfrastruktur för tunga fordon i logistiknoder

Identifiera lämpliga platser för laddinfrastruktur för tunga fordon i kommunens logistiknoder. Skapa planeringsförutsättningar och samverka med aktörer för etablering. Möjliggör elektrifiering av godstransporter och minskade utsläpp i högt trafikerade områden.

Indikator:

- Antal installerade laddpunkter för tunga fordon eller ökad andel eldrivna godstransporter till/från logistiknoder

Tidsperiod: Beskriv när åtgärden förväntas påbörjas

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser

Ansvarig verksamhet: Näringslivsenheten

Behov av samverkan: Strategisk planering – för markanvändning, teknisk försörjning och lokalisering (ev. energibolag, transportföretag och fastighetsägare i genomförandefas)

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnadsnämnden

Åtgärd 1.2.5 Tillgång till biodrivmedel för tunga transporter

Samarbeta med energibolag, drivmedelsleverantörer och Biodriv Öst för att möjliggöra lokal tillgång till HVO, biogas eller andra fossilfria alternativ för tunga transporter. Bidrar till att fler aktörer kan ställa om sina fordonsflottor.

Indikator:

- Antal nya eller säkrade distributionspunkter för biodrivmedel i kommunen.

Tidsperiod: Start 2027 – med etableringsdialoger under 2027–2028

Kostnad: Behöver utredas.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Biodriv Öst

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.6 Utforska möjligheter för framtida transporter, inklusive drönartransporter

Genomför en förstudie om framtida fossilfria transportlösningar, såsom drönartransporter, autonoma fordon och ny logistikteknik. Kartlägg teknikens potential i Enköping, identifiera pilotområden, hinder och möjligheter. Skapa beredskap för nästa generations transportsystem med fokus på klimatnytta och transporteffektivitet.

Indikator:

- Förstudie genomförd och presenterad. Ja/Nej
- Antal identifierade pilotprojekt, testmiljöer eller tekniska lösningar med potential att minska utsläpp.

Tidsperiod: Påbörjas 2028 – förstudie genomförs och slutsatser presenteras senast 2029

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser. Extern finansiering kan behövas.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark- och exploatering

Behov av samverkan: Innovationsaktörer, teknikföretag, logistikföretag, akademi och myndigheter – för att samla kunskap och utforska samverkansmöjligheter i tester och utveckling

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnadsnämnden

Åtgärd 1.2.7 Logistikkuster med cirkulära och samordnade lösningar

Möjliggör etablering av kluster för hållbar logistik där företag kan dela resurser, ytor och transporter. Skapa planeringsförutsättningar och samverka med aktörer för att utveckla cirkulära och samordnade lösningar som minskar utsläpp och effektiviserar godshantering.

Indikator:

- Antal identifierade platser/områden med planeringsförutsättningar för logistikkuster.
- Minskade transportkilometer och ökad andel samlastning i klustret

Tidsperiod: Dialog och planeringsförberedelser under 2027–2028, etableringsfas från 2029

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – kräver riktade resurser för samverkan, planeringsstöd och analys.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Näringslivsenheten, mark- och exploatering, miljöstrategisk kompetens, logistik- och transportföretag samt fastighetsutvecklare – för att samordna markbehov, delningstjänster, infrastruktur och affärsmodeller

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnadsnämnden

Åtgärd 1.2.8 Rastplatser och bokningssystem för laddning av tung trafik

Möjliggör laddning av eldrivna tunga fordon genom att planera och etablera rastplatser med tillgång till högkapacitetsladdning. Utveckla ett digitalt bokningssystem för att effektivisera användningen. Bidrar till ökad elektrifiering av godstrafik.

Indikator:

- Antal planerade och etablerade rastplatser med laddinfrastruktur för tung trafik.

Tidsperiod: Planeringsstart 2028 – etappvis genomförande från 2029

Kostnad: Åtgärden är beroende av extern medfinansiering, till exempel statliga stöd, EU-medel eller forskningsfinansiering.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Näringslivsenheten

Behov av samverkan: Energi- och laddoperatörer, logistikföretag, transportnätverk, Region Uppsala, Trafikverket – för att säkra funktion, placering och nyttjandegrad

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.9 Ställ om kommunens fordonswflotta till fossilfria alternativ

Uppdatera policy och riktlinjer, inventera nuläget, ställ krav på fossilfrihet vid nyanskaffning och säkerställ tillgång till laddinfrastruktur och biodrivmedel. Inför ett centralt bokningssystem som möjliggör ökat samutnyttjande och effektiv användning av fordonen. Allmän plats ansvarar för samordning, upphandling och uppföljning – medan verksamheterna beställer inom gemensamma ramar. Projektet leder till minskade utsläpp, lägre kostnader och ett mer hållbart, resurseffektivt transportsystem i kommunen.

Indikator:

- Andel kommunägda fordon som drivs fossilfritt (el, biogas, HVO etc.).

Tidsperiod: Successiv omställning enligt uppdaterad fordonswstrategi fram till 2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – investeringar i fordon, laddinfrastruktur och driftstöd kräver riktade resurser

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan: Ekonomiavdelning, Inköp/upphandlingsenhet, Fastighet (för laddning), externa leverantörer – för genomförbarhet, upphandling och driftoptimering

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen och Tekniska nämnden

Åtgärd 1.2.10 Samlastning i samverkan med lokala godsaktörer

Kartlägg godsflöden och inled dialog med lokala transport- och logistikaktörer för att identifiera möjligheter till samlastning. Etablera pilotprojekt i utvalda områden. Effektivare transporter minskar utsläpp och belastning på trafikinätet.

Indikator:

- Antal aktörer som deltar i samlastningsinitiativ eller pilotprojekt.

Tidsperiod: Kartläggning och samverkansprocess under 2028, test och piloter 2029-2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – resurser krävs för samordning, dialogprocesser och uppföljning av pilotinsatser

Ansvarig verksamhet: Näringslivsenheten

Behov av samverkan: Strategisk planering, lokala transportörer, varuägare, logistikföretag, fastighetsägare samt klimat- och trafikfunktioner – för kartläggning, incitament och lösningsutveckling

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.11 Miljörum och miljözon i staden (förstudie)

Genomför en förstudie om möjligheten att införa miljörum och miljözoner i staden. Utred juridiska, tekniska och praktiska förutsättningar samt möjliga effekter. Syftar till att minska utsläpp och förbättra stadsmiljön genom styrning av trafik och gods.

Indikator:

- Förstudie genomförd och dokumenterad.
- Antal föreslagna eller politiskt behandlade åtgärdsförslag baserat på förstudien

Tidsperiod: Genomförande av förstudie under 2027–2028

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – kräver riktade resurser för utredning, juridisk analys och dialogprocesser

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Allmän plats

Behov av samverkan: Juridik, näringslivsaktörer, boende – för att säkerställa att förslagen är genomförbara och legitima

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.12 Fossilfria jord- och skogsbruksmaskiner

Starta ett riktat arbete för att påskynda omställningen till fossilfria jord- och skogsbruksmaskiner. Arbetet omfattar kartläggning av maskinparker och aktörer, dialogmöten, informationsinsatser, teknikstöd samt pilotprojekt. Genom kravställning vid upphandling och markanvändning kan kommunen skapa incitament för omställning. Åtgärden bidrar till att minska utsläpp i en sektor med stor klimatpåverkan och låg styrning idag.

Indikator:

- Antal aktörer som deltar i omställningsdialoger eller pilotprojekt.
- Andel maskiner i drift inom kommunen (eller av kommunen upphandlade) som drivs med fossilfritt bränsle.

Tidsperiod: Dialoger och kartläggning under 2027–2028, pilotinsatser planeras och testas 2028–2030

Kostnad: Extern finansiering – genomförs i samverkan med aktörer och med stöd av statliga program, EU-medel eller forskningsfinansiering

Ansvarig verksamhet: Näringslivsenheten

Behov av samverkan: Lantbrukare, skogsägare, maskinentreprenörer, LRF, biodrivmedelsleverantörer, teknikföretag – för att testa lösningar, sprida teknik och möjliggöra gemensamma investeringar

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.13 Bilpooler med elbilar

Säkerställ tillgång till bilpooler med elbilar i strategiska lägen genom samverkan med bilpoolsaktörer, kravställning vid nybyggnation och information till användare. Bidrar till minskat biläggande, ökad delning och lägre klimatpåverkan från persontransporter.

Indikator:

- Antal etablerade eller tillgängliga elbilspooler i kommunen.

Tidsperiod: Start 2027 – genomförs i samband med stadsutveckling, mobilitetsåtgärder och i dialog med operatörer

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Allmän plats

Behov av samverkan: EHB, Fastighet, Bilpoolsoperatörer, fastighetsutvecklare, mobilitetssamordnare, energi- och laddinfrastruktur-aktörer – för att säkra tillgång, lägen och användarvänlighet

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 1.2.14 Publika laddplatser

Genomför utbyggnad av publika laddplatser för elbilar enligt det politiskt beslutade dokumentet "Riktlinjer för infrastrukturutbyggnad för publik laddning på kommunens mark".

Arbetet drivs genom behovsanalys, upphandling av operatör(er) och etablering i strategiska lägen som centrum, tätorter och besöksmål. Åtgärden samordnas med övriga kommunala initiativ – inklusive laddplatser som redan installerats av fastighetsavdelningen vid arbetsplatser – för att skapa en samlad och effektiv infrastruktur. Bidrar till minskade utsläpp, ökad användning av elfordon och bättre service till invånare och besökare.

Indikator:

- Antal nya publika laddplatser i drift per år.

Tidsperiod: Start 2027 – genomförs etappvis utifrån planeringsunderlag och aktörsdialog

Kostnad: Behöver extra medel och vid behov extern finansiering – åtgärden är beroende av extern medfinansiering.

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Strategisk planering

Behov av samverkan: Fastighet, Elnätsägare, laddoperatörer, fastighetsägare, energibolag – för placering, kapacitet, tillstånd och drift. Kommunikation bör också kopplas in)

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.2.15 Utreda nattleveranser och samordnad varudistribution

Kommunen ska utreda förutsättningarna för att införa nattleveranser och samordnad varudistribution till kommunala verksamheter. Syftet är att minska klimatpåverkan, avlasta trafiknätet dagtid och effektivisera logistikflöden. Utredningen omfattar kartläggning av nuvarande leveransmönster, identifiering av lämpliga pilotområden samt dialog med leverantörer, verksamheter och externa aktörer. Möjligheter till upphandlad samlastning, etablering av omlastningspunkter samt behov av bulleranpassade mottagningslösningar ska analyseras. Utredningen ska ge ett underlag för beslut om eventuell implementering och vidare uppskalning.

Indikator:

- Utredning genomförd och beslut om eventuell pilot fattat (Ja/Nej)

Tidsperiod: 2027

Kostnad: Kan genomföras inom befintliga resurser, ev. behov av riktad projektledning/utredningsstöd

Ansvarig verksamhet: Att fastställa

Behov av samverkan: Miljö- och logistikkompetens

Ansvarig nämnd/styrelse: Att fastställa – förslås prövas inom kommunstyrelsens ansvarsområde

1.3 Fossilfria tjänstefordon och fossilfri arbetspendling

Kommunens tjänsteresor och arbetspendling bidrar till växthusgasutsläpp – men här finns stor omställningspotential. Genom att elektrifiera tjänstefordon, möjliggöra distansarbete och främja cykling, kollektivtrafik och samåkning kan vi minska klimatpåverkan, trafik och kostnader. Fokus ligger på att föregå med gott exempel, skapa incitament och förändra resvanor – både inom kommunen och för dess anställda.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027–2030

Åtgärd 1.3.1 Gröna resplaner (prio kommunorganisationen)

Utveckla och implementera gröna resplaner för kommunens förvaltningar och bolag. Detta innebär att identifiera nuläget för resvanor, sätta mål för minskade utsläpp och föreslå konkreta åtgärder för att öka användningen av hållbara transportalternativ som cykling, kollektivtrafik, samåkning och distansarbete. Arbetet med gröna resplaner syftar till att främja hållbara resor och minska bilresandet. Detta kan inkludera informationskampanjer om fördelarna med kollektivtrafik, samåkning och fossilfria drivmedel, samt fysiska åtgärder som att sätta upp fler cykelställ och laddstolpar. På sikt ska även näringslivet och civilsamhället involveras i arbetet med gröna resplaner. Arbetet med Gröna resplaner har påbörjats med Region Uppsala och Försvarsmakten och därifrån kan kommunen ta stor lärdom. Ta även lärdom från Linköping och Viable Cities accelerator för gröna resplaner (sträcker sig till december 2025).

Indikator:

- Antal förvaltningar, företag och organisationer som implementerat gröna resplaner.

Tidsperiod: Åtgärden bör påbörjas omgående och implementeras stegvis under en tidsperiod på 1–4 år.

Kostnad: Kan genomföras med befintliga resurser om insatserna integreras i ordinarie verksamhet. Kräver tillkommande resurser för utbildning, kommunikation och teknisk infrastruktur (t.ex. cykelparkeringar).

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Samordning kan krävas med tekniska förvaltningen och HR-avdelningar. Samverkan med kommunens olika förvaltningar och bolag. Näringslivet (arbetsgivare och fastighetsägare). Regionala kollektivtrafikmyndigheter.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen bör ha övergripande ansvar för beslut, resurstilldelning och uppföljning.

Åtgärd 1.3.2 Resvaneundersökning av anställdas arbetspendling

Genomför en återkommande resvaneundersökning för att kartlägga hur kommunens anställda reser till och från jobbet. Resultatet används som underlag för åtgärder som minskar klimatpåverkan och främjar hållbart resande. Samla in förslag på hur kommunen kan underlätta för mer hållbart resande.

Indikator:

- Fördelning av pendlingsätt (% bil, cykel, kollektivtrafik, gång) samt utsläpp per anställd (kg CO₂/år).

Tidsperiod: Påbörjas 2027 – den senaste undersökningen fungerar som baslinje, upprepas vart 4:e år enligt praxis

Kostnad: Inom ram – genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser

Ansvarig verksamhet: HR-avdelning

Behov av samverkan: Allmän plats, IT, statistikfunktion, verksamhetsansvariga – för att distribuera, analysera och följa upp resultat

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.3.3 Rutiner för behovsöversyn och samnyttjande av tjänstefordon

Genomför behovsanalys och inför rutiner för samnyttjande av tjänstefordon, t.ex. via bil-pooler, för att minska antal fordon och öka nyttjandegraden. Ta fram policy för användning, boka via digitalt system och följ upp med dataanalys och regelbunden information till personal.

Indikator:

- Andel fordon i kommunens tjänsteflotta som ingår i samnyttjande/bilpool (%).
- Antal körda kilometer per fordon och år (jämfört med basår).

Tidsperiod: Start 2027 – analys och rutiner tas fram under 2027, implementering och uppföljning från 2028

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – kräver resurser för digitalt bokningssystem, kommunikationsinsatser och policyutveckling

Ansvarig verksamhet: Allmän plats, HR, Klimatstrategisk funktion

Behov av samverkan: Verksamhetsansvariga, ekonomi, IT, HR, hållbarhetsstrategier – för behovsanalys, implementering och uppföljning av effekt

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 1.3.4 Fossilfri arbetspendling med cykel, gång, kollektivtrafik och incitament

Genomför ett samlat åtgärdsprogram för att underlätta och uppmuntra fossilfri arbetspendling bland kommunens anställda. Installera cykelparkeringar med väderskydd och laddmöjligheter, säkerställ tillgång till omklädningsrum och duschar, erbjud möjlighet till subventionerade kollektivtrafikkort och förmånscykel. Komplettera de fysiska insatserna med riktad kommunikation och beteendepåverkande kampanjer för att stötta anställda i att välja gång, cykel eller kollektivtrafik i sin dagliga pendling.

Indikator:

- Andel anställda som cyklar, går eller åker kollektivt till jobbet (%).

Tidsperiod: Start 2027 – åtgärder och erbjudanden utformas och lanseras successivt från 2027

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – incitamentsprogram och fysiska anpassningar kräver tillkommande resurser

Ansvarig verksamhet: HR är samordnande (överblick, koordinationsförmåga och mandat att driva på tvärs över organisationen)

Behov av samverkan: Fastighetsavdelningen ansvarar för t.ex. cykelparkeringar vid arbetsplatserna och det som berör fastigheten. Kommunikation, IT, personalrepresentanter, kollektivtrafikmyndigheter – för paketering, spridning och uppföljning

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen,

Åtgärd 1.3.5 Förmånscykel/elcykel för anställda

Inför möjlighet för kommunens anställda att leasa förmånscykel eller elcykel via bruttolöneavdrag. Ökar tillgången till hållbara färdssätt för arbetspendling, minskar bilberoende och stärker kommunens klimatarbete.

Indikator:

- Antal anställda som nyttjar förmånen.
- Uppskattad minskning av bilanvändning i arbetspendling (km/år).

Tidsperiod: Start 2027 – planering och förankring under våren, upphandling och erbjudande till personal hösten 2027

Kostnad: Inom ram – kräver administrativ hantering men finansieras genom bruttolöneavdrag och etablerade upplägg

Ansvarig verksamhet: HR-avdelning (samordnande), Ekonomi

Behov av samverkan: Lönefunktion, fackliga företrädare, kommunikation – för avtal, förankring och lansering

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.3.6 Samåkning genom intern plattform

Inför en intern digital plattform för samåkning bland kommunens anställda. Underlättar planering av gemensamma resor till arbetsplatser och möten. Bidrar till minskad biltrafik, lägre utsläpp och stärkt samhörighet mellan kollegor. Utforska befintliga appar, går att köpa en kommunlicens

Indikator:

- Antal samåkningstillfällen per månad

Tidsperiod: Start 2027 – kartläggning av behov under våren, lansering och kommunikation hösten 2027

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – resurser krävs för utveckling eller licensiering av plattform samt interna kommunikationsinsatser

Ansvarig verksamhet: HR / IT / Hållbarhetsstrateg (samordning)

Behov av samverkan: Kommunikation, verksamhetsansvariga, personalrepresentanter – för att öka deltagande och integrera i arbetsvardagen

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.3.7 Klimatväxling

Etablera ett internt klimatväxlingssystem där varje tjänsteresa med fossilt drivmedel belastas med en klimatavgift. Intäkterna öronmärks och återförs till en särskild intern klimatfond som finansierar åtgärder som minskar utsläpp, exempelvis inköp av förmånsbilar, förbättrad cykelinfrastruktur, distansmöjligheter eller klimatsmarta resvanekampanjer. Klimatväxling fungerar som ett internt incitamentsystem som både styr bort från utsläpp och genererar resurser till klimatsmarta lösningar – utan att kräva extern finansiering.

Indikator:

- Andel tjänsteresor med fossila drivmedel (%).
- Intäkter till klimatfonden (kr/år).

Tidsperiod: Start 2028 – utredning och modellframtagning under året, införande 2029

Kostnad: Inom ram – utvecklingsarbete ryms i befintlig budget. Systemet skapar egna medel genom avgifterna och bidrar till kostnadseffektiva klimatåtgärder.

Ansvarig verksamhet: HR (policy och styrning)

Behov av samverkan:), Ekonomifunktion (avgiftshantering), Ledningsstöd/hållbarhetsstrateg (uppföljning och fondanvändning). Samverkan krävs med alla förvaltningar, fackliga representanter, IT och kommunikation – för utformning, förankring, teknisk hantering och löpande uppföljning

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.3.8 Distansarbetsplats och möjlighet att arbeta hemifrån (även på mindre orter)

Genomför ett utvecklingsarbete för att möjliggöra distansarbete i större skala. Ta fram en uppdaterad policy/riktlinje som beskriver när, hur och var distansarbete är möjligt. Inventera lokaler i mindre orter som kan användas som distansarbetsplatser, och utrusta dessa med god arbetsmiljö, wifi och teknisk stöd. Säkerställ tillgång till digitala verktyg, utbilda chefer i tillitsbaserat ledarskap och lansera en gemensam plattform för bokning, stöd och uppföljning. Medarbetare ska involveras i utvecklingsarbetet.

Indikator:

- Antal anställda som regelbundet arbetar på distans (andel av total personalstyrka).
- Minskade pendlingskilometer och uppskattad CO₂-reduktion (kg CO₂/år).

Tidsperiod: Start 2027 – policy- och lokalutveckling under 2027, genomförande och uppföljning från 2028–2029

Kostnad: Åtgärden kan innebära initiala kostnader kräver resurser för lokalanpassning, teknisk stöd, digital plattform och kompetensutveckling, men har på sikt potential att leda till besparingar genom minskat lokalbehov och lägre kostnader för resor och ersättningar.

Ansvarig verksamhet: HR (samordning)
Behov av samverkan: IT-enhet, Fastighet, kommunikation, verksamhetsansvariga
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 1.3.9 Minskat fordonsbehov genom intern samåkningstjänst

Kommunen ska minska behovet av egna fordon genom att införa en intern samåkningstjänst – en form av "intern taxi" – som möjliggör samordnade tjänsteresor för medarbetare. Vi skulle också kunna ha en samåkningstjänst från tåget till och från arbetsplatsen (om bussen inte funkar).

Genom digital bokning och samplanering av resor ökar fordonsutnyttjandet, minskar kostnader och klimatpåverkan, samt skapar ett effektivare resursutnyttjande i kommunens organisation.

Tjänsten ska testas som pilot i ett eller flera förvaltningsområden och utvärderas innan eventuell breddinföring. Den kan kombineras med elfordonspool eller leasinglösning. Uppföljning sker på användning, kostnadsbesparing och reducerade fordonsinköp. I samband med införandet föreslås ett klatschigt, lättkommunicerat namn tas fram för att öka igenkänning och användning i organisationen – tex. "Samåket", "Kombilen", "GreenRide".

Indikator:

- Antal genomförda resor via intern samåkningstjänst

Tidsperiod: Start 2026 – pilot 2026–2027, eventuell breddinföring 2028

Kostnad: Kan genomföras inom befintliga resurser vid pilot. Kostnad för breddinföring beroende på val av systemlösning och fordon.

Ansvarig verksamhet: Att fastställa – ansvarsfördelning beslutas i samband med pilot

Behov av samverkan: Samtliga förvaltningar, IT, HR, Ledningsstöd

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

1.4 Laddinfrastruktur eller tankmöjlighet för fossilfria fordon

För att möjliggöra klimatomställningen krävs att Enköping bygger ut laddinfrastruktur och säkrar tillgång till fossilfria drivmedel i takt med ökande behov. Arbetet omfattar framtagande av riktlinjer för placering, trygg och tillgänglig utformning samt vilka platser som ska prioriteras – som bostadsnära miljöer, kommunala parkeringar, skolor, idrottsanläggningar och logistiknoder. Där marknaden vill agera möjliggör vi etablering genom snabb handläggning, tydliga planeringsförutsättningar och aktiv dialog. Där marknaden inte agerar skapar vi lösningar genom samverkan, krav i markanvisningar eller egen utbyggnad. Målet är att inga transporter ska hindras av brist på laddning eller tankning – oavsett fordon eller plats.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 1.4.1. implementering av ny riktlinje för lokalisering av laddinfrastruktur

Kommunen implementerar en ny kommunövergripande riktlinje för var och hur laddinfrastruktur bör placeras för att möta den växande efterfrågan på eldrivna transporter. Riktlinjen ger vägledning till både kommunens egna verksamheter och externa aktörer, såsom fastighetsägare och exploatörer, och säkerställer att utbyggnaden sker samordnat, behovsstyrt och i linje med Enköpings klimatmål.

Arbetet omfattar:

- Identifiering av prioriterade platser för laddinfrastruktur baserat på tillgänglighet, resvanor, elkapacitet och framtida mobilitetsmönster.
- Integrering av riktlinjerna i kommunens planerings- och exploateringsprocesser.
- Samverkan med elnätsägare, fastighetsägare och näringsliv för att möjliggöra effektiv etablering.
- Tydlig ansvarsfördelning och uppföljningsstruktur inom kommunen för att säkerställa genomförandet över tid.
- Riktlinjerna blir ett konkret verktyg för att snabba upp omställningen till fossilfri mobilitet och skapa ett robust, användarvänligt och framtidssäkert laddnätverk i hela kommunen.

Indikator:

- Täckningsgrad för publika laddplatser i prioriterade områden (% uppfyllnadsgrad).

Tidsperiod: Start 2026 – integreras i fysisk planering och exploateringsprocesser. Riktlinjen ska senast från 2027 vara en naturlig del av underlaget vid detaljplanering, markanvisningar och investeringsbeslut (om den inte redan är det)

Kostnad: Inom ram – arbetet genomförs inom befintlig budgetram genom ordinarie process för plan- och exploateringsstöd

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering (samordningsansvar)

Behov av samverkan: Teknikförvaltning/Allmän plats och Mark- och exploatering. Behov av samverkan med näringslivsenheten, fastighetsägare, energibolag och exploatörer för att säkra genomförande, incitament och investeringar

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnadsnämnden, Teknisk nämnd

Åtgärd 1.4.2 Säkerställ tillgång till laddning i bostadsnära och kommunala miljöer

Kommunen säkerställer att boende, besökare och verksamheter i kommunen har god tillgång till laddinfrastruktur i vardagsnära miljöer. Kommunen ska identifiera platser där det saknas tillräckliga laddmöjligheter – särskilt vid skolor, idrottsanläggningar, vårdboenden, pendlarparkeringar och andra platser där många människor rör sig eller parkerar.

Genom att inventera behov, analysera tillgänglig mark och parkeringar samt ta fram tekniska lösningar, skapas konkreta förutsättningar för etablering. Samarbete med energibolag och privata aktörer eftersträvas, men kommunen ska också kunna investera själv där marknaden inte agerar.

Åtgärden genomförs som ett investeringsprojekt med tydlig uppföljning av antal installerade laddpunkter, nyttjandegrad och geografisk täckning. Målet är en tillgänglig, behovsstyrd och robust laddinfrastruktur i hela kommunen – för boende, anställda och besökare.

Indikator:

- Andel kommunala målpunkter med tillgång till laddning (%)
- Beläggningsgrad/nedladdningsfrekvens vid kommunala laddplatser (per månad/år)

Tidsperiod: Start 2027: Behovsinventering, planering och prioritering. 2028–2030: Etablering av laddpunkter i utpekade områden

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande – vissa mindre insatser kan rymmas inom befintlig budget, men etablering av laddpunkter kräver investeringar eller medfinansiering

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering (behovsanalys, prioritering), Teknisk förvaltning (projektering, drift)

Behov av samverkan: Energibolag – för teknisk lösning och eventuell drift, Fastighetsägare och bostadsbolag – för tillgång till parkeringsytor, Kommunala verksamheter – för att identifiera behov och användning, Ekonomifunktionen – för finansieringsupplägg och investeringsbeslut

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

2. Hållbar och lokal energi

2.1 Energieffektivisering

Energieffektivitet omfattar effektivare energianvändning och är en förutsättning för att vi ska nå klimatmålen och skapa ett hållbart energisystem. Minskad energianvändning innebär att det behöver tillföras mindre energi och flera tekniker som ger samma nytta, men använder mindre el, värme eller bränsle. Energieffektivitet kan nås genom åtgärder som exempelvis omfattar ventilation, behovsstyrning och värmeåtervinning, värmeförsörjning och driftoptimering, isolering, energimätning och övervakning samt belysning och eloptimering. Digitalisering och AI kommer pådriva arbetet med energieffektivisering. Beteendeförändringar är också betydelsefulla för att minska energianvändningen.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027–2030

Åtgärd 2.1.1 Energieffektiviserande åtgärder av kommunens fastigheter genom ventilation och värmeåtervinning, energimätning och övervakning, isolering, varmvattenbesparing, energimätning och övervakning samt belysning och eloptimering.

Energieffektivisering av fastigheter genomförs inom olika områden:

- Ventilation, behovsstyrning och värmeåtervinning
- Värmeförsörjning och driftoptimering
- Energimätning och övervakning
- Isolering
- Energiförluster
- Varmvattenbesparing
- Belysning och eloptimering.

Flera EU-direktiv som rör energieffektivisering ställer höga krav på energieffektivisering och innebär flertal mål som ska uppfyllas inom energieffektivisering. Digitalisering och AI spelar en allt viktigare roll inom energieffektivisering och kan förutse energibehov och styra resurserna effektivt. I åtgärden ingår även installation av smarta system för övervakning och styrning av energianvändning i fastigheter.

Indikator:

- Energianvändning (kWh/m²) jämfört med basår.
- Andel fastigheter med smarta energihanteringssystem (%)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Kostnaden för energieffektiviseringsåtgärder kommer innebära ökade kostnader och kräver investeringsmedel.

Ansvarig verksamhet: Fastighet, VA, EHB

Behov av samverkan: Energikontoret Mälardalen AB.

Ansvarig nämnd/styrelse: Tekniska nämnden, EHB:s styrelse.

Åtgärd 2.1.2 Minska effekttoppar mot elnät genom att öka effektflexibiliteten/vara flexibel med elanvändningen i kommunens egna lokaler.

Tillgången till el är en förutsättning för elektrifiering av samhället och den gröna omställningen, och minskade klimatutsläpp. Genom ökad effektflexibilitet kan elnätet användas smartare för att balansera elnätet, vilket exempelvis kan innebära att jämna ut elförbrukningen över tid. Att öka effektflexibiliteten innebär att kunna anpassa elförbrukningen efter tillgången. Batterilösningar för minskade effekttoppar kan vara en del i lösningen.

Indikator:

- Maximalt effektuttag (MW) per år.
- Antal timmar över en viss effektgräns.

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Åtgärden kan innebära att ny teknik behöver införskaffas och att olika arbetssätt behöver ses över. Inom befintlig driftbudget och kan kräva investeringsmedel. Minskade effekttoppar leder till minskade kostnader.

Ansvarig verksamhet: Fastighet, VA, EHB.**Behov av samverkan:** Energikontoret Mälardalen AB, Näringslivsaktörer.**Ansvarig nämnd/styrelse:** Tekniska nämnden, EHB:s styrelse.**Åtgärd 2.1.3 Delta i utveckling av AI-baserade energisystem**

AI-baserade energisystem använder artificiell intelligens för att göra energisystem smartare, effektivare och mer hållbara. De kan analysera stora mängder data, förutsäga behov och styra energiflöden i realtid. Med AI-baserade energisystem kan exempelvis produktionen optimeras, elnätet kan balanseras och energioptimera byggnader.

Indikator:

- Antal FoU-projekt och pilotprojekt genomförda i samarbete med externa aktörer.

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Åtgärden är beroende av extern medfinansiering genom att söka statliga medel.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd**Behov av samverkan:** Energikontoret Mälardalen AB, akademi, näringslivsaktörer, energibolag.**Ansvarig nämnd/styrelse:** Kommunstyrelsen.**Åtgärd 2.1.4 Delta i utveckling av energigemenskaper**

Energigemenskaper är samarbeten där individer, företag eller organisationer gemensamt producerar, lagrar och delar energi. Målet för energigemenskaper som kommunen samverkar kring ska bidra till hållbar energianvändning. Åtgärden fokuserar främst på el mellan fastigheter, men vi kommer också se till fjärrvärme. Energigemenskaper ska främja rättvis energianvändning. Kommunen har ansökt att få delta i ett projekt om energigemenskaper som Energikontoret Mälardalen AB har ansökt utlysa medel om från Energimyndigheten, projekttid planeras till 18 månader under 2025–2026.

Indikator:

- Kommunen deltar i projekt gällande energigemenskaper (ja/nej)
- Antal införda energigemenskaper i kommunen.

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Kommunen är projektkommun i en projektansökan om energigemenskaper som Energikontoret Mälardalen har ansökt medel från Energimyndigheten. Kommunens deltagande i projektet är i form av personella resurser som ryms inom ram. Införande av energigemenskaper innebär ökade kostnader initialt för teknik, men ska på sikt bidra på hållbar energianvändning och produktion, vilket ska minska kostnaderna. Inom befintlig driftbudget.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd (samordning), Fastighet, EHB, Ena Energi.**Behov av samverkan:** Näringslivsenheten, Energikontoret Mälardalen, Näringslivsaktörer inom kommunen, föreningar.**Ansvarig nämnd/styrelse:** Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, EHB och Ena Energis styrelser.

2.1.5 Delta i innovationsforum för energieffektivisering, ökad användning av fossilfri energi samt digitalisering och AI inom energiområdet.

Kommunen behöver öka kunskapen och utveckla arbetet kring energieffektivisering, fossilfria energikällor och digitalisering och AI i energibranschen. Genom att delta i innovationsforum för områdena kan kommunen öka kunskapen internt och för aktörer inom kommunen.

Indikator:

- Deltagande i innovationsforum för energieffektivisering och fossilfri energi (ja/nej)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Inom befintlig driftbudget och kan kräva investeringsmedel. Behov att se till möjlighet till extern finansiering för innovationer.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd, Fastighet, EHB, Ena Energi.

Behov av samverkan: Energikontoret Mälardalen, 4M, Akademier, Näringslivsaktörer, Energibolag.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Tekniska förvaltningen, EHB och Ena Energis styrelse.

2.2 Fossilfri energi

Ökad produktion och användning av fossilfri energi är viktig för att minska klimatutsläppen och skapa hållbart energisystem. För Enköpings kommun, som geografiskt område, är ökad andel fossilfri energi i uppvärmning av fastigheter en viktig omställning för minskad klimatpåverkan. Satsning på fossilfri energi ger både minskad klimat- och miljöpåverkan, stärkt beredskap, bättre luftkvalitet som ger bättre folkhälsa, stärkt regionalt näringsliv och ska leda till flera arbetstillfällen på regional och lokal nivå, vilket ger långsiktiga positiva ekonomiska konsekvenser.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027–2030

Åtgärd 2.2.1 Byt ut fossila bränslen mot fossilfria i kommunens fastigheter

Kommunen använder i stor utsträckning fossilfria bränslen till både el och värme. Kommunen köper in grön el samt nyttjar i fjärrvärme eller fossilfritt bränsle för uppvärmning de flesta av fastigheterna. Några bestånd är planerade att fasa ut fossilt bränsle. Kommunen fasar ut användningen av fossila bränslen till fossilfria alternativ.

Indikator:

- Andel fossilfri energi i kommunens fastighetsbestånd (%)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Kräver investeringsmedel.

Ansvarig verksamhet: Fastighet, EHB

Behov av samverkan: Energikontoret Mälardalen AB.

Ansvarig nämnd/styrelse: Tekniska nämnden, EHBs styrelse.

Åtgärd 2.2.2 Installera solceller på kommunens fastigheter

Kommunen har solceller på flera av kommunens fastigheter och lagkrav ställer höga krav på fortsatt utbyggnad av solceller. Genom utbyggnad av solceller ökar kommunen direkt utökad andel fossilfri energi. Kommunen behöver analysera vart solceller på bästa sätt placeras utifrån klimat- och ekonomiskt perspektiv. Ledningsstöd har ett samordnande ansvar av analysen.

Indikator:

- Total installerad effekt solcellsanläggning (kW)
- Total producerad energi från solcellsanläggning för verksamhetsåret (kWh).

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Kräver investeringsmedel.

Ansvarig verksamhet: Fastighet, EHB, VA, Ledningsstöd

Behov av samverkan: Ange om åtgärden kräver samarbete med andra verksamheter eller externa aktörer. Nämn vilka som behöver involveras och varför. Fokusera på samverkan som är viktig för att åtgärden ska bli genomförbar och ge klimatnytta.

Ansvarig nämnd/styrelse: Tekniska nämnden, EHBs styrelse

Åtgärd 2.2.3 Undersök behovet av batterilagring för kommunens verksamhet

Med utbyggnad av solesproduktion på kommunens verksamheter så kan det finnas behov med batterilagring för produktionen. Batterilagring kan bidra till ökad självförsörjningsgrad och krisberedskap, effektivare användning av soles, minskad belastning på elnät och ekonomisk besparing.

Indikator:

- Utredning av batterilagring genomfört

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Inom befintlig driftbudget och kan kräva investeringsmedel.

Ansvarig verksamhet: Fastighet och EHB.

Behov av samverkan: Energikontoret Mälardalen AB och näringslivsaktörer.

Ansvarig nämnd/styrelse: Tekniska nämnden, EHBs styrelse.

Åtgärd 2.2.4 Ställ om fjärrvärmeproduktionen till fossilfritt bränsle

98 % av fjärrvärmen i Enköpings kommun är fossilfri, kvarvarande fossila andel utgörs av olja. Ökad andel bioolja ger förutsättning att fjärrvärmen blir fossilfri.

Indikator:

- Andel fossilfri fjärrvärme (%).

Tidsperiod: Specifieras under remisstid.

Kostnad: Kostnad behöver hanteras under remisstiden. Ägardirektiv behöver ge förutsättningar för att genomföra åtgärden.

Ansvarig verksamhet: Ena Energi AB.

Behov av samverkan: Enköpings kommun.

Ansvarig nämnd/styrelse: Ena Energi AB:s styrelse.

Åtgärd 2.2.5 Ökad användning av fossilfri energi för uppvärmning av bostäder och lokaler

Övergång till fossilfri energi för uppvärmning av bostäder och lokaler för kommunen som geografiskt område är en omställning som har god potential för klimatomställning inom energiområdet. Fjärrvärmesystem finns som alternativ för småhus i Enköpings tätort och några av kransorterna. Fjärrvärmesystem ger flera goda systemnyttor utöver hållbar värmeproduktion, genom att kraftvärmesystem bidrar till elproduktion i höga topplaster av elnätet och bidrar till robust elförsörjning. Kommunikationsinsats för övergång till fossilfri uppvärmning till fastighetsägare i kommunen.

Indikator:

- Andel fossilfri energi för uppvärmning av bostäder i kommunen som geografiskt område (%)
- Andel fossilfri energi för uppvärmning av lokaler i kommunen som geografiskt område (%)
- Genomförd kommunikationsinsats (ja/nej)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Inom ram, åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ena Energi AB

Behov av samverkan: Energi- och klimatrådgivningen, Energikontoret Mälardalen AB, Civilsamhället, Näringslivsaktörer, Föreningar.

Ansvarig nämnd/styrelse: Ena Energi AB:s styrelse.

Åtgärd 2.2.6 Stimulera till ökad produktion av fossilfri energi

Ökad produktion av fossilfri energi i kommunen som geografiskt område minskar klimatpåverkan, bidrar till energisäkerhet och ökad självförsörjning, ökad regional utveckling, fler arbetstillfällen och hållbar utveckling. Ökad produktion av solen och biogas faller inom området. Kommunen kan sina dialoger med näringslivsaktörer verka för ökad produktion av fossilfri energi. Detta går också in i kommande arbete med att ta fram en energiplan för kommunen.

Indikator:

- Andel producerad fossilfri energi i kommunen som geografiskt område (%)
- Andel producerad solen i kommunen som territoriellt område (%).
- Andel producerad el från vindkraft i kommunen som geografiskt område (%).

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd, Näringslivsenheten.

Behov av samverkan: Energi- och klimatrådgivningen, Energikontoret Mälardalen AB, Näringslivsaktörer, Energibolag, Civilsamhället, Föreningar.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen.

Åtgärd 2.2.7 Stimulera till ökad användning av fossilfri energi

Ökad användning av fossilfri energi, i kommunen som territoriellt område, leder till minskad klimatpåverkan, bidrar till stärkt energisäkerhet och ökad självförsörjning, fler arbetstillfällen och hållbar utveckling.

Indikator: Andel fossilfri energi som används i kommunen som geografiskt område (%)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Näringslivsenheten, Energi- och klimatrådgivningen, Energikontoret Mälardalen AB, Näringslivsaktörer, Energibolag, Civilsamhället, Föreningar.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen.

Åtgärd 2.2.8 Kommunorganisationen ska ställa krav på fossilfria transporter i upphandling av transportintensiva tjänster och varor utifrån den etablerade DRIV-modellen

Kommunorganisationen ska ställa krav på fossilfria transporter i upphandling av transportintensiva tjänster och varor utifrån den etablerade DRIV-modellen med följande prioriteringsordning: 1. El, vätgas och biogas; 2. Etanol; 3. Biodiesel (HVO100, FAME100); 4. Fossilt med inblandning av förnybart. Vid kravställan ska kommunen beakta kris och beredskap. Genom att ställa krav på fossilfria transporter i transportintensiva upphandlingar minskar klimatpåverkan, bidrar till stärkt energisäkerhet och ökad självförsörjning, fler arbetstillfällen och hållbar utveckling.

Indikator:

- Andel upphandlingar, där krav på fossilfria transporter ställts, av totala antalet upphandlingar av transportintensiva tjänster (%)

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Kravställan kan innebära ökade kostnader och kan behöva extra medel.

Ansvarig verksamhet: Alla förvaltningar, Inköp

Behov av samverkan: Biodriv Öst

Ansvarig nämnd/styrelse: Alla nämnder

Åtgärd 2.2.9 Klimat- och energirådgivning till verksamheter som använder fossil energi för uppvärmning i verksamheter som är föremål för tillsyn.

För att öka andelen fossilfri energi kan verksamheter som är föremål för tillsyn erbjudas rådgivning från Energi- och klimatrådgivningen alternativt Energikontoret Mälardalen AB.

Indikator:

- Genomförd kartläggning för möjlig rådgivning av verksamheter som är föremål för tillsyn gällande fossil energi.

Tidsperiod: 2026–2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd.

Behov av samverkan: Miljöavdelningen, Energi- och klimatrådgivningen, Energikontoret Mälardalen AB.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

3. Kolinbindning

3.1 Kolinlagring i skogs- och jordbruk

Genom att kartlägga hur mycket kol som lagras i skog och mark får vi ett bättre underlag för hur vi använder marken på ett smart och hållbart sätt. Att använda marken så att mer kol binds in är en viktig del i att bromsa klimatförändringarna. Sveriges skogar tar fortfarande upp mer koldioxid än de släpper ut – men upptaget minskar. Det beror bland annat på att skog avverkas, att sammanhängande skogsytor minskar och att träden växer långsammare. Men det går att vända trenden. Genom att skydda och återställa torvmarker, plantera mer skog, odla vall och minska plöjning kan vi öka mängden kol som lagras i marken – och på så sätt göra naturen till en ännu starkare klimatlösning.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 3.1.1 Rådgivning och dialog med markägare

Enköpings kommun vidareutvecklar och stärker sitt dialogarbete med privata markägare för att främja frivilliga klimat- och vattenvårdsinsatser. Arbetet omfattar riktad rådgivning, gemensam platsidentifiering och uppföljning – med särskilt fokus på åtgärder som bidrar till ökad kolinlagring och minskade utsläpp, såsom anläggning av våtmarker.

Kommunen ska bygga vidare på det redan etablerade arbetssättet för vattenvårdsdialoger, och utveckla nya metoder, digitala verktyg och arbetssätt som underlättar kontakten och stärker förtroendet. Syftet är att öka både genomförandekraften i landskapet och kommunens kunskapsbas – samtidigt som samarbetet med markägare och näringsliv stärker Enköpings position som en framtållad klimatkommun.

Indikator: Får utredas

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs initialt inom befintlig budget och med verksamhetens ordinarie resurser. För att möjliggöra metodutveckling, digitala verktyg och en utökad dialoginsats kan ytterligare medel behövas. Extern finansiering, exempelvis genom statliga stöd eller projektmedel, bör därför ses som en möjlig och önskvärd förstärkning.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Miljö- och byggnadsförvaltningen.

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 3.1.2 Inrättande av en tjänst som kommunagronom

Enköpings kommun ska utreda och påbörja utvecklingen av en kommunagronomfunktion. Syftet är att bygga vidare på det befintliga rådgivningsarbetet inom vatten och bredda uppdraget till att omfatta klimatsmarta åtgärder i jordbruket.

Kommunagronomen ska arbeta rådgivande och tvärsektorielt med fokus på att minska växthusgasutsläpp, öka kolinlagring och samtidigt stödja lantbrukets produktivitet och motståndskraft. Funktionen kan också bidra till att stärka den lokala livsmedelsförsörjningen.

Erfarenheter från exempelvis Västerviks kommun visar att en kommunagronom kan leda till högre genomförandegrad av åtgärder och stärkt samarbete mellan kommun och lantbrukssektor.

Indikator:

- Utredning genomförd om behov, syfte och organisatorisk placering (ja/nej)
- Beslut fattat om eventuell inrättande av funktion (ja/nej)
- Plan för pilot-/testverksamhet framtiden (ja/nej)
- Eventuella externa finansieringsmöjligheter identifierade och ansökta (antal ansökningar)

Tidsperiod: 2027-2028

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering
Behov av samverkan: Näringslivsenheten, Uppsala Klimatprotokoll, andra kommuner som har liknande uppdrag.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 3.1.3 Kartlägg och beräkna skogens kolbindning för användning i planering och exploatering

Enköpings kommun tar fram ett planeringsunderlag som kartlägger befintliga och potentiella kolsänkor inom kommunens geografiska område. Syftet är att öka kunskapen om kolinbindningens roll i klimatarbetet och hur den kan komplettera kommunens klimatmål och strategier.

I uppdraget ingår att:

- identifiera vilka kolsänkor som finns i dag,
- analysera kommunens rådighet över relevanta markområden, och
- tydliggöra vilka insatser som kräver samverkan med andra aktörer, såsom markägare och myndigheter.

Som en del av arbetet ska kommunen också utveckla tillämpningsrutiner och planeringsverktyg som kan integreras i fysisk planering och beslutsunderlag. Det ska bidra till att bättre förstå och väga in hur olika typer av exploatering påverkar kommunens långsiktiga klimat- och hållbarhetsförutsättningar.

Indikator:

- Planeringsunderlag för kolinbindning framtaget (ja/nej)

Tidsperiod: Inleds 2027

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 3.1.4 Långsiktigt skydd av kolrik och värdefull naturmark

Ett kommunalt naturreservat vid Gröngarn–Dyarna bildas. Under 2027-2028 ska ytterligare reservatsbildningar utredas, med särskilt fokus på de grönområden som i den fördjupade översiktsplanen pekats ut som särskilt viktiga för naturvärden, klimatanpassning och rekreation. Syftet är att successivt öka andelen skyddad naturmark med klimatrelevans.

Indikator:

- Skyddad yta naturmark med kolbindande funktion (hektar)

Tidsperiod: Bildande och utredning 2027. Fortsatt implementering sker löpande.

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser. Reservatsbildningar kräver resurser för utredning, samråd, skyltning och förvaltning. Extern medfinansiering kan sökas via LONA, Klimatklivet eller andra naturvårdsprogram.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

3.2 Återvätning och anläggande av våtmarker

Återvätning av dikade och dränerade marker har potential att minska utsläpp av växthusgaser, öka kolförrådet i mark samt ge synergieffekter i form av ökad biologisk mångfald och bättre hållning av vatten i landskapet både vid torka och blöta perioder. Alla platser som dikats eller dränerats ger dock inte samma klimatnytta vid återvätning.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 3.2.1 Utredda och söka nya finansieringsmöjligheter

För att möta behovet av fler fysiska åtgärder inom vattenvård – såsom restaurering av våtmarker och rening av dagvatten – behöver Enköpings kommun säkra långsiktig och flexibel finansiering. Statliga stödformer som LOVA och LONA har hittills varit viktiga, men väntas fasas ut. Samtidigt finns nya möjligheter via nationella program och EU-finansiering som behöver utforskas.

Under perioden ska Enköpings kommun:

- utreda nya externa finansieringsmöjligheter för vattenvårdsprojekt, inklusive kommande nationella stöd och EU-program,
- analysera förutsättningarna för att inrätta en kommunal vattenförvaltningsbudget som kan samordna och stärka den interna finansieringen av vattenvårdsåtgärder.

Målbilden är att senast 2030 har kommunen en kommunal vattenförvaltningsbudget etablerad och den används aktivt för att finansiera och samordna vattenvårdsinsatser i hela kommunen. Kommunen har rutiner och kapacitet för att kontinuerligt söka och samordna extern finansiering från nationella program, EU och andra finansiärer

Indikator:

- Genomförd kartläggning av externa finansieringsmöjligheter (ja/nej)
- Antal identifierade och bedömda finansieringskällor (antal)
- Beslut om att inrätta kommunal vattenförvaltningsbudget fattat (ja/nej)

Tidsperiod: Inleds under 2027 och genomförs löpande efter behov.

Kostnad: Åtgärden kan genomföras inom ramen för befintlig verksamhet, men kan komma att kräva förstärkta resurser för ansökningsarbete, projektutveckling och ekonomisk uppföljning. Extern medfinansiering kan även sökas för själva utredningsarbetet via exempelvis Vattenmyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten eller relevanta EU-program.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

3.3 Skötsel av grönytor och naturmark

Hela landskapet ska bidra till att minska utsläpp och öka kolinlagringen. Grönstruktur och naturmark spelar en roll som kolsänkor och erbjuder naturbaserade lösningar som kan integreras i samhällsplaneringen. En hållbar mark- och vattenanvändning stärker både den biologiska mångfalden och ekosystemens förmåga att lagra kol. Genom att bevara och varsamt sköta våra grönytor, skogar och andra kolrika marker kan vi minska utsläpp, bromsa klimatförändringen och samtidigt skapa attraktiva och resilianta livsmiljöer. Grönplanen fungerar som ett strategiskt ramverk för hur kommunen tar tillvara grönstrukturens värden i planering, skötsel och utveckling. Genom grönplanen kan kommunen prioritera insatser som stärker kolinlagring och klimatnytta i hela landskapet – från tätortsnära parker till större naturmarker.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 3.3.1 Grönstrukturplan

Ta fram en grönstrukturplan som tydliggör hur grönområden och ekosystemtjänster kan integreras i kommunens långsiktiga planering, utveckling och förvaltning. Planen tas fram i dialog med berörda aktörer inom kommunen och i landskapet, och ska fungera som stöd i översiktsplanering, detaljplaner, åtgärdsplaner samt i skötsel- och investeringsbeslut.

Indikator:

- Andel av kommunens yta där grönstrukturens klimatvärden är kartlagda (%)
- Antal beslut eller planer som använder grönplanen som underlag

Tidsperiod: Inleds 2026. Klar senast 2028 och implementering sker löpande därefter.

Kostnad: Projektet kräver riktade resurser för utredning, dialogarbete, GIS-underlag och samordning. Det kan kombineras med extern medfinansiering (ex. Klimatklivet eller Formas).

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Samverkan med allmän plats och exploatering. Kräver även nära samarbete med externa markägare, regionala naturvårdsmyndigheter, föreningsliv och invånare för att få in lokal kunskap och skapa legitimitet.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 3.3.2 Utvecklade mångbruksplaner

Enköpings kommun har sedan några år tillbaka arbetat med en mångbruksplan för kommunalt ägda skogsområden, med syftet att öka miljöhänsynen i skogsbruket och bidra till en mer hållbar markanvändning. I takt med att kommunen tar ett större förvaltningsansvar för skogsmark behöver metodiken vidareutvecklas och kunskapsunderlaget fördjupas.

Under perioden 2026–2028 ska kommunen:

- vidareutveckla mångbruksplanen i samband med att ny skogsmark tas i förvaltning,
- inkludera mångbruksplaneringen som en del i Teknik- och servicenämndens verksamhetsanalyser, för att långsiktigt säkerställa resurser och arbetssätt.

Indikator:

- Andel kommunal skogsmark som omfattas av mångbruksplan (%)
- Mångbruksplan inkluderad i verksamhetsanalys (ja/nej)

Tidsperiod: Klart senast 2027/2028 och plan inkluderas i verksamhetsanalys från 2028

Kostnad: Utvecklingen av mångbruksplaner är resurskrävande och behöver därför beaktas i kommande verksamhetsanalyser och budgetprocesser. Extern finansiering kan sökas för metodutveckling och analysstöd, exempelvis från Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket eller Klimatklivet.

Ansvarig verksamhet: Teknik och serviceförvaltningen

Behov av samverkan: Intern samverkan med miljö, strategisk planering och exploatering. Extern dialog med Skogsstyrelsen, markägare, ideella organisationer och medborgare vid behov.

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 3.3.3 Identifiera och kartlägga grön infrastruktur för att skydda och stärka ekosystem

Med utgångspunkt i översiktsplanens kunskapsunderlag, identifiera och kartlägga viktiga delar av den gröna infrastrukturen i kommunen. Syftet är att skapa ett bättre planeringsunderlag för att skydda, binda samman och utveckla värdefulla naturmiljöer – både i stad och landskap.

Arbetet ska även stärka kommunens förmåga till dialog med mark- och vattenägare samt andra aktörer, för att möjliggöra åtgärder som är anpassade efter lokala förutsättningar och verksamheter. Resultatet kan med fördel integreras i en kommande grönstrukturplan.

Indikator:

- Antal identifierade och kartlagda grönstråk och ekologiska samband (antal, längd, yta)
- Andel av kommunens yta med identifierad grön infrastruktur (%)

Tidsperiod: Start 2027. Kan därefter integreras i Grönstrukturplan

Kostnad: Kan genomföras inom ordinarie planeringsresurser, men viss förstärkning kan behövas för GIS-analys, kartmaterial och dialogarbete. Extern finansiering kan sökas via LONA eller andra miljö- och planeringsprogram.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

4. Cirkulär samhällsplanering & byggande

4.1 Markanvändning

En hållbar och cirkulär markanvändning är en grundförutsättning för att skapa klimatsmart, resilient och resurseffektivt Enköping. För att nå kommunens klimatmål måste markanvändningen optimeras genom att prioritera redan exploaterad mark, skydda värdefulla ekosystem och säkerställa ytor för framtidens mobilitets- och energilösningar. Genom strategiska planeringsinsatser och långsiktig markförvaltning kan vi säkerställa att stadsutvecklingen bidrar till minskade utsläpp, stärkt biologisk mångfald och ökad klimatanpassning.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 4.1.1 Integrera klimatstrategi i all fysisk planering

Fysisk planering ska baseras på klimatmål för att minska utsläpp och stärka biologisk mångfald. Klimatstrategin ska genomsyra översiktsplaner, detaljplaner och exploateringsavtal. I tidiga skeden ska klimatpåverkan och ekosystemtjänster analyseras för att säkerställa resurseffektiv markanvändning med låg klimatpåverkan.

Beslut ska grunda sig på jämförande data, kompletterat med checklistor för miljö- och hållbar stadsplanering. En systematisk uppföljning ska säkerställa att planbeslut bidrar till klimatmålen och stärker ekosystemtjänster.

Indikator:

- Andel exploateringsprojekt med en koldioxidbudget
- Andel fördjupade översiktsplaner och detaljplaner med klimat- och ekosystemanalys i tidiga skeden
- Koldioxidpåverkan per markanvändningsbeslut (ton CO₂-ekvivalenter beräknade per plan eller projekt)

Tidsperiod: Inleds 2027 och löpande

Kostnad: Inom ram

Ansvarig verksamhet: Mark- och exploatering, Strategisk planering

Behov av samverkan: Miljö, Teknik och service, kommunledningsförvaltningen, hållbarhetsstrategier, strateginätverk.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen,

Åtgärd 4.1.2 Förtäta och maximera nyttan av redan exploaterad mark

För att styra förtätningen på ett hållbart sätt ska en kommunövergripande strategi för förtätning tas fram. Denna strategi ska innehålla prioriterade utvecklingsområden och riktlinjer för hur olika funktioner kan kombineras för att skapa levande, täta stadsmiljöer. Samtidigt behöver en översyn av befintliga detaljplaner genomföras för att identifiera var det finns outnyttjad byggrätt som kan aktiveras. Digitala analysverktyg, såsom GIS och stadsbyggnadsdata, ska användas för att följa upp förtätningsgrad, markutnyttjande och byggnation över tid.

För att möjliggöra och påskynda hållbar förtätning ska kommunen utveckla incitament och styrmedel för exploatörer, såsom snabbare planprocesser och markanvisningar kopplade till klimat- och hållbarhetskrav. En markpolicy ska införas för att tydligt prioritera exploatering av redan bebyggd mark och samtidigt skydda skogs- och jordbruksmark från nyexploatering.

Uppföljningen av åtgärden ska inkludera indikatorer som visar andelen ny bebyggelse som sker på redan exploaterad mark, utnyttjandegraden av byggrätt i detaljplaner, exploateringens påverkan på jordbruks- och skogsmark samt antalet genomförda förtätningsprojekt. Det är också viktigt att följa hur stor andel av nya områden som uppfyller målet om funktionsblandning.

Indikator:
• Andel nyexploatering som sker på tidigare obebyggd mark jämfört med omvandling av befintlig mark (%) • Antal genomförda förtätningsprojekt per år (antal)
Tidsperiod: Inleds 2028
Kostnad: Inom ram. Kan kräva särskilda budgetanslag
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark och exploatering
Behov av samverkan:
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen,

Åtgärd 4.1.3 Reservera och utveckla multifunktionella översvämningssytor

FÖP-arbetet är centralt för att identifiera och peka ut strategiska platser där mark kan reserveras och utvecklas för att hantera skyfall och översvämningar. Genom att integrera dessa behov tidigt i planeringen skapas multifunktionella ytor – som parker, torg och idrottsområden – som både bidrar till stadens vardagsliv och fungerar som robusta skyfallsytor vid extrema väderhändelser. För att lyckas krävs nära samverkan mellan stadsplanerare, dagvattenexperter och landskapsarkitekter, så att både funktion och estetik optimeras i den byggda miljön. Att säkerställa genomförande i detaljplaner och exploateringsprojekt är avgörande för att uppnå klimatre resilienta stadsdelar

Indikator:
• Areal av reserverade och anpassade översvämningssytor i stadsutvecklingsområden (ha/m²) • Antal genomförda omvandlingar av redan exploaterad mark/ytor till multifunktionella översvämningssytor

Tidsperiod: 2027-2030
Kostnad: Medel behöver avsättas för behov av kartering och kostnadsanalys.
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark- och exploatering
Behov av samverkan: Dagvattenplanerare, landskapsarkitekter/allmän plats
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 4.1.4 Strategisk markanvändning för energiproduktion och lagring

Säkerställ att mark reserveras och om det behövs även förvärvas för energiproduktion och lagring. Genom att identifiera och planera ytor för solenergianläggningar, batterilagring, vätgasanläggningar och andra energilösningar inom stadsutvecklingen skapas förutsättningar för en fossilfri energiframtid.

Energiförsörjning ska integreras i markanvändningsplaneringen, samverka med energibolag och andra relevanta aktörer samt utveckla riktlinjer som optimerar markanvändningen för framtidens energibehov.

Indikator:
• Andel säkrade markområden avsatta för förnybar energiproduktion och lagring i kommunens planeringsunderlag (%). • Antal detaljplaner och markstrategier som inkluderar ytor för energiproduktion och lagring.

Tidsperiod: 2027
Kostnad: Markförvärv och investeringar i energiinfrastruktur kan kräva särskilda budgetanslag och kommer att behöva äskas inom kommunens investeringsplanering.
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark- och exploatering
Behov av samverkan: Klimat- och energistrateg, energibolag, fastighetsutvecklare, strategisk planering, regionala och nationella energimyndigheter, El- och nätbolag, näringsliv och industriaktörer, civilsamhälle och energigemenskaper, kommunala bolag och fastighetsförvaltare.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 4.1.5 Strategisk markanvändning för hållbar mobilitet

En hållbar transportinfrastruktur kräver tidiga och strategiska markförvärv. Denna åtgärd säkerställer att mark reserveras i rätt tid och på rätt platser för att möjliggöra kollektivtrafikens expansion, utbyggnad av gång- och cykelbanor samt infrastruktur för fossilfria drivmedel. För att säkerställa en samordnad och effektiv markanvändning krävs nära samverkan med regionala och nationella aktörer. Genom att integrera mobilitetsstrategin i kommunens markförvaltningsplaner skapas ett långsiktigt och hållbart markutnyttjande som främjar klimatsmarta transporter.

Indikator:

- Areal mark som förvärvats för hållbar mobilitet (m²/ha) för kollektivtrafik, gång- och cykelbanor samt laddinfrastruktur.
- Antal strategiska markförvärv genomförda för hållbara transportändamål.

Tidsperiod: Inleds 2027

Kostnad: Kräver särskilda budgetanslag. Finansiering behöver äskas inom ramen för kommunens investeringsbudget och långsiktiga planering.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark- och exploatering

Behov av samverkan: Allmän plats, Kollektivtrafikmyndigheter, fastighetsägare, energibolag, regionala och nationella transportaktörer

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 4.1.6 Möjliggör omlastningscentraler genom mark- och planberedskap

För att framtidssäkra Enköpings transport- och logistiksystem krävs ett strategiskt initiativ för att möjliggöra etablering av omlastningscentraler. Genom en proaktiv mark- och planberedskap skapar vi förutsättningar för hållbar godshantering, där omlastning och samdistribution minskar tunga transporter i centrala lägen, effektiviserar flöden och bidrar till minskade klimatutsläpp. Denna åtgärd utgör ett samverkansprojekt mellan samhällsbyggnadsförvaltningens strategiska planering och näringslivsutveckling, med målet att identifiera lämpliga platser för omlastningscentraler i översiktsplan och fördjupade översiktsplaner. Områdena ska ha god koppling till befintlig infrastruktur som väg och järnväg, samt möjliggöra samverkan mellan olika logistikaktörer.

Indikator:

- Minst 2 identifierade platser för omlastningscentraler inkluderade i översiktsplan eller fördjupad översiktsplan senast 2030

Tidsperiod: Påbörjas 2027 och löpande

Kostnad: Inom ram

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Näringslivsenheten

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.1.7 Omvandla och optimera parkeringsytor som del av markstrategin

För att effektivisera markanvändningen, minska klimatpåverkan och skapa mer yteffektiva stadsmiljöer ska parkeringsytor ses som en strategisk resurs i kommunens markstrategi. Genom att anpassa parkeringslösningar till faktiska behov och samnyttja ytor där det är möjligt, kan mark frigöras för ändamål som grönområden, bostäder, mobilitetshubbar eller offentliga platser med högre samhällsnytta. Samtidigt ska belägningsgraden i befintliga parkeringar optimeras genom digital styrning, samordning och flexibel utformning. Överytor identifieras och kan omvandlas i takt med att mobilitetsbeteenden förändras. Införande av smart teknik och delade mobilitetstjänster skapar förutsättningar för minskat parkeringsbehov över tid och ökad tillgång till alternativa färdvägar. Genom planeringsverktyg som översiktsplan, FÖP och detaljplaner identifieras strategiska lägen för omvandling och integrering av parkeringsytor i framtida stadsutveckling. Uppföljning sker genom indikatorer som belägningsgrad, yteffektivitet och tillgång till hållbara mobilitetslösningar

Indikator:
• Andel parkeringsytor som omvandlats till ytor med högre samhällsnytta (% per år) • Andel parkeringsytor med smart parkeringsteknik och delad mobilitet (%) • Andel användning av delade mobilitetslösningar jämfört med traditionell bilparkering (%)
Tidsperiod: 2027–2028 och sedan löpande
Kostnad: Inom ram
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Allmän plats
Behov av samverkan: Mark- och exploatering
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden

4.2 Avtal, partnerskap och markförsörjning

Genom smart markanvändning, tydliga avtal och samarbete kan vi driva hållbar stadsutveckling som stärker både miljö och livskvalitet. Offentligt–privata partnerskap behövs för cirkulära lösningar, energieffektivitet och hållbar mobilitet. Hållbarhet ska integreras i markprissättning och avtal, medan nya digitala verktyg och samordningsgrupper stärker delaktighet och klimatfokus i alla led.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 4.2.1 Utveckla och tillämpa klimatsmarta tekniska handböcker

För att standardisera och främja hållbart byggande och infrastrukturutveckling utvecklas tekniska handböcker med tydliga riktlinjer för låga koldioxidutsläpp, cirkulära materialflöden och ekosystemtjänster. Dessa handböcker ska fungera som vägledning för alla bygg- och anläggningsprojekt, från planering till genomförande, och säkerställa att klimat- och miljökrav integreras i hela processen. Förstudie som genomfördes 2025 ska fungera som grund.

Indikator:

- Antal tekniska handböcker framtagna och implementerade i kommunens bygg- och infrastrukturprojekt.

Tidsperiod: 2027-2028

Kostnad: Se förstudie

Ansvarig verksamhet: Allmän plats

Behov av samverkan: Forskningsinstitut, Klimat- och energistrateg, Miljö, MEX, VA, Fastighet, Upplevelse

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 4.2.2 Inför cirkulära och klimatdrivna markanvisningsavtal

Markanvisningsavtal ska säkerställa att byggaktörer och utvecklare aktivt bidrar till minskade utsläpp, cirkulär resursanvändning och stärkt ekosystemtjänster i nya projekt.

Utveckla tydliga uppföljningssystem där byggaktörer redovisar hur de uppfyller klimat- och miljömål under projektets gång. Prioritera markanvisningar till aktörer som visar hög ambitionsnivå i klimatsmart byggande, cirkulär ekonomi och hållbar stadsutveckling. Fortsatt ingå i arbetet att utveckla en gemensam standard för hållbara markanvisningar. Utvärdera och anpassa kraven löpande utifrån teknikutveckling och nya klimatmål.

Indikator:

- Andel markanvisningsavtal med klimat- och cirkularitetskrav (%).
- Andel genomförda projekt som uppnår minsta krav på klimatreduktion och biologisk mångfald (%).
- Minskade koldioxidutsläpp från byggnation inom markanvisningsavtal (ton CO₂e/projekt).

Tidsperiod: Löpande
Kostnad: Inom ram
Ansvarig verksamhet: Mark- och exploatering
Behov av samverkan: Strategisk planering, fastighetsutvecklare, byggaktörer, miljö- och klimatstrateg, juridiska enheten. Miljö- och bygglov.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd

Åtgärd 4.2.3 Integrera klimat- och resursperspektiv i markpris och exploateringskalkyler

Klimat- och resursperspektiv integreras i markpris och exploateringskalkyler. Utveckla en modell för klimat- och resursbaserad markprissättning, där exploateringskostnader och markpris påverkas av projektets klimatpåverkan och resurseffektivitet. Samverka med byggaktörer, fastighetsutvecklare och ekonomiska experter för att skapa en rättvis och transparent modell som driver klimatsmarta investeringar. Följa upp och utvärdera effekterna av förändrade markprismodeller för att säkerställa att de bidrar till långsiktigt hållbar stadsutveckling.

Det är viktigt att parallellt utreda de juridiska och ekonomiska förutsättningarna för att subventionera markpris i utbyte mot hållbarhetsåtgärder. Ett alternativt angreppssätt kan vara att utgå från en köpeskilling över marknadsvärde, där aktören genom verifierade klimat- och resursåtgärder ges möjlighet att reducera priset ned till fastighetens marknadsvärde. Sådana modeller bör utvecklas i nära samverkan med juridisk och ekonomisk kompetens för att säkerställa laglighet, ekonomisk hållbarhet och rättvisa mellan aktörer.

Indikator:

- Andel markanvisningar där klimat- och resurseffektivitet påverkar markpris och exploateringskalkyl (%).
- Andel exploateringsavtal där ekonomiska incitament för hållbarhet tillämpas (%).

Tidsperiod: 2027–2030

Kostnad: Inom ram

Ansvarig verksamhet: Mark- och exploateringsenheten, Ekonomi, juridikenheten

Behov av samverkan: Fastighetsutvecklare, byggaktörer, finansieringsaktörer, miljö- och klimatstrateg.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.2.4 Etablera en tvärssektoriell samordningsgrupp för klimatsmart byggande och arkitektur. (Kvalitetsrådet 2.0)

För att säkerställa att klimat- och arkitektur mål integreras i alla skeden av bygg- och stadsutvecklingsprojekt ska en tvärssektoriell samordningsgrupp etableras. Gruppen ska ha ett tydligt mandat att påverka beslut och följa upp genomförandet av hållbarhetskrav i stadsutvecklingen.

Genom en samordnad uppföljning säkerställs att klimat- och arkitekturkrav tillämpas i detaljplaner, exploateringsavtal, bygglov och genomförande. Gruppen ska också fungera som en stödstruktur för beslutsfattare genom att tillhandahålla expertis inom hållbar stadsutveckling, cirkulärt byggande och klimatanpassad arkitektur.

För att stärka styrningen av hållbart byggande ska samordningsgruppen utveckla gemensamma riktlinjer och uppföljningsmetoder, som säkerställer att byggprojekt lever upp till kommunens klimat- och arkitektur mål. (på sikt även andra hållbarhetsmål när dessa är på plats). Samtidigt ska en samverkansplattform (extern omställningsarena) skapas för att underlätta dialog och samarbete mellan kommunen, näringslivet och andra relevanta aktörer, vilket stärker innovationskraften och genomförbarheten av hållbara lösningar.

Indikator:

- Antal bygg- och stadsutvecklingsprojekt där Kvalitetsrådet varit involverad.
- Uppföljning och rapportering av klimat- och arkitekturkrav i detaljplaner och exploateringsavtal.

Tidsperiod: 2027-2030
Kostnad: Inom ram
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering
Behov av samverkan: Mark- och exploateringsenheten, Allmän plats, Fastighet, Upplevelse, Bygglov, Näringslivenheten, byggaktörer, fastighetsägare, arkitekter, näringslivsaktörer, forskningsaktörer, medborgare.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd, Miljö- och byggnadsnämnd, Upplevelsenämnden

Åtgärd 4.2.5 Använda Citylab 4.0 som en vägledning i stadsplaneringsprojekt//exploateringsprojekt

Citylab 4.0-principerna används som vägledning i stadsplanering- och exploatering för att skapa en strukturerad och hållbar stadsutveckling. Genom att implementera Citylab-metodiken kan kommunen effektivisera hållbarhetsarbetet, stärka samverkan mellan aktörer och säkerställa att stadsutvecklingen bidrar till klimatmål och resurseffektivitet.

Där det är relevant ska Citylab kompletteras med kommunens egna hållbarhetsmål och riktlinjer för att anpassa arbetet till lokala förutsättningar och prioriteringar.

För att säkerställa metodens effekt ska en kontinuerlig utvärdering genomföras, och lärdomar samt goda exempel från framgångsrika projekt ska spridas och integreras i organisationens arbete.

Senast 2030 ska minst ett stadsdelsprojekt ha genomgått en Citylab-certifiering, vilket konkretiserar kommunens ambition att leda utvecklingen av hållbara stadsdelar.

Indikator:

- Antal stadsplaneringsprojekt/ Exploateringsprojekt där Citylab 4.0 har använts som vägledning.
- Antal stadsdelsprojekt/ Exploateringsprojekt som uppnår Citylab-certifiering före 2030.

Tidsperiod: 2027-2030
Kostnad: Inom ram
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, Mark- och exploatering.
Behov av samverkan: Byggaktörer, stadsutvecklare, fastighetsägare, forskningsaktörer, näringslivenheten, hållbarhetsstrateger, Sweden Green Building Council, Citylab-nätverk av Citylab-samordnare.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.2.6 Beskriv cirkulär masshantering och identifiera lämpliga ytor

Utveckla en strategi för cirkulär masshantering och identifiera lämpliga ytor för mellanlagring och återanvändning av schaktmassor. Arbetet omfattar att kartlägga strategiska ytor, samordna projekt för att optimera masshantering och införa krav på återbruk i upphandlingar/avtal. Genom samverkan med byggaktörer och entreprenörer samt användning av digitala verktyg skapas en effektiv logistik och marknadsplats för återanvändning av massor.

I strategin ska även ingå en tydlig ansvarsfördelning för drift, tillsyn och mottagning av massor för att motverka otillåten dumping och säkerställa korrekt hantering. Det kan inkludera samverkan med kommunala eller regionala aktörer för driftansvar, samt bedömning av kostnader och behov av digital spårbarhet.

Indikator: Indikator får utredas.

Tidsperiod: 2027

Kostnad: Kräver särskilda budgetanslag

Ansvarig verksamhet: Mark- och exploatering

Behov av samverkan: Teknisk förvaltning, Strategisk planering, regionala aktörer, avfalls- och miljömyndigheter.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd, Miljö- och byggnadsnämnd

Åtgärd 4.2.7 Samverka med privata fastighetsägare om cirkulära och klimatsmarta lösningar

Involvera näringslivet i klimatomställningen och främja cirkulära lösningar i stadsutvecklingen genom samarbete med privata fastighetsägare och företag. En gemensam samverkansplattform skapar möjligheter att utveckla och implementera klimatsmarta, resurseffektiva metoder inom byggnation och fastighetsförvaltning. Genom att lyfta fram och sprida goda exempel från framgångsrika projekt kan fler aktörer inspireras att bidra till en hållbar och klimatneutral stadsutveckling. Samverka med branschorganisationer och innovationsaktörer för att identifiera nya lösningar och skalbara metoder för hållbar stadsutveckling.

Indikator:

- Andel fastighetsutvecklingsprojekt med integrerade cirkulära och klimatsmarta lösningar.

Tidsperiod: 2027

Kostnad: Inom ram

Ansvarig verksamhet: Mark- och exploateringsenheten, Näringslivsenheten

Behov av samverkan: Strategisk planering, Fastighet, privata fastighetsägare, bygg- och anläggningssektorn, branschorganisationer, forskningsaktörer, Kommunikation.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.2.8 Skapa långsiktiga partnerskap för innovation och riskdelning

Etablera långsiktiga partnerskap med bygg- och fastighetsföretag, forskningscentra och lokala näringslivsorganisationer. Genom att samarbeta kring cirkulära affärsmodeller och innovativa tekniska lösningar kan aktörerna gemensamt utveckla och implementera nya metoder som minskar klimatpåverkan och resursförbrukning.

För att främja innovation och hantera risker ska en gemensam innovationsfond och samarbetsavtal etableras, där kostnader och vinster delas mellan aktörerna genom FoU-projekt och pilotprojekt. Dessa projekt ska möjliggöra testning och implementering av nya teknologier i praktiken, skapa förutsättningar för uppskalning och bidra till att hållbara lösningar når marknaden snabbare.

Indikator:

- Antal FoU-projekt och pilotprojekt genomförda i samarbete med externa aktörer.

Tidsperiod: Inleds 2028 och löpande

Kostnad: Extern finansiering krävs för innovationsfonden och FoU-projekt. En kommunal projektledarresurs behöver avsättas för att driva och koordinera arbetet.

Ansvarig verksamhet: Näringslivsenheten, Mark- och exploatering

Behov av samverkan: Bygg- och fastighetsaktörer, forskningscentra, innovationsplattformar, branschorganisationer, regionala och nationella myndigheter

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

4.3 Fysisk planering

Genom att integrera klimat- och cirkularitetsmål i översikts- och detaljplaner styr vi utvecklingen mot ett hållbart, resurseffektivt och klimatneutralt samhälle. Med klimatkalkyler, livscykelanalyser och digitala verktyg planerar vi för låga utsläpp och cirkulära materialflöden. Gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras i alla nya områden. Samtidigt bygger vi upp kapacitet i organisationen – våra planarkitekter och andra medarbetare inom samhällsbyggnad får verktyg, kompetens och digitalt stöd för att utarbeta planer i linje med framtidens hållbara stadsutveckling. En årlig klimat- och resursrapport gör resultaten synliga, mätbara och möjliga att förbättra.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 4.3.1 Ta fram en strategi för hållbar arkitektur och byggande

En arkitekturpolicy med tydligt fokus på klimat och hållbarhet ska tas fram för att vägleda gestaltning, materialval och byggprinciper i hela kommunen. Policyn ska främja klimatsmart arkitektur, återbruk och lång livslängd, och vara ett stöd i översiktsplanering, detaljplaner, bygglov och exploateringsavtal.

Policyn tas fram i dialog med invånare, byggaktörer, arkitekter och politiker.

Indikator:

- Arkitekturpolicyn beslutad (ja/nej).
- Antal byggprojekt där policyn tillämpats.
- Andel exploateringsavtal eller gestaltungsprogram där strategin använts.

Tidsperiod: Inleds 2027

Kostnad: Inom ram (kan kräva projektmedel för bred förankringsprocess och produktion av vägledning)

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering,

Behov av samverkan: Bygglov, Mark- och exploatering, Kvalitetsråd, Hållbarhetsstrategier/Strateginätverk, Allmän plats, Upplevelseförvaltningen, Arkitekter, Konstnärer, Byggaktörer, Medborgare, Inköp, Kommunikation, Näringsliv

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd, Miljö- och byggnadsnämnden, Upplevelsenämnden

Åtgärd 4.3.2 Klimatkalkyler och koldioxidbudgetar i stadsplanering

Klimatkalkyler och koldioxidbudgetar ska användas som verktyg för att minska utsläpp och styra mot resurseffektiva lösningar. Genom att beräkna klimatpåverkan från byggnader, driftenergi, markanvändning och mobilitet kan kommunen identifiera de mest effektiva åtgärderna och prioritera rätt i stadsplaneringen. Med geospatial teknik, 3D-modeller och verktyg som GIS, BIM och IoT kan vi simulera scenarier, prioritera rätt åtgärder och följa utvecklingen över tid.

Planarkitekter och strategier ska utbildas i att använda digitala verktyg och modeller för att simulera olika planeringsscenarier redan i tidiga skeden. Kommunen ska bygga upp en databas med klimatrelaterade planeringsdata och utveckla metoder i samverkan med forskare, byggaktörer och andra kommuner.

Indikator:

- Andel detaljplaner där klimatkalkyl eller LCA tillämpats (%).
- Antal plan- och byggprojekt som utvärderar klimat- och resursaspekter genom digitala tvillingar eller realtidsdata från IoT
- Antal stadsutvecklingsprojekt som genomgått resursflödesanalys före antagande av planprogram eller detaljplan.

Tidsperiod: Inleds under 2027

Kostnad: Kräver extra resurser för digitala verktyg och expertstöd. Kräver extern finansiering. En del kan göras inom ram.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Mark- och exploatering, GIS, Bygglov, Byggaktörer, fastighetsutvecklare, forskningsinstitut, AI- och digitaliseringsaktörer, Allmän plats, hållbarhetsstrategier/Strategnätverk inom kommunen.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.3.3 Bygg in mobilitet i stadsplaneringen

Mobilitet ska vara en självklar del av all fysisk planering, där planeringsdokument aktivt styr mot gång, cykel, kollektivtrafik och delad mobilitet. För att skapa sammankopplade, levande och hållbara stadsdelar ska kommunen använda mobilitetsindex, stadsrumsanalyser eller andra verktyg som standard i planprocessen.

Mobilitetshubbar, bilpooler och bytespunkter mellan trafikslag ska planeras in redan i tidiga skeden för att minska bilberoendet och öka tillgången till hållbara transportval. Alla nya bostadsområden ska inkludera mobilitetslösningar – särskilt i täta områden med begränsad parkering, där delade lösningar som bilpooler ska erbjudas.

Markparkering är en ineffektiv användning av mark och bör undvikas i ny bebyggelse.

I linje med översiktsplanens mål om resurseffektiv markanvändning bör istället lösningar som mobilitetshubbar, integrerad parkering eller underjordiska garage övervägas i planeringens tidiga skeden.

Indikator:

- Andel planeringsdokument med integrerade mobilitetsindex och/eller stadsrumsanalyser (%).
- Andel nya bostadsområden där gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras i planering (%).
- Andel exploateringsavtal med mobilitetskrav (%).

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram (verktygsutveckling och analysstöd kan kräva särskild prioritering i budget).

Ansvarig verksamhet: Mark- och exploatering, Strategisk planering, Allmän plats

Behov av samverkan: Digitalisering, fastighetsutvecklare, kollektivtrafikmyndigheter, mobilitetsexperten, näringsliv, Energikontoret.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd,

Åtgärd 4.3.4. Införa systematisk uppföljning av klimat- och resurseffekter av planbeslut

En strukturerad modell för att mäta, följa upp och kommunicera effekterna av fysisk planering på klimat, resurseffektivitet och ekosystemtjänster införs. Genom att utveckla tydliga och jämförbara indikatorer samt integrera dem i kommunens digitala planeringssystem skapas förutsättningar för en målstyrd och transparent planeringsprocess.

Uppföljningen visualiseras och görs tillgänglig för politiker, allmänhet och byggaktörer via interaktiva kartor, dashboards och grafiska rapporter. För att förenkla tolkningen används berättande grafik och storytelling, vilket gör komplexa samband lättförståeliga och handlingsinriktade.

En årlig klimat- och resursrapport tas fram för att analysera planbeslutens samlade effekter, identifiera avvikelser från mål och lyfta fram förbättringsområden. Rapporten integreras i kommunens hållbarhetsredovisning och används som underlag för framtida beslut och strategiutveckling.

På sikt ska modellen även inkludera uppföljning av social hållbarhet, vilket möjliggör en mer holistisk analys av stadsutvecklingens påverkan.

Indikator:
• Antal utvecklade och implementerade indikatorer för klimatpåverkan, resurseffektivitet och ekosystemtjänster. • Antal årliga rapporter med analys av planbeslutens klimatpåverkan. • Andel projekt där resultat visualiserats via interaktiva kartor, dashboards eller grafiska rapporter (%).
Tidsperiod: 2026–2029 (etablering), därefter löpande uppföljning
Kostnad: Inom ram, men kan kräva utvecklingsresurser för metodutveckling, digitala verktyg och visualisering.
Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, GIS-enheten, miljö- och klimatstrategier
Behov av samverkan: IT/digitalisering, bygglov, exploatering, trafikplanering, kommunikation, hållbarhetsstrategier.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

4.4 Lokalanvändning, byggnad och förvaltning

Kommunen ska optimera användningen av befintliga lokaler, maximera återbruk och minimera behovet av nybyggnation. När nya byggnader behövs ska de utformas med klimatneutrala, cirkulära och resurseffektiva lösningar.

Förvaltningen av fastigheter ska präglas av energieffektivitet, smarta digitala system och långsiktigt hållbara material för att minimera klimatavtryck och driftkostnader. Genom samutnyttjande, flexibla lokallösningar och smart stadsplanering skapas en robust och klimatsmart byggd miljö som stöder kommunens hållbarhetsmål.

Nybyggnationer och renoveringar sker med lågemissionsmaterial och energieffektiva processer. Upphandlingar ställer krav på fossilfria transporter, låga klimatutsläpp och cirkulära material, där innovativa lösningar premieras. Genom att integrera livscykelanalyser i alla projekt minimerar vi miljöpåverkan och maximerar resurseffektiviteten.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 4.4.1. Utföra behovsanalyser för att identifiera möjligheter till ombyggnad istället för nyproduktion

Ombyggnad har en betydligt lägre klimatpåverkan än nyproduktion och är en nyckel till resurseffektiv stadsutveckling. Genom att systematiskt analysera behov kan kommunen säkerställa att befintliga byggnader utnyttjas optimalt innan nybyggnation planeras. För att stärka en cirkulär byggstrategi ska riktlinjer utvecklas, livscykelanalyser integreras och samverkan främjas.

Indikator:
• Andel projekt där ombyggnad prioriterats framför nybyggnation.
Tidsperiod: 2027
Kostnad: Inom ram, men kan kräva extra resurser för analyser och utveckling av beslutsstöd.
Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen
Behov av samverkan: Mark- och exploatering, byggaktörer, fastighetsägare, forskningsinstitut, Miljö- energi- och klimatstrategier.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd, Miljö- och byggnadsnämnden

Åtgärd 4.4.2. Implementera SKR:s "Vägledning för hållbart byggande" i samtliga renoverings- och nybyggnationsprojekt

SKR:s vägledning för hållbart byggande ska implementeras i samtliga renoverings- och nybyggnationsprojekt för att minska klimatpåverkan, resursförbrukning och driftkostnader. Genom att säkerställa att alla projekt följer hållbarhetsprinciper ökas byggnadernas livslängd och energieffektivitet.

För att genomföra detta ska vägledningen integreras i byggprocessen från planering till genomförande, upphandlingskrav anpassas för att göra hållbart byggande till standard, och uppföljning samt utvärdering genomförs löpande för att säkerställa effekt och förbättringar. Kompetensutveckling och utbildning ska erbjudas till berörda aktörer inom kommunen och byggsektorn för att stärka kunskap och säkerställa en effektiv implementering.

Indikator:

- Andel byggprojekt där SKR:s vägledning tillämpats (%).
- Kommunens riktlinjer för byggande uppdaterade med SKR:s vägledning för hållbart byggande (ja/nej)
- Minskad klimatpåverkan och resursförbrukning per byggprojekt

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram, men kan kräva extra resurser för utbildning och uppföljning.

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: HR, Kommunikation, MEX, inköp- och upphandlingsenhet, hållbarhetsstrategier, SKR

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 4.4.3. Rutin för analys, uppföljning och klimatberäkningar i beslutsunderlag

Livscykelanalyser och standardiserade klimatberäkningar införs i beslutsunderlag. Genom systematisk analys och uppföljning av koldioxidutsläpp kan kommunen identifiera förbättringsåtgärder, styra mot mer resurseffektiva lösningar och säkerställa att projekt håller sig inom fastställda klimatmål.

En rutin utvecklas där klimatberäkningar (LCA) genomförs i alla projekt för att mäta och minska utsläpp. Klimatbudgetar ska ingå i beslutsunderlag för att tydliggöra klimatpåverkan och möjliggöra jämförelser mellan alternativ. Gränsvärden för CO₂e-utsläpp ska fastställas och fungera som styrmedel för att begränsa klimatpåverkan i byggprojekt. Uppföljning och rapportering av klimatdata ska säkerställas för att kontinuerligt förbättra byggprocesser och minska klimatavtryck. Vägledningen för hållbara markanvisningar kan användas som en måttstock vid fastställande av gränsvärden.

Indikator:

- Andel projekt med genomförda klimatkalkyler.
- Andel projekt med klimatberäkningar enligt LCA (livscykelanalys).
- Andel projekt där klimatbudget är en del av beslutsunderlaget.
- Andel projekt där Co2e-nivåer ej överstiger fastställda gränsvärden.

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram, men kan kräva extra resurser för metodutveckling och uppföljning.

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: Byggaktörer, hållbarhetsstrategier, ekonomienheten, strategisk planering, MEX

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 4.4.4 Klimatsmarta upphandlingar och livscykelanalyser i bygg- och anläggningsprojekt

Alla bygg- och anläggningsprojekt, inklusive investerings- och driftprojekt, ska bidra till minskad klimatpåverkan genom tydliga klimatkrav i upphandling och planering. Krav ska ställas på låga klimatutsläpp, fossilfria transporter och användning av återvunnet material. Klimatprestanda ska följas upp under hela avtalsperioden, och innovativa lösningar som minskar utsläpp ska premieras.

Livscykelanalyser (LCA) ska genomföras som underlag i planering, upphandling och drift för att minska klimatpåverkan och optimera resursanvändningen. Resultaten ska vägleda val av material, teknik och metoder.

Indikator:

- Andel upphandlingar inom bygg och anläggning med krav på låga klimatutsläpp och fossilfria transporter (%).
- Andel entreprenader där återvunnet material används (%).
- Genomsnittliga klimatutsläpp från bygg- och anläggningsprojekt (kg CO₂e per projekt).
- Antal innovationsdrivna lösningar som implementeras genom upphandlingskrav.

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: Inköp

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.4.5. Ställ klimatkrav vid upphandling av fastighetsrelaterade tjänster och entreprenader

Tydliga klimatkrav införs i upphandlingar av fastighetsrelaterade tjänster och entreprenader för att minska utsläpp och främja resurseffektivitet. Krav på klimatredovisning och utsläppsminskning införs vid upphandling av byggentreprenader, material och driftstjänster. Funktionsupphandling tillämpas för att driva fram innovativa och klimatsmarta lösningar. Leverantörers klimatpåverkan följs upp genom krav på rapportering av CO₂e-utsläpp, och incitament införs för att premiera aktörer som uppnår betydande utsläppsminskningar eller använder återbrukade material. Klimatkrav blir en självklar del av alla upphandlingar för att styra marknaden mot hållbara bygg- och fastighetslösningar. För att säkerställa genomförandet ska alla berörda medarbetare vara väl insatta i klimatkraven. Kommunen genomför kompetenshöjande insatser så att både beställare och upphandlare har kunskap och verktyg för att formulera, utvärdera och följa upp klimatkrav i praktiken.

Indikator:

- Andel leverantörer som rapporterar klimatpåverkan i upphandlingar.
- Andel bygg- och renoveringsprojekt där funktionsupphandling används.
- Mätning av CO₂e-reduktion genom alternativa lösningar i upphandlingar

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram, men utbildningsinsatser och metodstöd kan kräva särskilda resurser

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen, Upphandlingsenheten

Behov av samverkan: Mark- och exploatering, miljö- och klimatstrategier, byggaktörer, inköp, upphandlingsjurister, externa leverantörer

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 4.4.6. Införa krav på återbrukade material vid renoveringar och nybyggnation

Krav på återbrukade material införs vid både renoveringar och nybyggnation. Kommunen tar fram och sätter tydliga mål för återbruk och säkerställa att upphandlingar och byggprocesser inkluderar krav på återanvändning. Samverkan med byggaktörer, materialleverantörer och återbruksnätverk ska stärkas för att identifiera och tillgängliggöra material som kan återanvändas i nya projekt.

Indikator:

- Andel återbrukade material per projekt (%).
- Minskade utsläpp från materialproduktion (ton CO₂e).
- Antal byggprojekt där återbrukskrav har tillämpats.

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram, men kan kräva extra resurser för uppföljning och marknadsutveckling.

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: Byggaktörer, materialleverantörer, upphandlingsenhet, cirkulära initiativ, återbruksnätverk, Mark- och exploatering

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 4.4.7. Etablera en återbrukshubb för byggmaterial och komponenter

En återbrukshubb för byggmaterial ska etableras för att underlätta och systematisera återanvändning av material från rivnings- och renoveringsprojekt. Genom att skapa en samlad plattform för inventering, lagring och distribution av byggkomponenter kan kommunen minska avfall, sänka materialkostnader och bidra till en mer cirkulär byggsektor.

För att maximera effekten utforskas digitala lösningar, AI-driven materialinventering och samverkan med cirkulära marknadsplatser. Innovation är en central del av arbetet, och kommunen ska etablera partnerskap med startups och forskningsaktörer för att utveckla nya bygglösningar, exempelvis 3D-printing med återvunnet material. Liknande initiativ i andra kommuner har visat sig vara en effektiv strategi för att öka återbruk, minska klimatpåverkan och driva på teknikutvecklingen inom hållbart byggande.

Indikator:

- Antal återbrukade komponenter per projekt.
- Värde av återanvänt material i kronor.
- Sparat CO₂e genom återbrukade material

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Extern finansiering kan behövas för initial etablering och drift.

Ansvarig verksamhet: Teknik och serviceförvaltningen

Behov av samverkan: VAFAB, STUNS, Byggaktörer, materialleverantörer, återbruksnätverk, avfalls- och miljömyndigheter, Inköp

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

4.5 Vattenhantering

Vi skapar ett resilient, resurseffektivt och klimatsmart VA-system genom smart teknologi, cirkulära lösningar och hållbara material. Med intelligent vattenhantering och realtidsövervakning optimeras vattenanvändningen, medan gråvatten- & regnvattenåtervinning och vattenbesparande teknik blir standard.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 4.5.1 Cirkulär vattenhantering och vatteneffektivisering

Återanvänd gråvatten- & regnvattenåtervinning för bevattning och tekniska ändamål. Stimulera och stödja införandet av vattenbesparande teknologier i både offentliga och privata fastigheter. Genomföra kampanjer för att bidra till resurseffektiv vattenanvändning/minskad vattenanvändning för invånare och verksamheter.

Indikator:

- Total vattenförbrukning per capita (m³/person/år)
- Andel återanvänt gråvatten i fastigheter och bevattningssystem (%).

Tidsperiod: 2028–2030

Kostnad: Extra budgetmedel och extern finansiering kan behövas för utvecklings- och implementeringsarbete

Ansvarig verksamhet: Teknik och service, Mark- och exploatering,

Behov av samverkan: Inköp, Kommunikation

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

5. Ledarskap som driver klimatomställningen

5.1 Ledarskap som driver klimatomställningen

Ett tydligt och aktivt ledarskap är avgörande för att nå kommunens klimatomål. Genom gemensam målbild, strategiskt nav och tydlig uppföljning integreras klimatomställningen i hela organisationen. Kompetens byggs genom utbildning och krav vid rekrytering. Kommunens egen verksamhet ska gå före och visa vägen. Samverkan med näringsliv och civilsamhälle sker genom klimatkontrakt, dialog vid etableringar och en lokal omställningsarena.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 5.1.1 Tydlig styrning och ledarskap för klimatomställningen

Kommunledningen ska säkerställa att klimatomställningen aktivt drivs genom styrning, uppföljning och tydligt ledarskap. En gemensam målbild antas av kommunledningsgruppen (KDL) och förankras i hela organisationen. Varje förvaltningschef har ansvar för att omsätta klimatomålen i den egna verksamheten. Ett strategiskt nav, exempelvis kvalitetsnätverket och Nätverket för samhällsbyggnad, stärker kopplingen mellan strategi och genomförande och fungerar som operativt stöd till förvaltningarna. Införandet av "ledningens genomgång" som process för att driva klimatarbetet bör utvärderas. En operativ styrgrupp (referensgrupp SB) leder det förvaltningsövergripande klimatarbetet, och regelbunden uppföljning sker i KDL. Åtgärden skapar förutsättningar för kommungemensamt stöd för analysarbete, verksamhetsutveckling och uppföljning.

Indikator:

- Gemensam målbild för klimatomställningen antagen av KDL (ja/nej)
- Andel förvaltningar som redovisar åtgärder kopplade till klimatstrategin i sin verksamhetsplanering (% eller antal)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Styrning och Analys, Kvalitetsnätverk, Strateginätverk Samhällsbyggnad, Kommundirektörens ledningsgrupp (KDL)

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.2 Förstudie för hantering av målkonflikter i klimatomställningen

En förstudie genomförs för att ta fram en struktur för att identifiera, dokumentera och bedöma målkonflikter i klimatomställningen – exempelvis mellan klimatomål, tillgänglighet, näringslivsutveckling och sociala mål. Syftet är att vägleda hantering av målkonflikter och tydliggöra ansvar för beslut.

Indikator:

- Förstudie genomförd (ja/nej)
- Tydlig ansvarsfördelning för beslut vid målkonflikter definierad (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Under diskussion

Behov av samverkan: Styrning och analys, politiker

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.3 Inför årlig klimatrapportering till kommunfullmäktige

Kommunen ska införa en årlig klimatrapportering där framsteg, utmaningar och kommande prioriteringar i klimatomställningen redovisas för kommunfullmäktige. Rapporteringen ska ge en samlad bild av hur arbetet utvecklas i förhållande till uppsatta klimatmål och visa på behov av beslut, resurser eller styrning.

Indikator:

- Årlig klimatrapportering till kommunfullmäktige genomförd (ja/nej)
- Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO₂-ekv (KF's nyckeltal)
- Årliga utsläppsminskningar i kommunens egen verksamhet och kommunens geografiska område (ton CO₂e)

Tidsperiod: 2027

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd/hållbarhetscontroller/strategiska navet i åtgärd 1

Behov av samverkan: Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen samt Upplevelseförvaltningen

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.4 Utbildningsplan för klimat och hållbarhet

En utbildningsplan tas fram för att stärka kompetensen inom klimat och hållbarhet bland både ledare och medarbetare. Satsningen omfattar riktade insatser för chefer och nyckelpersoner samt en obligatorisk introduktionsutbildning för alla nyanställda.

Syftet är att öka förståelsen och engagemanget för kommunens klimatmål, relevanta åtgärder och varje medarbetares roll i omställningen.

Indikator:

- Utbildningsplan framtagen (ja/nej)
- Antal chefer, politiker och nyckelpersoner som genomfört riktad utbildning (antal/år)

Tidsperiod: Utbildningsplan tas fram under 2026-2027.

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: HR och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Alla förvaltningar och nämnder

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.5 Ställ krav på klimatkompetens vid rekrytering till nyckelroller

Kommunen ska införa krav på grundläggande klimat- och hållbarhetskompetens vid rekrytering av nyckelpersoner – exempelvis chefer, strateger, projektledare och andra roller med ansvar för styrning eller utveckling. Syftet är att säkerställa att ledande funktioner har förståelse för klimatutmaningar, kommunens mål och hur hållbarhetsfrågor integreras i verksamheten. Åtgärden bidrar till att klimatomställningen drivs konsekvent, oavsett verksamhetsområde, och att kompetenskraven speglar kommunens långsiktiga inriktning.

Indikator:

- Rutiner eller riktlinjer för att inkludera klimatkompetens i rekryteringsprocesser finns (ja/nej)

Tidsperiod: 2026

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: HR

Behov av samverkan: Ledningsstöd

Ansvarig nämnd/styrelse: Alla nämnder

Åtgärd 5.1.6 Stärk kompetensen i klimat- och miljökrav vid upphandling

Utbildningsinsatser genomförs för att öka kompetensen hos beställare, upphandlare och andra nyckelpersoner i att ställa relevanta klimat- och miljökrav i kommunens upphandlingar. Fokus ligger på praktisk tillämpning, nivåer av kravställning, uppföljning i avtal samt exempel på cirkulära och fossilfria lösningar. Syftet är att säkerställa att hållbarhetskrav tillämpas konsekvent och effektivt i hela inköpskedjan

Indikator:

- Andel relevanta medarbetare som genomgått utbildning i hållbar upphandling (% per år)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Under diskussion

Behov av samverkan: Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen och Upplevelseförvaltningen

Ansvarig nämnd/styrelse: Alla nämnder

Åtgärd 5.1.7 Hållbara etableringar

I kommunens strategiska arbete med företagsetableringar är hållbarhet ett viktigt förhållningssätt. Kommande förslag till riktlinjer för etableringar föreslås innehålla mål och effekter med etableringsarbetet där hållbarhet är utpekad som ett prioriterat område. I det gemensamma etableringsarbetet, som sker över flera förvaltningar, ska klimat- och hållbarhetsmål integreras tidigt i dialogen med aktörer. Det stärker och möjliggör samskapande och stärker förståelsen för lokala klimatambitioner. Genom att ställa krav vid exempelvis markanvisning och detaljplanering kan kommunen styra mot mer energieffektiva, cirkulära och fossilfria lösningar.

Indikator:

- Etablerade riktlinjer för hållbara etableringar finns (ja/nej)
- Andel nya etableringar med tydliga klimat- och hållbarhetskrav i processen (% eller antal/år)

Tidsperiod: 2025-2026

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie

Ansvarig verksamhet: Näringslivsavdelningen

Behov av samverkan: Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Kommunledningsförvaltningen

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.8 Förstudie för lokal omställningsarena i samverkan med näringslivet

En förstudie genomförs för att utforma en lokal arena där kommun, näringsliv, civilsamhälle och akademi samverkar för att minska utsläppen – med fokus på utsläppsintensiva sektorer som logistik, bygg/fastighet och jordbruk. Studien ska belysa syfte, form, prioriterade frågor, finansieringsmöjligheter och relevanta aktörer. Den ska även föreslå hur samskapande och innovationskraft kan användas i gemensamma satsningar. Arenan ska bli en samlade kraft för lokal klimathandling och målet är att etablera första arenan senast 2030.

Åtgärden är en del av kommunens åtagande gentemot Energimyndigheten genom Viable Cities-samarbetet.

Indikator:

- Förstudie genomförd (ja/nej)
- Första arenan etablerad inom prioriterat område senast 2030 (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Näringsliv och Ledningsstöd
Behov av samverkan: Upplevelseförvaltningen, Mark- och exploatering, Strategisk planering, Fastighet
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Upplevelsenämnden, Teknisk nämnd

Åtgärd 5.1.9 Inför lokala klimatkontrakt med näringsliv och civilsamhälle

Lokala klimatkontrakt införs som ett verktyg för samverkan mellan kommunen, företag, civilsamhälle och andra aktörer. Kontrakten bygger på ömsesidiga åtaganden där parterna konkretiserar sina bidrag till att minska utsläppen och nå gemensamma klimatmål. De kan anpassas till olika branscher, sektorer eller geografiska områden och används för att skapa tydlighet, långsiktighet och incitament för lokal klimathandling. Åtgärden behöver ingå i ovan åtgärd avseende extern omställningsarena. Försök till lokala klimatkontrakt har testats på Mark- och exploatering. Åtgärden är en del av kommunens åtagande gentemot Energimyndigheten genom Viable Cities-samarbetet.

Indikator:

- Antal lokala klimatkontrakt upprättade (antal/år)
- Totalt antal lokala klimatkontrakt år 2030: 150 st (ja/nej) mål i fas3-ansökan

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Näringsliv och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Upplevelseförvaltningen, Mark- och exploatering, Strategisk planering

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Upplevelsenämnden

Åtgärd 5.1.10 Bygga kapacitet och kompetens inom klimatsmart planering

För att säkerställa att kommunens planering driver på klimatomställningen ska kapaciteten och kunskapen hos planarkitekter, strateger och beslutsfattare stärkas. Utbildningarna anpassas efter olika roller i planeringsprocessen och kombinerar teori med praktik, exempelvis i form av fallstudier, verktygsträning och erfarenhetsutbyten. Målet är att alla berörda tjänstepersoner och beslutsfattare ska ha tillräcklig kunskap för att integrera klimat- och resursmål i varje skede av planeringen. För att säkerställa att planeringsprocesser är långsiktigt robusta och anpassade till framtida utmaningar ska framsyn, scenarioplanering och omvärldsbevakning av framväxande teknologier vara en del av utbildningarna.

Indikator:

- Antal genomförda utbildningar per år.
- Andel planhandläggare och beslutsfattare som deltagit i utbildningar (%).
- Andel av kommunens planprocesser som innehåller hållbarhetsanalyser (%).

Tidsperiod: 2026–2030 (årliga utbildningar och löpande kompetensutveckling).

Kostnad: Inom ram, men kan behöva kompletteras med resurser för externa utbildningsinsatser och teknikbevakning.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering, HR, miljö- och klimatstrategier.

Behov av samverkan: Personalutveckling/kompetensförsörjning, forskningsinstitut, externa utbildningsaktörer, innovations- och tekniknätverk, IT/digitalisering.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 5.1.11 Utbildning i cirkulärt och klimatsmart byggande, förvaltning och optimering av lokaler

Kommunen genomför riktade utbildningsinsatser inom cirkulärt och klimatsmart byggande, hållbar förvaltning och lokaloptimering för medarbetare, beslutsfattare och upphandlare. Fokus ligger på återbruk, energieffektivitet, smart fastighetsstyrning, funktionsbaserad planering och hållbar upphandling. Workshops och studiebesök stärker den praktiska tillämpningen, och utbildningen säkerställer att ny kunskap omsätts i beslut och projekt. Alla berörda medarbetare och politiker ska genomgå utbildningen för att klimatsmart byggande och resurseffektivitet ska genomsyra kommunens fastighetsförvaltning och investeringar.

Indikator:

- Andel anställda som genomgått utbildning i hållbart byggande och cirkulär ekonomi.
- Andel politiker som genomgått utbildning i hållbar stadsutveckling och klimatstyrning.
- Antal utbildningstillfällen riktade till politiker och beslutsfattare.
- Andel upphandlingsbeslut och investeringar där hållbarhetskompetens tillämpats.

Tidsperiod: 2026–2027 och sedan löpande

Kostnad: Kan kräva särskild finansiering för utbildning och metodstöd.

Ansvarig verksamhet: Fastighetsavdelningen, Upphandlingsenheten, HR, Kommunikation

Behov av samverkan: Strategisk planering, Mark- och exploatering, Hållbarhetsstrategier, akademi, bygg- och fastighetsaktörer, innovationsmiljöer. Näringsliv

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

6. Långsiktig hållbar finansiering

6.1 Integrering av klimatmålen i kommunens ekonomi

Åtgärdsområdet syftar till att stärka kopplingen mellan ekonomi och klimat genom att utveckla verktyg som gör det möjligt att styra resurser mot investeringar med hög klimatnytta. Genom en ny ekonomisk modell för investeringsbeslut och en klimatinvesteringsplan med tydliga kostnadsberäkningar, mervärden och ansvarsfördelning, skapas en strategisk grund för att prioritera rätt insatser.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 6.1.1. Ekonomisk modell som integrerar klimatmålen för investeringsbeslut (inkl drift- och underhållskostnader över tid)

Kommunen ska integrera klimat- och hållbarhetsmål i den ekonomiska styrningen, så att klimatnytta blir en tydlig faktor vid prioriteringar och resursfördelning. Som en del i detta kan en investeringsstrategi för klimatneutrala projekt utvecklas, där finansiering i första hand styrs till hållbara infrastruktursatsningar som bidrar till minskade utsläpp och ökad resurseffektivitet.

Detta är ett styrningsverktyg för att se till att klimatinvesteringar prioriteras långsiktigt och systematiskt. Den ekonomiska modellen är spelreglerna för hur investeringar väljs ut och prioriteras.

Indikator:

- Ekonomisk modell framtagen och integrerad i kommunens arbete (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Inköp

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 6.1.2 Strategiskt arbetssätt för klimatinvesteringar

Kommunen utvecklar ett strategiskt arbetssätt för klimatinvesteringar – ett verktyg för att planera, prioritera och synliggöra investeringar som bidrar till att nå kommunens klimatmål. Arbetet syftar till att ge en samlad och systematisk bild av vilka åtgärder som ger störst klimatnytta – både i form av minskade växthusgasutsläpp och andra samhällsvärden såsom förbättrad hälsa, energieffektivisering, ökad attraktivitet eller ekonomisk besparing.

På sikt ska klimatinvesteringsarbetet integreras i kommunens övergripande investeringsprocess och användas som underlag vid budgetbeslut, prioritering av resurser och dialog med externa finansiärer och samarbetspartners. Det utgör därmed ett centralt verktyg för att mobilisera resurser och organisera genomförandet av klimatomställningen.

Det strategiska klimatinvesteringsarbetet omfattar:

- Identifiering av investeringar med stor klimatpåverkan – positiva eller negativa
- Bedömning av klimatnytta och andra nyttor (t.ex. folkhälsa, robusthet, ekonomi)
- Prioritering av åtgärder som bidrar till långsiktig klimatnytta
- Integrering med budget- och investeringsprocesser
- Uppföljning av resultat och lärande över tid

Indikator:

- Andel investeringsförslag som genomgått bedömning av klimatnytta enligt kommunens metod (%).

Tidsperiod: 2026-2030
Kostnad: Extern finansiering: Åtgärden är beroende av extern medfinansiering, till exempel statliga stöd, EU-medel eller forskningsfinansiering.
Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd
Behov av samverkan: Teknik- och serviceförvaltningen
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

6.2 Grön finansiering och investeringar

För att möjliggöra en snabb och effektiv klimatomställning krävs inte bara ambitiösa mål och åtgärder, utan också finansiella verktyg och incitament som styr investeringar i hållbar riktning. Detta åtgärdsområde fokuserar på att stärka kommunens arbete med grön finansiering – både genom att utveckla interna riktlinjer för strategisk användning av gröna lån och genom att skapa ekonomiska drivkrafter för hållbara val i den egna organisationen. Samtidigt undersöks möjligheten att stödja näringslivets omställning genom en klimatfond för investeringar i t.ex. energieffektivisering och cirkulära lösningar.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 6.2.1. Riktlinje för gröna lån

Kommunen tar fram en riktlinje för hur gröna lån används som finansieringsverktyg i klimatarbetet. Riktlinjen ska definiera vilka typer av investeringar som kan klassas som gröna, exempelvis energieffektiva byggnader, hållbar mobilitet eller förnybar energi. Den ska även beskriva krav på uppföljning, transparens och rapportering, i linje med etablerade ramverk som t.ex. EU-taxonomin eller Green Bond Principles. Syftet är att säkerställa att gröna lån används strategiskt, spårbart och i enlighet med kommunens klimatmål. Riktlinjen kan också underlätta dialog med långivare och förbättra möjligheterna till förmånlig finansiering.

Indikator:

- Riktlinje för gröna lån framtagen och beslutad (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Fastighet, Allmän plats

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 6.2.2 Förstudie Klimatfond för företag

En förstudie för att undersöka förutsättningarna för att etablera en lokal eller regional Klimatfond som ger företag möjlighet att söka bidrag till klimatrelaterade investeringar eller omställningsinsatser. Förstudien kan även identifiera vilka typer av åtgärder som bör prioriteras, exempelvis energieffektivisering, elektrifiering eller cirkulära lösningar. Syftet är att skapa ett kunskapsunderlag för beslut om eventuell inrättande av en fond som kan stimulera näringslivets klimatarbete.

(Inspiration från till exempel Linköpings klimatfond, Strängnäs klimatfond)

Indikator:

- Förstudie genomförd (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Näringslivsenheten, näringslivsaktörer, externa omställningsarenan, Uppsala klimatprotokoll, Region Uppsala, Länsstyrelsen.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 6.2.3. Riktlinje för intern klimatväxling för tjänsteresor kopplad till mötes- och reseriktlinjer

Kommunen tar fram en riktlinje för intern klimatväxling som integreras i den övergripande resepolicy och mötesriktlinjerna. Syftet är att synliggöra klimatpåverkan från tjänsteresor och styra mot mer hållbara alternativ, såsom digitala möten, cykel, gång och kollektivtrafik. Modellen innebär att resor med hög klimatpåverkan, särskilt flyg- och bilresor med fossila drivmedel, beläggs med en intern avgift. Intäkterna kan användas för att finansiera klimatfrämjande åtgärder. Riktlinjen bidrar till beteendeförändring, ökad klimatmedvetenhet och förstärkt effekt av resepolicy i praktiken. Kopplar mot åtgärd 1.3.7.

Indikator:

- Riktlinje för intern klimatväxling framtagen och beslutad (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Inom ram: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd

Behov av samverkan:

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

6.3 Externa finansieringsmöjligheter

Åtgärdsområdet fokuserar på att säkra extern finansiering från nationella och EU-baserade stödprogram för att möjliggöra genomförandet av åtgärder med stor klimatnytta. Genom att aktivt söka klimatstöd, bygga intern kapacitet för ansökningar och utveckla strategiska partnerskap kan kommunen realisera satsningar inom till exempel elektrifiering, energieffektivisering och hållbar mobilitet och cirkulär markanvändning. Externa medel blir därmed en avgörande hävstång för att förstärka det lokala klimatarbetet och nå kommunens långsiktiga klimatmål.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 6.3.1 Söka nationella och EU-baserade klimatstöd för att finansiera projekt inom klimatplanens åtgärdsområden

Kommunen ska aktivt identifiera och ansöka om nationella och EU-finansierade klimatstöd för att möjliggöra investeringar i energiomställning och hållbar mobilitet. Åtgärden omfattar att bevaka relevanta utlysningar, bygga kapacitet för projektansökningar och utveckla samarbeten med andra aktörer. Syftet är att öka de ekonomiska resurserna för att genomföra åtgärder med stor klimatnytta, som elektrifiering, energieffektivisering, hållbara transportlösningar eller infrastrukturutveckling. Genom extern finansiering kan kommunen förstärka sitt klimatarbete utan att belasta den ordinarie budgeten.

Indikator:

- Antal ansökningar om nationella/EU-stöd för klimatprojekt per år

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Ekonomi och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Teknik- och serviceförvaltningen; Fastighet, Allmän plats, VA samt Strategisk planering, Mark- och exploatering

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden

7. Hållbara inköp

7.1 Hållbara inköp

Kommunens upphandlingar är ett strategiskt verktyg för att minska utsläpp, driva cirkulär ekonomi och nå hållbarhetsmålen. Genom styrning, uppföljning och rätt kravställning kan inköpen bidra till en klimatneutral och resurseffektiv verksamhet. En kommunövergripande strategi säkerställer att hållbarhetskrav tillämpas konsekvent och med rätt ambitionsnivå. Miljöspendanalys används för att identifiera klimatintensiva inköpsområden och styra insatser dit de ger störst effekt. Cirkulära affärsmodeller främjas genom delningstjänster, leasing och återbruk. Krav på fossilfrihet ställs vid upphandling av livsmedel, fordon och arbetsmaskiner, samtidigt som digitala verktyg och krav på minskat matsvinn effektiviserar inköpen. Ett beställarråd införs för att stödja kommunens beställare i att ställa och följa upp relevanta hållbarhetskrav.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 7.1.1 Stärkt policy och strategisk styrning för hållbara inköp

Kommunen ska ta fram en kommunövergripande strategi för hållbara inköp som kopplar samman upphandlingsarbetet med Agenda 2030, kommunens hållbarhetsmål, regional klimatstrategi och andra relevanta överenskommelser. Upphandling ska ses som ett strategiskt verktyg för att nå hållbarhetsmålen, med tydlig styrning kring vilken nivå av hållbarhetskrav och cirkularitet som ska tillämpas i olika typer av upphandlingar. Befintliga styrdokument ska ses över och uppdateras för att säkerställa att krav alltid ställs, och att ambitionerna är tydligt kopplade till kommunens mål. Användningen av dubbel väsentlighetsanalys som verktyg för att identifiera hållbarhetsrisker och möjligheter kan utvärderas. Vidare kan kommunen undersöka digitala lösningar som stödjer uppföljning och rapportering av mätpunkter kopplade till hållbara inköp.

Indikator:

- Kommunövergripande strategi för hållbara inköp framtagen och beslutad (ja/nej)
- **Strategi eller styrdokument som tydliggör att upphandling ska användas som strategiskt verktyg finns (ja/nej)**
- **Andel upphandlingar med dokumenterade hållbarhetskrav kopplade till kommunens mål (% av totala upphandlingar)**

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Under diskussion

Behov av samverkan: Ledningsstöd, Inköpsavdelning, Ekonomi (Budget samt Styrning och analys). Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen, Upplevelseförvaltningen, samt dialog med politik, näringslivet och leverantörer.

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 7.1.2. Etablera arbete med miljöspendanalys

Kommunen etablerar miljöspendanalys som metod för att systematiskt koppla klimatpåverkan till inköpsmönster. Genom att kombinera ekonomiska data med miljödata kan kommunen beräkna klimatpåverkan per inköpskategori och identifiera vilka områden som har störst utsläpp och därmed störst förbättringspotential. Miljöspendanalys ger ett faktabaserat beslutsunderlag för att rikta insatser där de gör mest klimatnytta. Metoden kan också integreras i befintlig spendanalys för att på ett tidigt stadium lyfta miljöaspekter vid prioritering av upphandlingar och leverantörsdialoger. På sikt kan miljöspendanalysen bidra till styrning, uppföljning och transparent redovisning av klimatpåverkan från inköp.

Indikator:
– Miljöspendanalys framtagen och integrerad i inköpsarbetet (ja/nej) – Andel upphandlingar som utgår från miljöspendanalys vid prioritering eller kravställning (% eller antal)
Tidsperiod: 2026-2030
Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen. Extern finansiering: Åtgärden är beroende av extern medfinansiering, till exempel statliga stöd, EU-medel eller forskningsfinansiering.
Ansvarig verksamhet: Inköp, Ledningsstöd
Behov av samverkan: Inköpscontroller, Ekonomi/Styrning och analys, inköpssamordnare inom Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen samt Upplivelsesförvaltningen
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 7.1.3. Cirkulära affärsmodeller och ökad resurseffektivitet

Kommunen ska minska resursanvändning, klimatpåverkan och avfall genom att ersätta linjära inköp med cirkulära lösningar inom kommunens verksamheter.

Inriktning och genomförande:

Införande av cirkulära affärsmodeller:

- Kommunen ska i första hand välja cirkulära lösningar som delningstjänster, hyra/leasing, second hand eller återbruk, i stället för nyinköp av produkter som möbler, IT-utrustning och arbetskläder.
- Upphandling och inköp ska anpassas för att möjliggöra affärsmodeller där funktion snarare än ägande är i fokus.

Utveckling av intern återbruksplattform:

- En intern digital plattform för återbruk av möbler, kontorsutrustning, byggmaterial och andra inventarier ska etableras och användas systematiskt inom alla kommunala verksamheter.
- Tydliga rutiner för inrapportering, tillgängliggörande och förmedling av återbrukbara resurser ska tas fram.

Stöd och samverkan:

- Ta fram vägledning och stödmaterial för inköpare och verksamheter om hur cirkulära lösningar kan införas praktiskt.
- Samverka med externa aktörer och leverantörer för att identifiera och möjliggöra cirkulära lösningar även i externa avtal.

Indikator:

- Andel inköp som sker genom leasing, delningstjänst eller återbruk (% eller antal)
- Antal eller volym återbrukade produkter via intern återbruksplattform (t.ex. möbler, byggmaterial)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: **Behöver extra medel / budgetäskande:** Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Ledningsstöd

Behov av samverkan: Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen samt Upplivelsesförvaltningen

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 7.1.4. Hållbar livsmedelsupphandling och matsvinnsreducering

Kommunen ska minska klimatpåverkan från offentliga måltider genom att öka andelen svenskproducerade livsmedel och minska matsvinnet i skolor och omsorg. Genom krav i upphandling och uppföljning av ursprung och svinn kan resurser användas mer effektivt och klimatavtrycket minskas. Matsvinnet mäts regelbundet, en vecka per månad, vilket ger möjlighet till lärande och förbättring över tid. Åtgärden syftar till att förändra beteenden både hos medarbetare i verksamheterna och hos de som tar del av måltiderna, genom dialog, kunskap och smarta lösningar.

Indikator:

- Andel svenskproducerade livsmedel
- Måltidssvinn, grundskola, gram/ätande (KF's nyckeltal)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser. Åtgärden kommer även kräva tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Måltidsservice

Behov av samverkan: Utbildningsförvaltningen och Vård- och omsorgsförvaltningen, samt i dialog med kunder

Ansvarig nämnd/styrelse: Tekniska nämnden

Åtgärd 7.1.5. Cirkulära och klimatvänliga upphandlingar av varor, fordon och tjänster

Kommunen ska minska klimatpåverkan i kommunens leverantörsled genom kravställning på fossilfri drift och cirkulära produkter i upphandlingar, särskilt inom transporter, arbetsmaskiner och varukategorier med hög miljöpåverkan.

Inriktning och genomförande:

1. Fossilfri drift i transporter och arbetsmaskiner:
 - Ställ krav på fossilfria drivmedel och fordon i alla relevanta upphandlingar, inköp och leasingavtal som rör transporter och entreprenadtjänster.
 - Inför stegvis ökade krav på fossilfria arbetsmaskiner, med målet att uppnå 100 % fossilfri drift senast år 2030.
 - Identifiera upphandlingar med stor andel transporter eller maskinanvändning för att kunna rikta kraven rätt.
 - Använd funktionsupphandling som verktyg för att möjliggöra transporteffektivisering genom exempelvis samordnade leveranser, flexibilitet i leveranstider och smart logistik.
2. Cirkulära produktkrav:
 - Ställ krav på produkter med återvunnet material, återvinningsbarhet, reparerbarhet och lång livslängd – särskilt i kategorier med hög klimatpåverkan såsom textilier, möbler och elektronik.
 - Utveckla mallar och stödmaterial för upphandlare för att underlätta cirkulär kravställning i de mest relevanta varukategorierna.
3. Samverkan för påverkan:
 - Föra dialog med Adda Inköpscentral och andra aktörer för att påverka ramavtal och nationella upphandlingskrav i en mer klimatvänlig och cirkulär riktning.
 - Delta i nätverk och forum för hållbar offentlig upphandling för att följa utvecklingen och bidra med erfarenheter.

Indikator:
– Andel upphandlingar där krav ställs på fossilfria fordon, drivmedel eller arbetsmaskiner (% eller antal). – Andel upphandlingar där krav på cirkulära egenskaper (t.ex. återvunnet material eller återvinningsbarhet) ställs (% eller antal). – Andel upphandlingar med funktionskrav som möjliggör transportoptimering.
Tidsperiod: Pågående
Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.
Ansvarig verksamhet: Alla förvaltningar och Inköp
Behov av samverkan: Ledningsstöd, Ekonomiavdelningen, inköpssamordnare inom Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen och Upplevelseförvaltningen samt dialog med näringslivet och leverantörer.
Ansvarig nämnd/styrelse: Alla nämnder

Åtgärd 7.1.6. Systematisk uppföljning och ansvarsfördelning för hållbarhetskrav i upphandlingar

För att säkerställa att hållbarhetskrav faktiskt ställs i upphandlingar och följs upp under avtals-tiden ska kommunen införa ett samlat system för styrning, ansvarsfördelning och uppföljning av hållbara upphandlingar.

Arbetet omfattar:

- Tydliggörande i styrdokument att hållbarhetskrav alltid ska ställas, med vägledning om vilken nivå som ska användas (t.ex. enligt Upphandlingsmyndighetens kriterier eller interna riktlinjer).
- Införande av krav på att ansvarig chef godkänner att hållbarhetskrav ingår i upphandling-sunderlag, samt att detta dokumenteras.
- Utveckling av ett gemensamt uppföljningssystem där uppgifter om ställda krav och nivå (exempelvis miljömärkning, fossilfrihet eller cirkularitet) registreras per upphandling och per förvaltning.
- Årlig uppföljning och redovisning till kommunstyrelse och kommunfullmäktige samt offentliggörande av resultat.
- Möjlighet att svara på externa enkäter (som Miljöbästa kommun) genom att mäta andel upphandlingar med hållbarhetskrav i relation till total inköpsvolym (%).
- Åtgärden bidrar till ökad transparens, förbättrad efterlevnad, och ett stärkt ansvarstagan-de hos beställande chefer och förvaltningar.

Indikator:
– Årlig rapportering av hållbara upphandlingar till kommunfullmäktige genomförd (ja/nej) – Andel upphandlingar där hållbarhetskrav ställts och dokumenterats (% av totala upp-handlingar) – Andel upphandlingar där kravnivå enligt riktlinjer/Upphandlingsmyndigheten dokumen-terats (%) – Antal förvaltningar som årligen redovisar ställda hållbarhetskrav – Andel av total inköpsvolym (kr) som omfattas av hållbarhetskrav (% – enligt t.ex. Aktuell Hållbarhets enkätdefinition)
Tidsperiod: 2026-2030
Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, särskilt för digital utveckling av uppföljningssystem och metodstöd.
Ansvarig verksamhet: Inköp, Ekonomi/Styrning och analys
Behov av samverkan: Alla förvaltningar, systemägare, verksamhetscontrollers, hållbarhetsstrateger
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 7.1.7. Upprätta ett beställarråd för att stötta beställare och upphandlare i klimatomställningen.

Ett beställarråd inrättas för att säkerställa att upphandlingar och byggprojekt styrs mot klimatvänliga och cirkulära lösningar. Rådet fungerar som en expertgrupp som vägleder beställare och upphandlare i strategiska val kring hållbara material, cirkulär ekonomi och energieffektiva lösningar. Genom rådgivning, metodstöd och kravställning stärker rådet kommunens förmåga att fatta resurseffektiva och klimatsmarta beslut redan i tidiga skeden av projekt. Rådet kan ha en temporär funktion och fasas ut när kommunen bedömer att intern kompetens är tillräcklig. Beställarrådet ska knytas nära Kvalitetsrådets arbete.

Beställarrådet får även i uppdrag att följa upp och utvärdera hur klimatkrav efterlevs i genomförda projekt. Det innebär att:

Rådet följer upp byggprojekt och upphandlingar mot satta klimat- och hållbarhetsmål

- Samlar in och analyserar data, erfarenheter och resultat från genomförda projekt
- Identifierar förbättringsområden och föreslår justeringar av arbetssätt och kravformuleringar
- Årligen rapporterar till ansvarig nämnd/styrelse om måluppfyllelse och lärdomar

På så sätt skapas en lärande struktur som bidrar till att utveckla kommunens upphandlingspraxis, styrmedel och klimatstyrning över tid.

Indikator:

- Antal upphandlingar och byggprojekt där beställarrådet har bidragit med rådgivning.
- Andel upphandlingar med integrerade klimat- och cirkularitetskrav.

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen. Kan kräva särskild finansiering för expertresurser och metodutveckling.

Ansvarig verksamhet: Inköp, Fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: Hållbarhetsstrategier, Inköpsavdelningen, bygg- och anläggningssektorn, Ledningsstöd

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen, Teknisk nämnd,

8. Digital omställning

8.1 Digital omställning

Digitalisering är ett kraftfullt verktyg för att stärka kommunens förmåga att planera, genomföra och följa upp klimatåtgärder – på ett smartare, mer datadrivet och samordnat sätt. För att klara omställningen till ett klimatneutralt Enköping behöver kommunen tillgång till rätt data, rätt digitala verktyg och systemstöd som stärker genomförandet i vardagen. Under perioden 2027–2030 prioriteras därför förstudier och pilotprojekt som bygger upp digital infrastruktur och kapacitet inom energi, mobilitet, samhällsplanering och vattenhantering. Genom att identifiera behov och möjligheter med systemstöd, dataintegration och delning skapar vi grunden för framtidens klimatarbete. Smarta styrsystem i fastigheter och fjärravlästa mätare i VA-system möjliggör effektiv drift, lägre resursförbrukning och realtidsuppföljning. Parallellt undersöks möjligheten att införa mobilitet som tjänst (MaaS), där olika färdmedel och delningstjänster integreras i en gemensam plattform.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 8.1.1. Genomföra en förstudie om kommunens datahantering kopplat till klimatomställningen

Kommunen ska genomföra en förstudie i syfte att kartlägga behovet av data och digitala verktyg som krävs för att stödja klimatomställningen – exempelvis klimat kalkyler, koldioxidbudgetar, resursflödesanalyser och energisimuleringar. Förstudien ska undersöka vilken tillgång som finns till relevanta datamängder (t.ex. klimat-, energi-, mobilitets- och geospatial data) och hur dessa kan integreras i befintliga eller kommande system, såsom 3D-stadsmodeller, GIS och BIM. Studien ska även inkludera en analys av vilka datamängder som kan delas externt med andra aktörer, samt vilka öppna standarder som möjliggör transparens och samverkan.

Syftet är att skapa en helhetsbild av kommunens datalandskap, identifiera både luckor och möjligheter till utveckling, och lägga grunden för ett mer datadrivet och effektivt klimatarbete. Förstudien blir därmed ett första steg mot att bygga en robust infrastruktur för datainsamling, analys och visualisering – vilket i sin tur stärker både klimat- och stadsutvecklingsinsatser.

Indikator:

- Förstudie om databehov, tillgång och delningsmöjligheter genomförd (ja/nej)

Tidsperiod: 2026-2030

Kostnad: Åtgärden genomförs inom befintlig budget och verksamhetens ordinarie resurser.

Ansvarig verksamhet: Under diskussion. Samordnande projektledare behöver utses

Behov av samverkan: Miljö- och byggnadsförvaltningen, Teknik- och serviceförvaltningen, Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, Vård- och omsorgsförvaltningen och Upplevelseförvaltningen

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 8.1.2. Genomföra en förstudie om behov av systemstöd för klimatarbetet

För att klimatarbetet ska bli effektivt, samordnat och långsiktigt hållbart behöver kommunen rätt digitala verktyg. Denna förstudie syftar till att kartlägga behovet av systemstöd som kan stötta planering, genomförande och uppföljning av klimatåtgärder. Förstudien ska identifiera tekniska och organisatoriska behov, kartlägga nyckelprocesser samt föreslå hur data och verktyg kan samordnas över förvaltningar. Den ska också bedöma vilken roll ClimateView kan spela i ett bredare systemstöd, inklusive dess styrkor, begränsningar och integrationsmöjligheter. Resultatet ska ge en tydlig rekommendation kring vilka verktyg som bör prioriteras och hur dessa kan införas för att stödja kommunens klimatmål.

Indikator:
• Förstudie om behov av digitala systemstöd för klimatarbetet genomförd (ja/nej)
Tidsperiod: Förstudie inleds så snart som möjligt dock senast 2027.
Kostnad: Förstudien kräver extra medel.
Ansvarig verksamhet: Under diskussion
Behov av samverkan: IT, ekonomi, samhällsbyggnad, miljö, energi, upphandling, teknik och service, även behov av extern samverkan med partners inom Viable Cities, andra kommuner och forskningsinstitut.
Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 8.1.3. Integrera mobilitet som tjänst (MaaS)

För att minska bilberoendet och skapa ett mer tillgängligt, resurseffektivt och klimatvänligt transportsystem behöver Enköping möjliggöra och integrera mobilitet som tjänst (MaaS). Det innebär att samla olika mobilitetstjänster – som kollektivtrafik, cykelpooler, bilpooler och delningstjänster – i en gemensam digital plattform där användare enkelt kan planera, boka och betala för sina resor.

Åtgärden syftar till att utforska hur kommunen kan skapa förutsättningar för MaaS genom planering, upphandling, samverkan med regionala aktörer och datadelning. Fokus ligger på att identifiera vilka roller kommunen bör ta – som möjliggörare, kravställare och/eller partner – samt hur MaaS kan integreras i fysisk planering, mobilitetsstrategier och hållbarhetsmål. En förstudie och pilotprojekt bör genomföras i samverkan med kollektivtrafikmyndighet, näringsliv och digitala aktörer.

Indikator:
• Genomförd förstudie för MaaS-integrering senast 2027 (ja/nej)
Tidsperiod: Förstudie inleds så snart som möjligt dock senast 2027.
Kostnad: Förstudien kräver extern finansiering eller projektmedel
Ansvarig verksamhet: Allmän plats, Strategisk planering
Behov av samverkan: Näringsliv, IT, invånare, kommunikation, Region Uppsala/Kollektivtrafikmyndigheten (UL), Digitala mobilitetsplattformar, Mobilitetstjänstleverantörer, Bygg- och fastighetsaktörer, akademi och forskningsinstitut.
Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

Åtgärd 8.1.4 Installera smarta system för övervakning och styrning av energi-användning i fastigheter

Smarta digitala system och AI-baserad energioptimering installeras i fastigheter för att minska energianvändningen och optimera driften. Genom sensorer, realtidsdata och automatiserade styrsystem kan energiförbrukningen anpassas efter behov. Systemen kopplas till en digital energiplattform för analys och optimering, medan realtidsövervakning möjliggör snabb identifiering och åtgärd av ineffektiva energiflöden.

I samverkan med forsknings- och innovationsaktörer testas och skalas nya lösningar upp, samtidigt som en långsiktig strategi för energieffektivisering säkerställer att tekniken används optimalt i kommunens fastigheter.

Genom lokal energilagring i batterisystem kan kommunen hantera energitoppar, lagra överskott från förnybar energi och optimera elanvändningen i fastigheterna. Energigemenskaper, där fastigheter delar och balanserar energianvändning inom ett decentraliserat nätverk, ska utforskas för att stärka energiförsörjningen och minska beroendet av extern elproduktion.

Indikator:
• Andel fastigheter med smarta energihanteringssystem (%).
Tidsperiod: 2027-2030
Kostnad: Extern finansiering kan behövas för initial etablering, teknikutveckling och drift av energilagringssystem och energigemenskaper.
Ansvarig verksamhet: Teknik & service - fastighetsavdelningen

Behov av samverkan: Klimat- och energistrateg, digitaliseringsenheten, forskningsinstitut, energibolag, tekniska leverantörer, upphandlingsenhet, aktörer inom energigemenskaper

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd

Åtgärd 8.1.5 Digitalisering och optimering av vattenhantering

Inför smarta vattenhanteringssystem/fjärravlästa vattenmätare för fastigheter anslutna till kommunalt VA vilket möjliggör realtidsövervakning av förbrukning och läckage för att minska vattenförbrukning, upptäcka läckage i realtid och optimera underhållsinsatser.

Indikator:

- Andel fastigheter med smarta system för realtidsövervakning av vattenförbrukning och läckage (%).
- Minskad vattenförbrukning per capita (m³ per ansluten person och år).

Tidsperiod: 2028-2030

Kostnad: Extra budgetmedel och extern finansiering kan behövas för utvecklings- och implementeringsarbete.

Ansvarig verksamhet: Teknik och service/VA

Behov av samverkan: Fastighet, MEX, Inköp, Digitalisering

Ansvarig nämnd/styrelse: Teknisk nämnd, Kommunstyrelsen

9. Engagerande och inkluderande kommunikation

9.1 Kommunikation

För att lyckas med klimatomställningen krävs inte bara tekniska lösningar, styrning och investeringar – utan även ett målmedvetet, modigt och strategiskt kommunikationsarbete. Kommunikation har en avgörande roll i att skapa förståelse, delaktighet och engagemang bland både interna och externa aktörer.

En tydlig och samordnad kommunikationsstrategi stärker kommunorganisationens gemensamma berättelse, konkretiserar klimatmålen i verksamheternas vardag och lyfter fram resultat och goda exempel som visar att förändring är möjlig. Kommunikation är också ett verktyg för att främja beteendeförändring, synliggöra hållbara alternativ och skapa förutsättningar för lärande och samskapande i dialog med invånare och företag.

Inom detta åtgärdsområde tas kommunikationsstrategier och handlingsplaner fram för tre centrala delar:

- Kommunorganisationens väg mot netto noll 2040
- Hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi
- Näringslivets klimatomställning och samverkan

Därutöver utreds hur en digital plattform och struktur för dialog med invånare och näringsliv kan utvecklas, med målet att klimatrelaterade idéer, behov och synpunkter integreras tidigt och systematiskt i planering och beslut. Kommunikation blir därmed inte bara en stödfunktion – utan ett kraftfullt verktyg för att accelerera omställningen tillsammans med hela samhället.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER 2027-2030

Åtgärd 9.1.1. Kommunikationsstrategi och handlingsplan för kommunorganisationens klimatomställning (netto noll 2040)

Denna åtgärd syftar till att ta fram en kommunikationsstrategi och handlingsplan som stöttar hela organisationens klimatomställning. Denna åtgärd lägger grunden för att hela organisationen drar åt samma håll i klimatarbetet – med kommunikation som en strategisk nyckel. Arbetet genomförs som ett samverkansprojekt mellan flera verksamheter – där flera bidrar med sin kompetens och sina perspektiv. Strategin ska förtydliga varje verksamhets roll, lyfta fram resultat och lärande, och ge ledare och medarbetare verktyg att kommunicera och samverka kring klimatmålen. Målet är att skapa intern stolthet, riktning och förankring – samtidigt som vi kommunicerar en tydlig och inspirerande omställningsresa utåt.

Kommunikationstrategiska mål föreslås vara:

1. Skapa en gemensam berättelse om kommunens klimatomställning: Kommunens resa mot netto noll ska kommuniceras med ett tydligt narrativ som visar vägen, väcker stolthet och förmedlar riktning – både internt och externt.
2. Stärk förståelsen för varje verksamhets roll i klimatarbetet: Kommunikationsinsatser ska konkretisera vad klimatmålen innebär för olika verksamheter och roller, samt visa hur vardagliga beslut bidrar till helheten.
3. Synliggör framsteg och resultat i klimatomställningen: Visualiseringar, berättelser och uppföljningar ska lyfta fram konkreta resultat, lärande och goda exempel som inspirerar till fortsatt förändringsarbete.
4. Förankra klimatmålen i ledarskap och styrning: Klimatmålen betydelse för verksamhetsutveckling, budget och investeringar ska tydliggöras genom riktad kommunikation till chefer, strateger och politiska beslutsfattare.
5. Uppmuntra intern dialog och lärande kring klimatomställning: Skapa arenor för reflektion, idéutbyte och samskapande i organisationen – till exempel genom interna nyhetsbrev, workshops, temadagar eller storytelling från verksamheter i förändring.

Indikator:

- Strategi framtagen och beslutad (ja/nej)
- Andel förvaltningar med egen kommunikationsplan kopplad till klimatmålen (%)
- Andel medarbetare som uppger att de förstår hur deras arbete bidrar till klimatmålen (%)

Tidsperiod: Strategin tas fram under 2027 och aktiviteter påbörjas under 2027 och löpande

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Kommunikation och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Alla förvaltningar

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 9.1.2. Kommunikationsstrategi och handlingsplan för hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi

Denna åtgärd syftar till att ta fram en kommunikationsstrategi och handlingsplan som stärker invånares, medarbetares och företags förmåga att fatta hållbara beslut i vardagen. Strategin ska bygga på kreativ, målgruppsanpassad och samordnad kommunikation om hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi. Genom samarbete mellan kommunens förvaltningar, kommunala bolag och externa aktörer tas en gemensam färdplan fram för att lyfta fram vinsterna med klimatsmarta val, synliggöra förebilder och möjliggöra lärande. Strategin ska även stödja interna beteendeförändringar, till exempel genom informationsinsatser som minskar onödig energianvändning och jämnar ut effektuttag i kommunens lokaler.

Målet är att kommunikationen inte bara informerar – utan inspirerar, aktiverar och accelererar Enköpings omställning mot ett mer hållbart energisystem och transportsystem.

Kommunikationstrategiska mål föreslås vara:

- Stärk kunskapen om hållbara resalternativ: Kommunen ska genom lättillgänglig och samlad information öka kunskapen om kollektivtrafikens struktur, laddinfrastruktur, tågtrafik, drivmedel och klimatsmarta resalternativ. Detta gäller både internt i organisationen och externt mot invånare och näringsliv.
- Främja beteendeförändring genom riktad och kreativ kommunikation: Kommunen ska genomföra beteendepåverkande kampanjer och insatser – såsom bilfria veckor, storytelling och stödtjänster – för att inspirera till ökad gång, cykling och andra hållbara transportval.
- Lyft fram förebilder och goda exempel som driver omställning: Förebilder inom kommunen, lokalsamhället och näringslivet ska synliggöras för att stärka normförändring, sprida goda exempel och bygga en gemensam berättelse om klimatsmarta val i vardagen.
- Synliggör konkreta vinster med hållbart resande: Kommunikationen ska tydligt lyfta fram restidsvinster, hälsoeffekter, ekonomiska fördelar och klimatnytta med hållbart resande – både individuellt och samhällsekonomiskt.
- Integrera hållbar mobilitet i kommunens vardagskommunikation och verksamhet: Budskap om hållbart resande ska integreras i kommunens skolor, ungdomsverksamhet, klimat- och energirådgivning samt i dialog med företag, för att nå ut brett och långsiktigt.
- Samverka regionalt och sektorsövergripande i kommunikationsinsatser: Kommunens kommunikationsinsatser ska utvecklas i samverkan med regionen, kollektivtrafikmyndigheter, näringsliv och andra samhällsaktörer för större genomslag och samordnade budskap.
- Informationsinsatser till fastighetsägare om energieffektivisering, förnybar energi och digitalisering: Kommunen ska genom riktad kommunikation sprida kunskap och råd till fastighetsägare, föreningar och företag om hur de kan energieffektivisera och ställa om till förnybar energi.
- Informationsinsatser till kommunens medarbetare för energieffektiv användning och minskade effektoppar: Internt ska kommunen genomföra kommunikationsinsatser som främjar energimedvetna beteenden, minskar onödig energianvändning och jämnar ut effektuttag.

Indikator:

- Strategi framtagen och beslutad (ja/nej)
- Antal genomförda kommunikationskampanjer per år inom hållbart resande, energieffektivisering och fossilfri energi.
- Räckvidd och engagemang i digitala kanaler för insatser kopplade till hållbart resande och energianvändning (antal visningar, klick, delningar, kommentarer etc.).
- Antal samarbeten med externa aktörer (t.ex. region, kollektivtrafikmyndighet, energibolag) i genomförda kampanjer.
- Medborgarundersökningen - Information från kommunen om vad enskilda kan göra för att minska sin miljö- klimatpåverkan fungerar bra, andel (%)
- Medborgarundersökningen - Kommunens arbete för att minska miljö- och klimatpåverkan i egna verksamheter är bra, andel (%)

Tidsperiod: Strategin tas fram under 2028 och aktiviteter påbörjas under 2028 och löpande

Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Kommunikation och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Intressentkartläggning bör göras för att se över vilka samverkanspartners som behövs

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 9.1.3. Kommunikationsstrategi och handlingsplan för näringslivets klimatomställning och samverkan

Denna åtgärd syftar till att ta fram en kommunikationsstrategi och handlingsplan som stärker dialogen, samskapandet och engagemanget för klimatomställning inom det lokala näringslivet.

Genom att bygga en gemensam berättelse om hur företag är en nyckel till framtidens hållbara samhälle – med nya affärsmöjligheter, innovation och regional attraktionskraft – lägger vi grunden för ökad vilja till samverkan. Strategin ska lyfta fram goda exempel från lokala företag, synliggöra konkreta vägar att bidra, samt visa vilket stöd och vilka vinster som finns för aktörer som deltar i omställningen.

Åtgärden är en samverkanssatsning där kommunens kommunikations- och näringslivsfunktioner, tillsammans med andra förvaltningar och externa aktörer, utvecklar ett kommunikativt ramverk som gör det enklare, tydligare och mer inspirerande för företagen att ta en aktiv roll i klimatomställningen.

Kommunikationsstrategiska mål föreslås vara:

- Bygg en gemensam vision för näringslivets roll i klimatomställningen: Kommunens kommunikation ska visa hur företag är en central del av lösningen och att omställningen skapar nya affärsmöjligheter, innovation och framtidstro.
- Skapa engagemang genom goda exempel från det lokala näringslivet: Lyft företag och entreprenörer i kommunen som redan bidrar med lösningar inom energi, mobilitet, cirkulära affärsmodeller eller hållbara produkter och tjänster.
- Tydliggör hur företag kan bidra – och vad kommunen erbjuder i utbyte: Kommunikationen ska visa vilka insatser som efterfrågas från näringslivet, vilka stödstrukturer som finns och vilka vinster företag kan uppnå genom att delta i omställningen.
- Stärk viljan till samverkan genom öppen, inkluderande kommunikation: Kommunen ska kommunicera inbjudande, tillgängligt och lösningsorienterat – med fokus på samskapande, delat ansvar och gemensam utveckling.
- Visa på hur samverkan skapar regional attraktionskraft och konkurrensfördelar: Kommunikationen ska koppla det lokala omställningsarbetet till en större berättelse om Enköping som en framtidskommun – där hållbarhet driver innovation, investeringar och stolthet.

Indikator:

- Strategi framtagen och beslutad (ja/nej)
- Antal kommunikationsinsatser eller aktiviteter som lyfter lokala företag som förebilder i klimatomställningen per år
- Andel deltagande företag i extern omställningsarena för klimatomställning (%)
- Tidsperiod: Strategin tas fram under 2029 och aktiviteter påbörjas under 2029 och löpande
- Kostnad: Behöver extra medel / budgetäskande: Åtgärden kräver tillkommande resurser, till exempel ett riktat budgettillskott eller omfördelning av medel inom kommunen.

Ansvarig verksamhet: Kommunikation, Näringsliv och Ledningsstöd

Behov av samverkan: Intressentkartläggning bör göras för att se över vilka samverkanspartners som behövs

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Åtgärd 9.1.4 Involvera invånare och näringsliv i ett tidigt skede

Utreda hur en digital plattform kan etableras för att öka transparensen och möjliggöra dialog i kommunens utvecklingsarbete. Invånare och aktörer ska kunna följa stadsutvecklingsprojekt, lämna synpunkter och bidra med idéer kopplade till klimatomställning. För att samla in lokal kunskap och tydliggöra klimatutmaningar används interaktiva verktyg med karta och GIS-stöd – exempelvis kartbaserade enkäter, platsmarkeringar och visualiseringar. Detta möjliggör att behov, hinder och lösningar fångas i sitt geografiska sammanhang och integreras i planeringen på ett strukturerat och datadrivet sätt. Plattformen blir ett nav för dialog, analys och lärande mellan kommun, näringsliv och medborgare. Den stärker delaktighet, förbättrar beslutsunderlag och förankrar klimatomställningen lokalt. En jämförande analys genomförs för att välja rätt digital lösning. Strukturerade processer tas fram för att säkerställa att invånarförslag beaktas och följs upp i planerings- och beslutsprocesser.

Indikator:

- Utredning/förstudie kring digital plattform enligt ovan ja/nej
- Antal invånarförslag och företagsidéer som implementerats i stadsplaneringsprocessen.
- Andel stadsutvecklingsprojekt där plattformen använts för dialog

Tidsperiod: 2028–2030 och sedan löpande.

Kostnad: Extra medel behövs för att finansiera en projektledarresurs och implementering av en digital samverkansplattform för medborgardialog och interaktiv planering. Extern finansiering kan sökas för att delfinansiera verktyg och implementering.

Ansvarig verksamhet: Strategisk planering

Behov av samverkan: Kommunikation, Näringslivsenheten, Allmän plats, digitaliseringsenheten, invånare, näringsliv, föreningar, lokala organisationer, forskningsaktörer,

Ansvarig nämnd/styrelse: Kommunstyrelsen

Del 3

11. Källförteckning och begrepp

11.1 RELATERADE DOKUMENT UTÖVER DE I TEXTEN NÄMNDA

- Avfallsplan
- Bostadsförsörjningsprogram
- Dagvattenplan
- Dagvattenpolicy
- Energigemenskaper i Enköpings kommun sammanfattning
- Finanspolicy
- Gång- och cykelplan
- Gemensam utvecklingsplan för Mälarstäderna
- Hållbarhetspolicy
- Internationell policy
- Klimatkontrakt 2030
- Kommunfullmäktiges långsiktiga plan 2024–2027
- Kommunstyrelsens nämndplan 2025
- Krisberedskapsplan
- Miljö- och byggnadsnämndens nämndplan
- Näringslivsprogram
- Parkeringsnorm
- Parkeringspolicy
- Policy för inköp och upphandling
- Policy för lokalförsörjning
- Program för landsbygdsutveckling
- Regler för tjänstefordon (reglerna håller på att revideras)
- Riktlinjer förekonomisk hushållning
- Riktlinjer för exploateringsavtal
- Riktlinjer för hållbara markanvisningar (projekt 2025–2026)
- Riktlinjer för markanvisningsavtal
- Riktlinjer för publik laddinfrastruktur och laddplatser för offentliga parkeringar
- Socialnämndens nämndplan
- Trafikstrategi
- Trygghets- och säkerhetspolicy
- Upplevelsenämndens nämndplan
- Utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens nämndplan
- Vatten- och avloppsplan
- Vattenplan
- Vattentjänstplan (under framtagande 2025)
- Vård- och omsorgsnämndens nämndplan
- Vägledning för hållbart byggande
- Ägardirektiv AB Enköpings Hyresbostäder
- Ägardirektiv Ena Energi AB
- Ägardirektiv Enköpings kommuns

11.2 URVAL AV KÄLLOR

Boverket. (u.å.). Arkitektur, form och design – mål för politikområdet. Tillgänglig på: <https://www.boverket.se>

Dark Matter Labs. (u.å.). Towards multi-capital models. Tillgänglig på: <https://provocations.dark-matterlabs.org/towards-multi-capital-models-a01539e3ce1d>

Energimyndigheten. (2023). Scenarier över Sveriges energisystem 2023 med fokus på elektrifieringen 2050 (ER 2023:07). Eskilstuna: Energimyndigheten.

Enköpings kommun. (2024). Granskningshandling – Översiktsplan 2040. Tillgänglig på: <https://vaxer.enkoping.se/download/...>

Europeiska miljöbyrån (EEA). (2020). The European environment — state and outlook 2020 (SOER 2020). Tillgänglig på: <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>

Europeiska unionens råd. (2024). Euro 7: Nya regler om utsläppsgränser för fordon. Tillgänglig på: <https://www.consilium.europa.eu/...>

Formas – Klimatpolitiska rådet. (2024). Årlig rapport 2024. Stockholm: Formas.

GU – Göteborgs universitet. (u.å.). Torvmarker, klimat och återvätning – att minska utsläpp och främja koldioxidinlagring. Tillgänglig på: <https://www.gu.se/forskning/atervatning>

Klimatarena Stockholm. (2024). Guide för cirkulärt byggande i markanvisningar. Tillgänglig på: <https://klimatarenastockholm.se/...>

Klimatkommunerna. (u.å.). Sänk kolet – en guide om kolsänkor. Tillgänglig på: <https://www.klimatkommunerna.se>

Länsstyrelserna. (2023). A guide for a fair implementation of the Paris agreement within Swedish municipalities and regional governments. Tillgänglig på: https://www.lansstyrelsen.se/...Paris_agreement.pdf

Länsstyrelserna. (u.å.). Checklista för begränsad klimatpåverkan. Tillgänglig på: <https://www.rus.se/checklista-for-begransad-klimatpaverkan/>

Länsstyrelsen Uppsala. (2018). Koldioxidbudget för Uppsala län 2020–2040. Tillgänglig på: <https://www.lansstyrelsen.se/upsala/...>

Lunds universitet. (2023). Markanvändning för en klimatpositiv framtid (CEC Rapport 7). Tillgänglig på: <https://www.cec.lu.se/...>

Naturvårdsverket. (u.å.). Begränsad klimatpåverkan – Etappmål och uppföljning. Tillgänglig på: <https://www.naturvardsverket.se/...>

Prop. 2023/24:105. Energipolitikens långsiktiga inriktning. Regeringskansliet.

RUS – Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet. (u.å.). Klimatsmart fysisk planering. Tillgänglig på: <https://www.leks.se/wp-content/uploads/Klimatsmarta-lanstransportplaner-2024.pdf>

SCB. (2021). Kommunal och regional energistatistik. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

SKR – Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.). Vägledning för hållbart byggande. Tillgänglig på: <https://skr.se>

Svenskt Vatten. (2021). Hållbart cirkulärt VA – dagens reningsverk, morgondagens resursverk. Tillgänglig på: <https://www.svensktvatten.se/...>

Sweco. (2023). Circular city transformation – 5 pathways and 15 actions towards circular urban environments. Tillgänglig på: <https://www.sweco.se/...>

Uppsala Klimatprotokoll. (2024). Klimatbokslut – Period V (2021–2024). Uppsala kommun.

VAFAB. (u.å.). Avfallsplan och fastighetsnära insamling. Västerås: VAFAB Miljö.

Vattenfall. (2024a). Forsmarks produktion och driftläge. Hämtad 2024-12-18.

Vattenfall. (2024b). Forsmark och Ringhals siktar på 80 års drifttid. Hämtad 2024-11-20.

FN – United Nations. (u.å.). Strengthening nature-based solutions. Tillgänglig på: <https://sdgs.un.org/partnerships/...>

11.3 BEGREPP OCH FÖRTYDLIGANDEN :

Denna sammanställning innehåller centrala begrepp och förtydliganden som är relevanta för arbetet med Enköpings klimat- och energistrategi. Syftet är att bidra till en gemensam förståelse för viktiga termer inom klimatomställning, samhällsplanering och hållbar utveckling. Observera att vissa av begreppen inte förekommer direkt i strategin, men har ändå tagits med eftersom de är vanligt förekommande i relaterade sammanhang eller kan vara värdefulla att känna till för att underlätta samverkan mellan olika aktörer och verksamheter.

	Begrepp	Förklaring
1	3-30-300-regeln	En tumregel för stadsgrönska: alla ska kunna se minst tre träd från sitt hem, varje stadsdel bör ha minst 30 % krontäckningsgrad och ingen ska ha längre än 300 meter till närmaste grönområde.
2	Adaptiv kapacitet	Förmågan hos ett system, en organisation eller ett samhälle att anpassa sig till förändrade klimatförhållanden.
3	Agenda 2030	FN:s globala mål för hållbar utveckling. Består av 17 mål som ska uppnås till år 2030 och syftar till att avskaffa fattigdom, bekämpa klimatförändringar och säkerställa fred och välbefinnande för alla.
4	Aktiva transporter	Transportmedel som samtidigt innebär fysisk aktivitet, till exempel gång och cykling.
5	Biogas	Ett förnybart bränsle som framställs av biomassa och består till största delen av metan.
6	Biokol	Kolrikt material framställt genom pyrolys av biomassa. Används som jordförbättrare och långsiktig koldioxidsänka.
7	Blå- och grönstruktur	Sammanhängande nätverk av parker, naturområden och vatten nära bebyggelse.
8	Bygg- och anläggningsprocess	En strukturerad process i fyra skeden: behov och idé, projektering, produktion och förvaltning.
9	Direkta utsläpp	Utsläpp från verksamheter inom ett specifikt geografiskt område, till exempel förbränning av fossila bränslen.
10	Ekologisk resiliens	Ekosystems förmåga att motstå och återhämta sig efter störningar som stormar eller bränder.
11	Energieffektivisering	Att minska energianvändningen genom teknik, beteende eller systemlösningar utan att minska nytta.
12	Energiprestanda	Hur bra en byggnads tekniska energiegenskaper är, bedömt enligt Boverkets byggregler (BBR).
13	Fossila bränslen	Kol, olja och naturgas som inte naturligt återförs i det biologiska kretsloppet och orsakar stora växthusgasutsläpp.
14	Funktionsupphandling	Upphandling baserad på att uppnå en funktion snarare än att specificera en viss teknik eller produkt.
15	Grön obligation	Ett lån eller värdepapper där medlen används till miljörelaterade projekt och effekterna redovisas öppet.
16	Gröna resplaner	Handlingsplaner för att främja hållbara arbets- och skolresor.
17	Grönytefaktor	Ett verktyg vid stadsplanering som visar hur stor andel av ytan som består av växtlighet i förhållande till hårdgjorda ytor.
18	HVO	Hydrerade vegetabiliska oljor. En syntetisk diesel framställd av vegetabiliska oljor och/eller animaliska fetter.
19	Indirekta utsläpp / Konsumtionsbaserade utsläpp	Utsläpp som sker utanför kommunen men som orsakas av lokal konsumtion, t.ex. importerade varor, mat eller flyg.

20	Industriella symbioser	Samverkan mellan företag där restprodukter från en verksamhet används som resurser i en annan.
21	Kapitalplacering	Avser placering av monetära medel i investeringsobjekt.
22	Klimatanpassning	Strategier och åtgärder för att minska sårbarheten mot klimatförändringens effekter.
23	Klimatinvesteringsplan	Ett begrepp som används inom Viable Cities och syftar på en strategisk plan för de investeringar som krävs för att en kommun eller stad ska kunna nå klimatneutralitet. Planen identifierar och prioriterar insatser, kostnader, finansieringsmodeller samt möjliga samverkansformer mellan offentlig och privat sektor. Klimatinvesteringsplanen används som ett konkret verktyg för att skala upp och påskynda klimatomställningen på lokal nivå.
24	Klimatkalkyl	Ett verktyg för att uppskatta utsläpp från bygg- eller infrastrukturprojekt redan i planeringsstadiet.
25	Klimatneutral	Ett nettoutsläpp av växthusgaser på noll. Utsläpp ska kunna tas upp av ekosystemet eller hanteras tekniskt.
26	Klimatpositiv	Innebär att nettoupptag av växthusgaser sker, så att mer tas upp än vad som släpps ut.
27	Klimatrisk	Risk som uppstår till följd av klimatförändringar, till exempel värmeböljor, översvämningar eller torka.
28	Klimatväxling	Ett ekonomiskt styrmedel där intäkter från klimatpåverkande verksamheter används till klimatåtgärder.
29	Koldioxidekvivalent	Mått på växthusgaser som anger hur mycket koldioxid som skulle behöva släppas ut för att ge samma klimatpåverkan.
30	Kolsänka	En funktion eller process där koldioxid tas upp ur luften och lagras under lång tid.
31	Lagen om valfrihet (LOV)	Reglerar hur upphandlande myndigheter konkurrensutsätter delar av sin verksamhet genom att inrätta ett valfrihetssystem.
32	Livscykelkostnad	Totalkostnaden för en vara under hela dess livslängd.
34	Miljöledningssystem	Verktyg för att effektivisera och rationalisera företags/organisationers miljöarbete. Kan certifieras.
35	Naturbaserade lösningar (Nature-based solutions)	Åtgärder som bygger på naturens processer – till exempel våtmarker eller trädplantering – för att minska klimatpåverkan och öka resiliens.
36	Resiliens	Ett begrepp för att beskriva långsiktig förmåga att stå emot och återhämta sig från kriser. Gäller både människor, samhällen, ekonomier och ekosystem.
37	Ruttoptimering	Process för att hitta de bästa ruttor som utnyttjar fordon och resurser på effektivast sätt.
38	Systemperspektiv	Att förstå hållbarhetsutmaningar i ett helhetsperspektiv och se samband mellan energi, transporter, bebyggelse och andra samhällsfunktioner.
39	Vehicle to grid/home	Teknik för att återföra energi från ett elfordon till fastigheten (home) eller elnätet (grid).
40	Viable Cities	Ett strategiskt innovationsprogram för klimatneutrala och hållbara städer.
41	Vätgas	Bränsle som kan tillverkas genom att spjälka vattenmolekyler med el. Vätgas används som energibärare och kan tillverkas förnybart.
42	Växthusgaser	Natur- och konstgjorda gaser som bidrar till växthuseffekten genom att absorbera och återstråla infraröd strålning.